

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

**Specifika sociálního a zdravotního pojištění zaměstnanců
a osob samostatně výdělečně činných**

Bc. Lenka Bejrová

© 2024 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Lenka Bejrová

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Hradec Králové

Název práce

Specifika sociálního a zdravotního pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných

Název anglicky

Specifics of Social and Health Insurance for Employees and Self-employed Persons

Cíle práce

Cílem diplomové práce je na základě analýzy sociálního a zdravotního pojištění vyhodnotit specifika pojištění u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných z hlediska odvodů pojistného a výplaty dávek nemocenského a důchodového pojištění a navrhnout možná opatření pro optimální nastavení podmínek u daných skupin pojištěnců.

Metodika

Teoretická východiska diplomové práce budou zpracována prostřednictvím kompilace poznatků získaných z dostupné odborné literatury, aktuálních právních předpisů a dalších relevantních zdrojů z oblasti sociálního a zdravotního pojištění v České republice se zaměřením na zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné.

Prostřednictvím analýzy zjištěných dat bude provedena komparace podmínek pojištění z hlediska zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné se zaměřením na pojistné na sociální a zdravotní pojištění a na podmínky výplat dávek nemocenského a důchodového pojištění. Na základě syntézy získaných poznatků budou vyhodnocena a diskutována specifika sociálního a zdravotního pojištění a navržena možná doporučení pro optimální nastavení podmínek u daných skupin pojištěnců.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

sociální pojištění, zdravotní pojištění, zaměstnanec, OSVČ, pojistné, nemocenské pojištění, důchodové pojištění, dávka

Doporučené zdroje informací

ČERVINKA, Tomáš. Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady. Nakladatelství ANAG, 2022. ISBN 978-80-7554-360-8

KOLDINSKÁ, Kristina a LANG, Roman. Social Security Law in the Czech Republic. Kluwer Law International, 2019. ISBN 978-94-035-1901-2

NĚMEC, Jiří. Principy zdravotního pojištění. Grada Publishing a.s., 2008. ISBN 978-80-247-2628-1.

OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2021), Czechia: Country Health Profile 2021, State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris/European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels. ISSN 2522-7041 (online). Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/8b341a5e-en>

ŽENÍŠKOVÁ, Marta. Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady. Nakladatelství ANAG, 2023. ISBN 978-80-7554-385-1

ŽENÍŠKOVÁ, Marta, PŘIB, Jan a SCHMIED, Zdeněk. Zákon o nemocenském pojištění včetně problematiky náhrady mzdy s komentářem a příklady k 1.1.2023. Nakladatelství ANAG, 2023. ISBN 978-80-7554-377-6

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Gabriela Kukalová, MBA, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 18. 10. 2023

prof. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 26. 02. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Specifika sociálního a zdravotního pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 25.02.2024

Poděkování

Touto cestou chci poděkovat paní Ing. Gabriele Kukalové, Ph.D., MBA, za její ochotu, čas, odbornou pomoc a cenné rady, díky nimž jsem mohla dokončit tuto diplomovou práci. Zároveň také děkuji své rodině, která mě během celého studia podporovala a stála při mně.

Specifika sociálního a zdravotního pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá sociálním a zdravotním pojištěním dvou odlišných skupin pojištěnců, a to zaměstnanci a osobami samostatně výdělečně činnými. Práce porovnává specifika těchto dvou odlišných skupin z hlediska odvodů na sociální a zdravotní pojištění a z hlediska podmínek pro výplatu dávek sociálního pojištění.

Teoretická část diplomové práce se zabývá charakteristikou základních pojmů týkajících se sociálního a zdravotního pojištění a uvádí i konkrétní sazby výše odvodů na tato pojištění.

Analytická část diplomové práce zhodnocuje a porovnává jednotlivé výše odvodů na sociální a zdravotní pojištění mezi zaměstnavatelem, modelovým zaměstnancem a modelovou osobou samostatně výdělečně činnou. Dále porovnává výši dávek vyplácených těmto modelovým osobám z nemocenského a důchodového pojištění. Všechny výpočty jsou provedeny na základě tří stanovených hladin příjmů, a to ve výši minimální, průměrné a nadprůměrné mzdy.

Klíčová slova: sociální pojištění, zdravotní pojištění, zaměstnanec, OSVČ, pojistné, nemocenské pojištění, důchodové pojištění, dávka

Specifics of Social and Health Insurance for Employees and Self-employed Persons

Abstract

The diploma thesis deals with social and health insurance of two different groups of insured persons, namely employees and self-employed persons. The thesis compares the specifics of these two different groups in terms of contributions to social and health insurance and in terms of conditions for the payment of social insurance benefits.

The theoretical part of the diploma thesis deals with the characteristics of basic concepts related to social and health insurance and also lists the specifics rates of contributions for these insurances.

The analytical part of the thesis evaluates and compares the individual amounts of social and health insurance contributions between the employer, the model employee and the model self-employed person. It also compares the amount of benefits paid to these model persons from sickness and pension insurance. All calculations are made on the basis of three determined levels of income, namely the minimum, average and above-average wages.

Keywords: social insurance, health insurance, employee, self-employed, insurance, pension insurance, benefit

Obsah

1 Úvod	7
2 Cíl práce a metodika	9
2.1 Cíl práce	9
2.2 Metodika	9
3 Teoretická východiska	13
3.1 Sociální pojištění	13
3.1.1 Poplatník	15
3.1.2 Vyměřovací základ	16
3.1.3 Sazby pojistného	18
3.2 Nemocenské pojištění	19
3.2.1 Nemocenské	21
3.2.2 Ošetřovné	23
3.2.3 Dlouhodobé ošetřovné	25
3.2.4 Peněžitá pomoc v mateřství	27
3.2.5 Otcovská	28
3.2.6 Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	30
3.3 Důchodové pojištění	31
3.3.1 Typy dávek důchodového pojištění	32
3.3.2 Starobní důchod	34
3.3.3 Invalidní důchod	36
3.3.4 Vdovský/vdovecký důchod	38
3.3.5 Sirotčí důchod	39
3.4 Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	40
3.5 Zdravotní pojištění	41
3.5.1 Účast na zdravotním pojištění	41
3.5.2 Zdravotní pojišťovny v ČR	43
3.5.3 Volba zdravotní pojišťovny	44
3.5.4 Plátcí pojistného	45
3.5.5 Vyměřovací základ a sazby pojistného	46
3.5.6 Hrazené služby	47
3.6 Paušální daň	48
3.6.1 Poplatník v paušálním režimu	48
3.6.2 Vstup do paušálního režimu	49
3.6.3 Pásma paušálního režimu	49
3.6.4 Výše paušální daně	50
4 Analytická část	52
4.1 Sociální pojištění	52
4.1.1 Odvody na sociální pojištění – zaměstnanec	52

4.1.2	Odvody na sociální pojištění – OSVČ.....	54
4.2	Nemocenské pojištění.....	56
4.2.1	Dávky nemocenského u zaměstnance – DPN 14 kalendářních dnů.....	57
4.2.2	Dávky nemocenského u zaměstnance – DPN 30 kalendářních dnů.....	58
4.2.3	Dávky nemocenského u OSVČ – DPN 14 kalendářních dnů.....	60
4.2.4	Dávky nemocenského u OSVČ – DPN 30 kalendářních dnů.....	60
4.2.5	Dávky ošetřovného vyplácené zaměstnanci	62
4.2.6	Dávky ošetřovného vyplácené OSVČ	64
4.2.7	Dávky dlouhodobého ošetřovného vyplácené zaměstnanci	64
4.2.8	Dávky dlouhodobého ošetřovného vyplácené OSVČ	66
4.2.9	Peněžítá pomoc v mateřství vyplácená zaměstnankyni.....	68
4.2.10	Peněžítá pomoc v mateřství vyplácená OSVČ	69
4.2.11	Dávky otcovské vyplácené zaměstnanci	71
4.2.12	Dávky otcovské vyplácené OSVČ	72
4.3	Důchodové pojištění.....	74
4.3.1	Odvody na důchodové pojištění – zaměstnanec.....	75
4.3.2	Odvody na důchodové pojištění – OSVČ.....	76
4.3.3	Starobní důchod.....	78
4.3.3.1	Starobní důchod vyplácený zaměstnanci.....	78
4.3.3.2	Starobní důchod vyplácený OSVČ.....	81
4.4	Zdravotní pojištění.....	83
4.4.1	Odvody na zdravotní pojištění – zaměstnanec	83
4.4.2	Odvody na zdravotní pojištění – OSVČ.....	85
5	Výsledky a zhodnocení.....	87
5.1	Odvody na sociální pojištění	87
5.1.1	Dávky nemocenského při DPN 30 kalendářních dnů.....	88
5.1.2	Dávky ošetřovného	89
5.1.3	Dávky dlouhodobého ošetřovného	90
5.1.4	Dávka peněžité pomoci v mateřství.....	90
5.1.5	Dávky otcovské	91
5.2	Odvody na důchodové pojištění	92
5.2.1	Starobní důchod.....	93
5.3	Srovnání odvodů na důchodové pojištění s výší starobního důchodu	94
5.4	Odvody na zdravotní pojištění.....	96
6	Závěr.....	97
7	Seznam použitých zdrojů.....	100
8	Seznam rovnic; Seznam obrázků; Seznam tabulek; Seznam grafů; Seznam použitých zkratk.....	104

1 Úvod

Občané České republiky mají zákonnou povinnost odvádět část svých příjmů do státního rozpočtu. Jedná se nejen o povinnost daňovou, ale součástí života každého pracujícího občana naší země je účast na sociálním a zdravotním pojištění. Pracující občané se rozdělují na dvě skupiny pojištěnců, a to na zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné. Za zaměstnance odvádí sociální a zdravotní pojištění jeho zaměstnavatel, osoba samostatně výdělečně činná odvádí tato pojištění sama za sebe. Obě zmíněná pojištění jsou lidé povinni platit pro případ nastalé pojistné události v budoucnu.

Sociální pojištění tvoří největší složku příjmů i výdajů státního rozpočtu. Systém sociálního pojištění se v České republice skládá ze tří subsystémů, jimiž jsou nemocenské pojištění, důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

Nemocenské pojištění upravuje zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, a je určeno pro náhradu ušlých příjmů v případech dočasné pracovní neschopnosti z důvodu nemoci, úrazu či karantény, v případě potřeby ošetrovného či dlouhodobého ošetrovného, a je z něho také vyplácena dávka peněžité pomoci v mateřství, otcovská a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

Důchodové pojištění je upraveno v zákoně č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, a jeho smyslem je zabezpečení občanů ve stáří, při invaliditě či při ztrátě blízkého člověka (ovdovění, osiřeni). Lidem, kteří se ocitnou v takové sociální situaci, je vyplácena konkrétní dávka z důchodového pojištění.

Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti je upraven v zákoně č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, a je určen pro občany, kteří se ocitnou v evidenci Úřadu práce ČR z důvodu výpadku příjmů při ztrátě zaměstnání. Tento příspěvek slouží k úhradě podpory v nezaměstnanosti či rekvalifikačních kurzů, které zvýší nezaměstnaným lidem šanci na uplatnění na trhu práce.

Zdravotní pojištění upravuje zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, a slouží k úhradě potřebné zdravotní péče, jejímž cílem je zlepšení či udržení zdravotního stavu pojištěnce.

Diplomová práce se zabývá sociálním i zdravotním pojištěním. Z oblasti sociálního pojištění je věnována pozornost nemocenskému a důchodovému pojištění. U sociálního i zdravotního pojištění jsou porovnány podmínky odvodů na tato pojištění u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných v rámci České republiky. Práce srovnává i výše vyplácených dávek ze sociálního pojištění oběma skupinám pojištěnců.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je na základě analýzy sociálního a zdravotního pojištění vyhodnotit specifika pojištění u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných z hlediska odvodů pojistného a výplaty dávek nemocenského a důchodového pojištění a navrhnout možná opatření pro optimální nastavení podmínek u daných skupin pojištěnců.

2.2 Metodika

Diplomová práce je vytvořena prostřednictvím kompilace poznatků získaných v oblasti sociálního a zdravotního pojištění v České republice z aktuálních právních předpisů platných k 1.1.2023, z dostupné odborné literatury, z odborných internetových odkazů a z dalších relevantních zdrojů zaměřených na zkoumanou problematiku.

Teoretická část diplomové práce je zaměřena na charakteristiku sociálního pojištění v České republice a jeho tři subsystemy, kterými jsou nemocenské pojištění, důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Jsou zde využity výstupy z odborných dat pro komparaci výší odváděného pojistného na sociální pojištění a nároku na dávky nemocenského a důchodového pojištění u dvou skupin pojištěnců, a to u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných.

U nemocenského pojištění jsou podrobně popsány podmínky pro výplatu dávek spadajících do oblasti nemocenského pojištění, což jsou nemocenské, ošetřovné, dlouhodobé ošetřovné, peněžitá pomoc v mateřství, otcovská, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

Podmínky nároku na dávky ze státního sociálního systému jsou podrobně přiblíženy i v oblasti důchodového pojištění, což se týká starobního důchodu, invalidního důchodu, vdovského/vdoveckého důchodu a sirotčího důchodu.

Druhá část teoretické báze charakterizuje podmínky odvodů na zdravotní pojištění opět u obou skupin pojištěnců, tedy jak u zaměstnanců, tak u osob samostatně výdělečně činných.

Poslední kapitola teoretické části práce přibližuje problematiku paušální daně zavedené pro osoby samostatně výdělečně činné v roce 2021. Charakterizuje samotný institut paušální daně, podmínky pro vstup do paušálního režimu a jeho jednotlivá pásma, a přehledně znázorňuje výši paušální daně v roce 2023.

Analytická část diplomové práce zhodnocuje teoretická východiska pro komparaci výší odvodů na sociální pojištění, důchodové pojištění a na zdravotní pojištění. Jsou zde vypočítány jednotlivé dávky vyplácené ze sociálního pojištění – dávky nemocenského při DPN trvajících 14 kalendářních dnů, dávky nemocenského při DPN trvajících 30 kalendářních dnů, dávky ošetrového po dobu 9 kalendářních dnů, dávky dlouhodobého ošetrového po dobu 90 kalendářních dnů, dávky peněžité pomoci v mateřství za dobu 196 kalendářních dnů, dávky otcovské za dobu 14 kalendářních dnů a výpočet nároku na starobní důchod. Komparace je vždy z pohledu dvou modelových pojištěnců, kdy jedním je zaměstnanec v pracovním poměru a druhým osoba samostatně výdělečně činná.

Veškeré modelové příklady jsou koncipovány tak, aby mohly přehledně a přesně porovnat výsledky mezi modelovanými skupinami pojištěnců a pro výpočty jsou použity tři stanovené hladiny příjmů, a to ve výši měsíční minimální hrubé mzdy, měsíční průměrné hrubé mzdy a měsíční nadprůměrné hrubé mzdy. Výše těchto mezd je stanovena podle právních předpisů platných k datu 1.1.2023. U zaměstnance je jeho vyměřovacím základem přímo výše těchto mezd. U OSVČ jsou tyto mzdy brány jako měsíční daňový základ, který musí být dále upraven na vyměřovací základ, kterým je vždy jedna polovina daňového základu.

Rovnice 1 Výpočet vyměřovacího základu OSVČ

$$\text{vyměřovací základ OSVČ} = \frac{\text{daňový základ}}{2}$$

Výše měsíčních odvodů na sociální pojištění je vypočtena pro modelového zaměstnance s minimální mzdou, která je pro rok 2023 stanovena ve výši 17 300 Kč, pro modelového zaměstnance s průměrnou mzdou, která je v roce 2023 ve výši 40 324 Kč, a pro modelového zaměstnance s nadprůměrnou výší mzdy ve výši 200 000 Kč. Jsou uvedeny výpočty jak povinných odvodů stržených zaměstnanci z jeho hrubé mzdy, tak povinných odvodů zaměstnavatele za tohoto zaměstnance.

Rovnice 2 Pojistné na sociální pojištění u zaměstnance

$$\text{výše pojistného na SP} = \text{měsíční hrubá mzda} * 6,5 \%$$

Rovnice 3 Pojistné na sociální pojištění u zaměstnavatele

$$\text{výše pojistného na SP} = \text{měsíční hrubá mzda zaměstnance} * 24,8 \%$$

Dále je vypočítán měsíční odvod na sociální pojištění u modelové osoby samostatně výdělečně činné s daňovým základem ve výši 17 300 Kč, což odpovídá výši minimální mzdy stanovené pro rok 2023, odvod na sociální pojištění u modelové osoby samostatně výdělečně činné s daňovým základem ve výši průměrné mzdy pro rok 2023 40 324 Kč, a odvod na sociální pojištění u modelové osoby samostatně výdělečně činné s daňovým základem ve výši 200 000 Kč. Všechny modelové OSVČ vykonávají hlavní výdělečnou činnost a jejich vyměřovacím základem je jedna polovina daňového základu (pro zjednodušení je daňový základ brán jako rozdíl mezi příjmy a výdaji).

Rovnice 4 Pojistné na sociální pojištění u OSVČ

$$\text{výše pojistného na SP} = \frac{\text{měsíční daňový základ}}{2} * 29,2 \%$$

Rovnice 5 Pojistné na sociální pojištění u OSVČ účastné na nemocenském pojištění

$$\text{výše pojistného na SP} = \frac{\text{měsíční daňový základ}}{2} * 31,3 \%$$

Pro výpočet výše starobního důchodu je předpokládáno, že modelový pojištěnec byl účastníkem důchodového pojištění po dobu 42 let, čímž splnil podmínku minimální doby pojištění, a v roce 2023 dosáhl důchodového věku. Zároveň je pro zjednodušení výpočtu také předpokládáno, že pojištěnec neměl žádné děti, tudíž mu nevznikl nárok na výchovné.

Výše měsíčních odvodů na zdravotní pojištění je vypočtena opět pro modelového zaměstnance s minimální mzdou ve výši 17 300 Kč, pro modelového zaměstnance s průměrnou mzdou ve výši 40 324 Kč a pro modelového zaměstnance s nadprůměrnou mzdou ve výši 200 000 Kč. Jsou uvedeny výpočty jak povinných odvodů stržených zaměstnanci z jeho hrubé mzdy, tak povinných odvodů zaměstnavatele za tohoto zaměstnance.

Rovnice 6 Pojistné na zdravotní pojištění u zaměstnance

$$\text{výše pojistného na ZP} = \text{měsíční hrubá mzda} * 4,5 \%$$

Rovnice 7 Pojistné na zdravotní pojištění u zaměstnavatele

$$\text{výše pojistného na ZP} = \text{měsíční hrubá mzda zaměstnance} * 9 \%$$

Dále je vypočítán měsíční odvod na zdravotní pojištění u modelové osoby samostatně výdělečně činné s daňovým základem ve výši minimální mzdy pro rok 2023 17 300 Kč, odvod na zdravotní pojištění u modelové osoby samostatně výdělečně činné s daňovým základem ve výši průměrné mzdy pro rok 2023 40 324 Kč a odvod na zdravotní pojištění u modelové osoby samostatně výdělečně činné s daňovým základem ve výši 200 000 Kč.

Rovnice 8 Pojistné na zdravotní pojištění u OSVČ

$$\text{výše pojistného na ZP} = \frac{\text{měsíční daňový základ}}{2} * 13,5 \%$$

Na základě výpočtů s modelovými daty a jejich analýz a komparace je pomocí grafického znázornění provedeno závěrečné srovnání výší odvodů na sociální a zdravotní pojištění mezi zaměstnavatelem, zaměstnancem a osobou samostatně výdělečně činnou. Dále je pomocí grafů provedena komparace výší dávek vyplacených z nemocenského a z důchodového pojištění zaměstnanci a osobě samostatně výdělečně činné.

V závěru práce jsou na základě zjištěných výsledků navržena možná doporučení, která by vedla k optimálnímu nastavení podmínek, k vytvoření spravedlivějšího sociálního systému a k eliminaci výrazných rozdílů mezi oběma analyzovanými skupinami pojištěnců.

3 Teoretická východiska

Každý samostatný stát má svoji vlastní strategii sociální politiky, avšak hlavní cíle jsou vždy shodné. Jedná se o snahu všech sociálních subjektů o bezproblémové fungování výplat dávek pro občany v seniorském věku, v těhotenství či mateřství, v nemoci či omezené schopnosti žít plnohodnotný život například z důvodu zdravotního omezení. Pro tyto případy funguje systém sociálního pojištění a zdravotního pojištění.

3.1 Sociální pojištění

Termínem *sociální pojištění* je označeno pojistné na sociální zabezpečení. Pojistné hrazené na toto pojištění je příjmem státního rozpočtu.¹ Příjmem státního rozpočtu je též penále a pokuty vztahující se k tomuto pojistnému.

Sociální pojištění je v České republice upraveno několika právními předpisy. Mezi stěžejní zákony patří:

- zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění,
- zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění,
- zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení,
- zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.²

Pojistné na sociální pojištění je určeno na úhradu výdajů na:

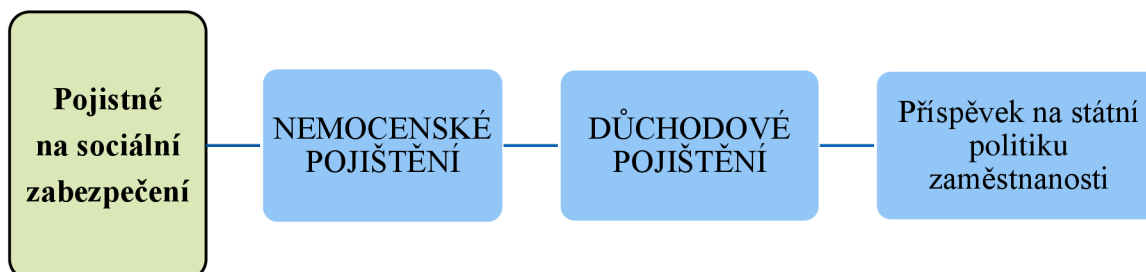
- dávky nemocenského pojištění,
- dávky důchodového pojištění,
- dávky a služby státní politiky zaměstnanosti,
- provádění nemocenského a důchodového pojištění a státní politiky zaměstnanosti.³

¹ Ministerstvo financí České republiky – *Státní rozpočet – Hospodaření systému důchodového pojištění* [online]. [cit. 2023-12-30]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/hospodareni-systemu-duchodoveho-pojisten>

² PÍPALOVÁ, Dagmar, PRÁTOVÁ, Michaela, HUBÁČKOVÁ, Romana a ČMELÍKOVÁ, Ludmila. *Mzdové účetnictví*. Orange Academy. S. 73.

³ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 2023. ISBN 978-80-7554-385-1. S. 11.

Obrázek 1 Rozdělení pojistného na sociální zabezpečení

Zdroj: vlastní zpracování

„Sociální zabezpečení provádějí orgány sociálního zabezpečení, kterými jsou:

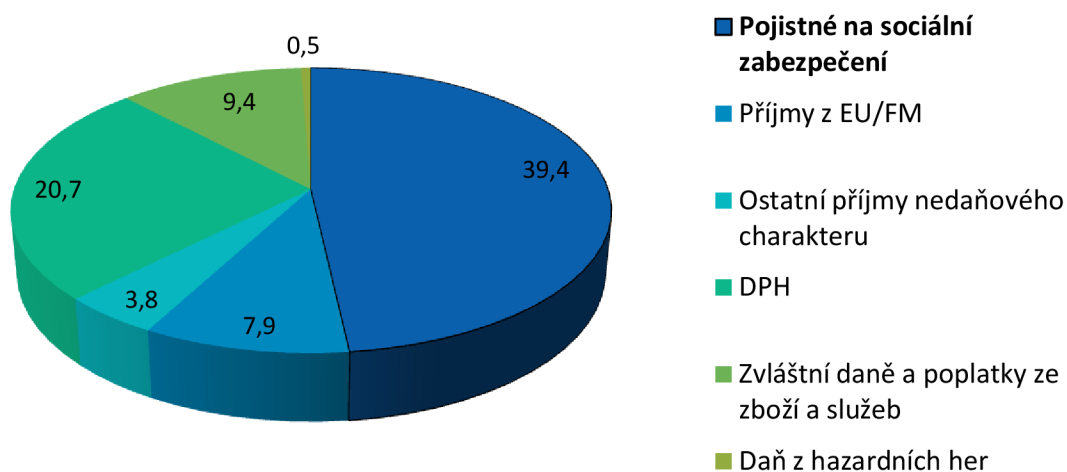
- *Ministerstvo práce a sociálních věcí,*
- *Česká správa sociálního zabezpečení,*
- *okresní správy sociálního zabezpečení,*
- *Ministerstvo obrany České republiky,*
- *Ministerstvo vnitra České republiky,*
- *Ministerstvo spravedlnosti České republiky.*“⁴

Pojistné na sociální zabezpečení tvoří největší část příjmů státního rozpočtu (cca 40 %).⁵

⁴ Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. *Sociální pojištění v roce 2023* [online]. [cit. 2023-10-24]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/socialni-pojisteni>

⁵ Ministerstvo financí České republiky. *Zpráva o plnění státního rozpočtu České republiky za 1. pololetí 2022.* [online]. [cit. 2023-10-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu>

Graf 1 Struktura skutečných příjmů státního rozpočtu k 30.06.2022

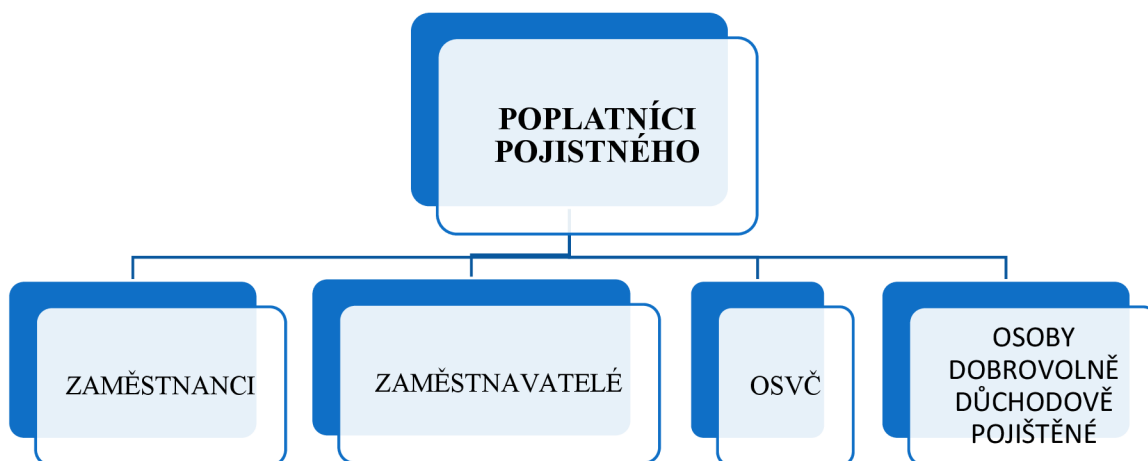

Zdroj: Ministerstvo financí České republiky. *Zpráva o plnění státního rozpočtu České republiky za 1. pololetí 2022*. Vlastní zpracování.

3.1.1 Poplatník

Pojistné na sociální zabezpečení jsou povinni platit zaměstnanci, zaměstnavatelé, OSVČ, osoby dobrovolně důchodově pojištěné.⁶

Obrázek 2 Poplatníci pojistného na sociální pojištění

Zdroj: vlastní zpracování

⁶ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 2023. ISBN 978-80-7554-385-1. S. 15.

Zaměstnanci jsou poplatníky pojistného, pokud jsou v pracovním poměru nebo vykonávají výdělečnou činnost na základě dohody o provedení práce či dohody o pracovní činnosti, dále členové družstva, soudci, poslanci Poslanecké sněmovny a senátoři Senátu Parlamentu České republiky, členové zastupitelstev, vlády, státní zaměstnanci podle zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě, prokuristé, likvidátoři, a další osoby vyjmenované v zákoně č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.⁷

Zaměstnavatel je považován za poplatníka pojistného, pokud zaměstnává alespoň jednoho zaměstnance patřícího do okruhu poplatníků pojistného.⁸

OSVČ je poplatníkem pojistného na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Pojistné na nemocenské pojištění je pro OSVČ dobrovolné, tudíž pokud se OSVČ dobrovolně k nemocenskému pojištění nepřihlásí, není jeho poplatníkem.

Osoba dobrovolně důchodově pojištěná si pojistné na důchodové zabezpečení hradí sama.

3.1.2 Vyměřovací základ

„Vyměřovací základ se stanoví zvlášť pro zaměstnance a zvlášť pro zaměstnavatele.“⁹

Vyměřovacím základem pro výpočet sociálního pojištění je u zaměstnanců jejich hrubá mzda. Výše odváděného sociálního pojištění je celkem 31,3 % z hrubé mzdy zaměstnance, z čehož 6,5 % je automaticky sráženo zaměstnavatelem a zbylých 24,8 % odvádí za zaměstnance zaměstnavatel ze svých prostředků¹⁰, pro něhož je tak sociální pojištění nákladem.

⁷ Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, § 3

⁸ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 2023. ISBN 978-80-7554-385-1. S. 29.

⁹ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 2023. ISBN 978-80-7554-385-1. S. 42.

¹⁰ ŠUBRT, Bořivoj, SVĚŘČINOVÁ, Eva, LEIBLOVÁ, Zdeňka, PŘÍHODOVÁ, Věra, SKOUMALOVÁ, Alena a kol. *Abeceďa mzdové účetní*. 2023. ISBN 978-80-7554-380-6. S. 399.

Při určení vyměřovacího základu pro výpočet pojistného na důchodové pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti u OSVČ se vychází z jejího daňového základu. OSVČ si sama určí svůj vyměřovací základ za kalendářní rok, který musí být v rozmezí mezi minimálním a maximálním vyměřovacím základem stanoveným pro daný kalendářní rok.

„OSVČ se pro účely účasti na důchodovém pojištění a pro placení pojistného na sociální zabezpečení rozdělují na OSVČ vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost a na OSVČ vykonávající vedlejší samostatnou výdělečnou činnost.“¹¹

Minimálním vyměřovacím základem je 50 % daňového základu¹², nesmí však být menší než stanovený minimální vyměřovací základ. V případě hlavní samostatně výdělečné činnosti se vypočítává minimální měsíční vyměřovací základ, který představuje ¼ průměrné mzdy.

Tabulka 1 Vývoj minimálního vyměřovacího základu na SP pro OSVČ s hlavní činností

Rok	Průměrná mzda stanovená pro daný rok (v Kč)	Minimální roční vyměřovací základ (v Kč)	Minimální měsíční vyměřovací základ (v Kč)
2023	40 324	120 972	10 081
2022	38 911	116 736	9 728
2021	35 441	106 332	8 861

Zdroj: MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ; vlastní zpracování

V případě vedlejší činnosti, kterou se rozumí činnost nepředstavující hlavní zdroj příjmů, se také vypočítává minimální měsíční vyměřovací základ, který je ve výši 1/10 průměrné mzdy. Vedlejší činnost vykonávají např. OSVČ při zaměstnání, studiu, na mateřské či rodičovské dovolené, v důchodu.

¹¹ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 2023. ISBN 978-80-7554-385-1. S. 54.

¹² Česká správa sociálního zabezpečení – *Stanovení výše pojistného* [online]. [cit. 2023-12-30]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/osvc-duchodove-pojisteni-stanoveni-vyse-pojistneho>

Tabulka 2 Vývoj minimálního vyměřovacího základu na sociální pojištění pro OSVČ s vedlejší činností

Rok	Průměrná mzda stanovená pro daný rok (v Kč)	Minimální roční vyměřovací základ (v Kč)	Minimální měsíční vyměřovací základ (v Kč)
2023	40 324	48 396	4 033
2022	38 911	46 704	3 892
2021	35 441	42 540	3 545

Zdroj: MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ; vlastní zpracování

Maximálním vyměřovacím základem je pro všechny OSVČ v roce 2023 částka 1 935 552 Kč.¹³ Pokud OSVČ svým příjmem přesáhne tuto hranici, žádné pojištění nad rámec tohoto maxima již hradit nemusí.

3.1.3 Sazby pojistného

Sazby pojistného se u jednotlivých poplatníků stanoví procentní sazbou z vyměřovacího základu.

U zaměstnance je sazba pojistného z vyměřovacího základu 6,5 %¹⁴. U zaměstnavatele je sazba pojistného 24,8 % z vyměřovacího základu¹⁵, z čehož 2,1 % je určeno na nemocenské pojištění, 21,5 % na důchodové pojištění, 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti.

U OSVČ dobrovolně účastné na nemocenském pojištění je celková sazba pojistného ve výši 31,3 % z vyměřovacího základu, z čehož 2,1 % připadá na nemocenské pojištění, 28 % na důchodové pojištění a 1,2 % na příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

¹³ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 2023. ISBN 978-80-7554-385-1. S. 58.

¹⁴ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 2023. ISBN 978-80-7554-385-1. S. 62.

¹⁵ ŠUBRT, Bořivoj, SVĚŘČINOVÁ, Eva, LEIBLOVÁ, Zdeňka, PŘÍHODOVÁ, Věra, SKOUMALOVÁ, Alena a kol. *Abeceda mzdové účetní*. 2023. ISBN 978-80-7554-380-6. S. 399.

Tabulka 3 Sazby pojistného v roce 2023

Poplatník	Oblast pojistného	Sazba (v %)
Zaměstnanec	nemocenské pojištění	-
	důchodové pojištění	6,5
	příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	-
Zaměstnavatel	nemocenské pojištění	2,1
	důchodové pojištění	21,5
	příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	1,2
OSVČ	nemocenské pojištění	2,1
	důchodové pojištění	28,0
	příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	1,2
Osoba dobrovolně důchodově pojištěná	důchodové pojištění	28,0
Zahraniční zaměstnanci	nemocenské pojištění	2,1

Zdroj: Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, § 7; vlastní zpracování

3.2 Nemocenské pojištění

„Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, upravuje nemocenské pojištění pro případ dočasné pracovní neschopnosti, nařizené karantény, těhotenství a mateřství, péče otce o dítě po jeho narození, ošetřování fyzické osoby nebo péče o ni, poskytování dlouhodobé péče a organizaci a provádění pojištění. Prováděním pojištění se též rozumí posuzování zdravotního stavu.“¹⁶

¹⁶ ČELEDOVÁ, Libuše, ČEVELA, Rostislav. *Laskavý průvodce po sociálních dávkách*. 2020. ISBN 978-80-246-4553-7. S. 42.

Českou správou sociálního zabezpečení je vypláceno z nemocenského pojištění celkem 6 druhů peněžitých dávek¹⁷, o které si občané splňující podmínky pro výplatu jednotlivých dávek žádají u své místně příslušné správy sociálního zabezpečení, která následně peněžitou dávku vyplácí.

Peněžité dávky jsou rozděleny do dvou skupin podle sociální situace občana, které se poskytovaná dávka týká. Jedná se o peněžité dávky související s nemocí jak samotných občanů, tak osob jim blízkých:

- nemocenské,
- ošetřovné,
- dlouhodobé ošetřovné.

Druhou skupinou jsou peněžité dávky poskytované v souvislosti s mateřstvím a rodičovstvím:

- peněžitá pomoc v mateřství,
- otcovská,
- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.¹⁸

Každá jednotlivá dávka poskytovaná z nemocenského pojištění má svá specifika (např. podmínky určující vznik nároku na výplatu peněžité dávky, výše poskytované dávky, délka podpůrčí doby atd.).

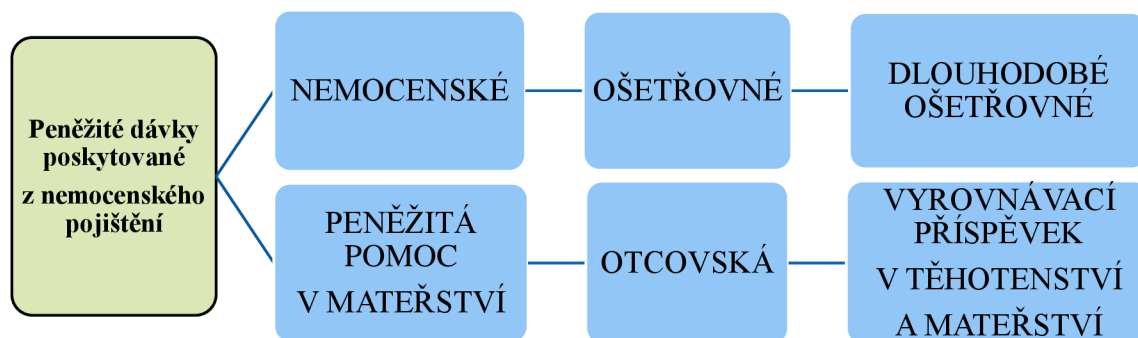
„Dávky nemocenského pojištění se vyplácejí za kalendářní dny.“¹⁹

¹⁷ Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky – *Nemocenské pojištění v roce 2023* [online]. [cit. 2023-10-24]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/nemocenske-pojisteni#davkovy_system_nemocenskeho_pojisteni

¹⁸ ŽENÍŠKOVÁ, Marta, PŘIB, Jan a SCHMIED, Zdeněk. *Zákon o nemocenském pojištění včetně problematiky náhrady mzdy s komentářem a příklady k 1.1.2023*. 2023. ISBN 978-80-7554-377-6. S. 24-25.

¹⁹ Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky – *Nemocenské pojištění v roce 2023* [online]. [cit. 2023-10-24]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/nemocenske-pojisteni>

Obrázek 3 Rozlišení dávek nemocenského pojištění

Zdroj: vlastní zpracování

OSVČ nejsou povinni si nemocenské pojištění hradit. „Účast na nemocenském pojištění je pro OSVČ dobrovolná.“²⁰ Účast na nemocenském pojištění vzniká dnem uvedeným v přihlášce k účasti na pojištění, nejdříve však dnem podání přihlášky.²¹

Minimální výše měsíční zálohy na nemocenské pojištění pro OSVČ je pro rok 2023 ve výši 168 Kč.²²

3.2.1 Nemocenské

Nemocenské patří mezi šest dávek českého systému nemocenského pojištění a je dávkou nejčastěji čerpanou. Je určena pro zabezpečení pojištěnců (ekonomicky aktivních občanů) v době tzv. dočasné pracovní neschopnosti, tzn. v době, kdy nemohou z důvodu nemoci vykonávat své pracovní povinnosti a přijdou tak dočasně o výdělek. O dočasné pracovní neschopnosti rozhoduje ošetřující lékař a vystavuje *Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti*, které dále elektronicky zasílá zaměstnavateli dočasně práceneschopného zaměstnance.

²⁰ ČELEDOVÁ, Libuše, ČEVELA, Rostislav. *Laskavý průvodce po sociálních dávkách*. 2020. ISBN 978-80-246-4553-7. S. 71.

²¹ Česká správa sociálního zabezpečení – *Nemocenské pojištění* [online]. [cit. 2023-10-07]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/nemocenske>

²² Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky – *Nemocenské pojištění v roce 2023* [online]. [cit. 2023-10-24]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/nemocenske-pojisteni>

Dávka je státem vyplácena v případě nemoci (či v nařízené karanténě) trvající déle než 14 kalendářních dnů až od 15. dne²³ a je poskytována za kalendářní dny. Po dobu prvních 14 kalendářních dnů je zaměstnanci vyplácena jeho zaměstnavatelem náhrada mzdy, avšak pouze za dny pracovní.

Do poloviny roku 2019 nebyla náhrada mzdy vyplácena v tzv. karenční době, což byly první tři pracovní dny dočasné pracovní neschopnosti. Karenční doba však byla s účinností od 1. července 2019 zrušena²⁴ a náhrada mzdy je tak poskytována zaměstnavatelem ihned od prvního pracovního dne dočasné pracovní neschopnosti.

Podmínkou pro výplatu dávky nemocenského je účast na nemocenském pojištění. Pro zaměstnance je tato účast povinná a vzniká ze zákona zpravidla dnem, ve kterém zaměstnanec začal vykonávat práci. Zaniká dnem skončení zaměstnání. Zaměstnavatel nemocenské pojištění odvádí za své zaměstnance.

Základem pro výpočet nemocenského je denní vyměřovací základ, čímž je průměrný denní příjem za rozhodné období. Jako rozhodné období je zpravidla bráno 12 kalendářních měsíců před měsícem, ve kterém vznikla dočasná pracovní neschopnost²⁵. Příjmy (vyměřovací základy) ve sledovaném období se sečtou, vydělí se počtem kalendářních dnů, čímž se vypočítá denní vyměřovací základ. Ten se dále podle zákona o nemocenském pojištění redukuje prostřednictvím tzv. redukčních hranic. Redukční hranice jsou tři a po jejich započítání vznikne tzv. redukovaný denní vyměřovací základ (RDVZ).

U OSVČ je vyměřovacím základem pro výpočet dávky nemocenského polovina jejího daňového základu.

²³ ŽENÍŠKOVÁ, Marta, PŘIB, Jan a SCHMIED, Zdeněk. *Zákon o nemocenském pojištění včetně problematiky náhrady mzdy s komentářem a příklady k 1.1.2023*. 2023. ISBN 978-80-7554-377-6. S. 94.

²⁴ Ministerstvo práce a sociálních věcí – Tisková zpráva: *Konec trestání za nemoc. Karenční doba je zrušena!* 1.7.2019. [online]. [citace 2024-01-10]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/511219/TZ_-Konec_marodeni_zdarma._Karenčni_doba_je_zrusena.pdf/a44c8910-febf-102c-3898-8b980928226f

²⁵ ŠUBRT, Bořivoj, LEIBLOVÁ, Zdeňka, PŘÍHODOVÁ, Věra, SKOUMALOVÁ, Alena a kol. *Abeceda mzdové účetní*. 2016. ISBN 978-80-7263-990-8. S. 473.

Tabulka 4 Redukční hranice pro dávky nemocenského v roce 2023

Redukční hranice (v Kč)	Zápočet (v %)
do 1 345	90
1 346 až 2 017	60
2 017 až 4 033	30
nad 4 033	nepřihlíží se

Zdroj: MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ; vlastní zpracování

„Výše dávek nemocenského pojištění se vypočítává z denního vyměřovacího základu po jeho redukcí. Denní vyměřovací základ vypočítává OSSZ z údajů uvedených na tiskopise „Příloha k žádosti o dávku“ o vyměřovacích základech a vyloučených dnech v rozhodném období.“²⁶

Výše vyplácené dávky nemocenského činí za kalendářní den:

- od 15. do 30. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény 60 % RDVZ,
- od 31. do 60. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény 66 % RDVZ,
- od 61. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény 72 % RDVZ.²⁷

3.2.2 Ošetřovné

Ošetřovné patří do šesti typů peněžitých dávek poskytovaných z českého systému nemocenského pojištění a nárok na něj má občan (zaměstnanec), který v důsledku nastalé životní situace (nemoc či úraz dítěte či jiného blízkého člena rodina) nemůže vykonávat svoji výdělečnou činnost.

²⁶ *Mzdová účetní*. Olomouc: ANAG, 2022, č. 12. ISSN 1211-1430.

²⁷ ŽENÍŠKOVÁ, Marta, PŘIB, Jan a SCHMIED, Zdeněk. *Zákon o nemocenském pojištění včetně problematiky náhrady mzdy s komentářem a příklady k 1.1.2023*. 2023. ISBN 978-80-7554-377-6. S. 106.

Dávku může čerpat zaměstnanec při ošetřování dítěte mladšího 10 let nebo jiné fyzické osoby, jejíž zdravotní stav vyžaduje nezbytné ošetřování další osobou.²⁸ Nárok na čerpání dávky ošetřovného má také ten zaměstnanec, který musí pečovat o zdravé dítě mladší 10 let z důvodu nařízené karantény nebo z důvodu uzavření školského či jiného dětského zařízení. Tato situace může nastat například z důvodu havárie, epidemie či jiné nepředvídatelné události, jako tomu bylo např. v roce 2020 a 2021, kdy musela být školská zařízení uzavřena kvůli pandemii koronaviru.

Nárok na čerpání peněžitě dávky ošetřovného má zaměstnanec, který je účasten nemocenského pojištění. Zpravidla účast na nemocenském pojištění vzniká dnem nástupu do zaměstnání a zaniká dnem ukončení zaměstnání. Osoby samostatně výdělečně činné na dávku ošetřovného nemají nárok ani v případě, že se dobrovolně přihlásily k nemocenskému pojištění. Zároveň je podmínkou, že osoba žádající o peněžitou dávku žije s ošetřovanou osobou ve stejné domácnosti. Tato podmínka však neplatí v případě ošetřování příbuzného v přímé linii, sourozenců, manželů, registrovaných partnerů, rodičů druhého z manželů či registrovaného partnera.²⁹

O potřebě ošetřování rozhoduje ošetřující lékař nemocné osoby a na základě posouzení situace vystaví *Rozhodnutí o potřebě ošetřování (péče)*.³⁰

Základem pro výpočet ošetřovného je denní vyměřovací základ, kterým je průměrný denní příjem za rozhodné období, což bývá zpravidla 12 kalendářních měsíců před měsícem vzniku potřeby čerpat ošetřovné. Vyměřovací základy se sečtou a vydělí počtem kalendářních dnů, z čehož vyjde denní vyměřovací základ. Ten se dále dle zákona o nemocenském pojištění redukuje prostřednictvím tří redukčních hranic, čímž se vypočítá redukovaný denní vyměřovací základ (RDVZ).

²⁸ ŽENÍŠKOVÁ, Marta, PŘIB, Jan a SCHMIED, Zdeněk. *Zákon o nemocenském pojištění včetně problematiky náhrady mzdy s komentářem a příklady k 1.1.2023*. 2023. ISBN 978-80-7554-377-6. S. 136.

²⁹ Česká správa sociálního zabezpečení – Ošetřovné. [online]. [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/osetrovne>

³⁰ ŠUBRT, Bořivoj, LEIBLOVÁ, Zdeňka, PŘÍHODOVÁ, Věra, SKOUMALOVÁ, Alena a kol. *Abeceda mzdové účetní*. 2016. ISBN 978-80-7263-990-8. S. 468.

Výše ošetřovného činí od prvního kalendářního dne 60 % RDVZ za kalendářní den. Doba, po kterou lze ošetřovné čerpat, je maximálně 9 kalendářních dnů. V případech, kdy je rodič čerpající ošetřovné samoživitel, lze dávku ošetřovného čerpat až 16 kalendářních dnů, pokud se stará o dítě mladší 16 let, které doposud nedokončilo povinnou školní docházku. Rodiče (či jiné osoby oprávněné čerpat ošetřovné) se mohou v průběhu čerpání ošetřovného jednou v ošetřování vystřídat.

Peněžitou dávku ošetřovného vyplácí místně příslušná OSSZ nejpozději do jednoho měsíce následujícího po dni, v němž jí byly doručeny veškeré potřebné podklady. Způsob výplaty dávky si určuje sám příjemce dávky – bankovním účtem nebo pokladniční poukázkou.³¹

3.2.3 Dlouhodobé ošetřovné

Dlouhodobé ošetřovné patří do šesti typů peněžitých dávek poskytovaných z českého systému nemocenského pojištění a je poskytováno občanům pečujícím o člena rodiny, u kterého ošetřující lékař zdravotnického zařízení poskytující lůžkovou péči rozhodl o potřebě domácí celodenní péče poskytované po propuštění z hospitalizace. Dlouhodobé ošetřovné poskytuje prostor pro rodinné příslušníky rozhodnout se, jak se o nemocného blízkého člověka nadále postarat, pokud je předpoklad, že bude i nadále nutná péče jiné osoby.³²

Nárok na poskytnutí dávky dlouhodobého ošetřovného může být oproti dávce ošetřovného přiznan poměrně širokému okruhu osob. „*Podmínkou nároku na dlouhodobé ošetřovné je, že pojištěnec je manželem (manželkou) ošetřované osoby nebo registrovaným partnerem (partnerkou) ošetřované osoby, příbuzným v linii přímé s ošetřovanou osobou nebo je její sourozenec, tchyně, tchán, snacha, zeť, neteř, synovec, teta nebo strýc.*“³³ U osob bez přímého příbuzenského vztahu je dle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, nutné splnit podmínku společného místa trvalého bydliště s ošetřovanou osobou.

³¹ Česká správa sociálního zabezpečení – *Ošetřovné*. [online]. [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/osetrovne>

³² Česká správa sociálního zabezpečení – *Dlouhodobé ošetřovné*. [online]. [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/dlouhodobem-osetrovne>

³³ Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, § 41a

Pro výplatu dávky je nutné splnit podmínku účasti ošetřující osoby na nemocenském pojištění, která musí trvat před začátkem čerpání dlouhodobého ošetřovného alespoň 90 kalendářních dnů v posledních 4 měsících. Osoby samostatně výdělečně činné musí pro přiznání nároku na dávku splnit podmínku dobrovolné účasti na nemocenském pojištění alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni nástupu na dlouhodobé ošetřovné. OSVČ však nesmí po dobu pobírání dávky vykonávat osobně samostatnou výdělečnou činnost.³⁴

U ošetřované osoby musí být také splněna podmínka hospitalizace trvající minimálně 4 kalendářní dny a předpoklad, že zdravotní stav ošetřované osoby po propuštění z hospitalizace do domácího prostředí bude vyžadovat celodenní péči po dobu dalších minimálně 30 kalendářních dní.

Při splnění všech stanovených podmínek vystaví ošetřující lékař zdravotnického zařízení poskytujícího lůžkovou péči *Rozhodnutí o potřebě dlouhodobé péče*. Ošetřovaná osoba starší 18 let zároveň musí udělit ošetřující osobě písemný souhlas s poskytováním dlouhodobé péče.

Základem pro výpočet dlouhodobého ošetřovného je denní vyměřovací základ, kterým je průměrný denní příjem za rozhodné období, což bývá zpravidla 12 kalendářních měsíců před měsícem vzniku potřeby čerpat dlouhodobé ošetřovné. Vyměřovací základy (příjmy ve sledovaném období) se sečtou a vydělí počtem kalendářních dnů, z čehož vyjde denní vyměřovací základ. Ten se dále dle zákona o nemocenském pojištění redukuje prostřednictvím tří redukčních hranic a tím se získá redukováný denní vyměřovací základ (RDVZ).

Výše dlouhodobého ošetřovného činí od prvního kalendářního dne 60 % RDVZ za kalendářní den.³⁵ Doba, po kterou lze dlouhodobé ošetřovné čerpat, je maximálně 90 kalendářních dnů.

³⁴ Česká správa sociálního zabezpečení – *Dlouhodobé ošetřovné*. [online]. [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/dlouhodobé-osetrovne>

³⁵ ŽENÍŠKOVÁ, Marta, PŘIB, Jan a SCHMIED, Zdeněk. *Zákon o nemocenském pojištění včetně problematiky náhrady mzdy s komentářem a příklady k 1.1.2023*. 2023. ISBN 978-80-7554-377-6. S. 155.

Peněžitou dávku ošetřovného vyplácí místně příslušná OSSZ nejpozději do jednoho měsíce následujícího po dni, v němž jí byly doručeny veškeré potřebné podklady a způsob výplaty dávky je stejný jako v případě poskytnuté dávky ošetřovného.³⁶

3.2.4 Peněžítá pomoc v mateřství

Peněžítá pomoc v mateřství (PPM) patří do šesti dávek poskytovaných z nemocenského pojištění a náleží matce nebo otci v souvislosti s péčí o novorozené dítě. O dávku PPM může požádat i pojištěnec, který dítě převzal do péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu.³⁷

Nárok na PPM vzniká při splnění dvou podmínek:

- žadatel o PPM musí být v době nástupu na dávku nemocensky pojištěn, tzn., že z jeho příjmu ze zaměstnání je odváděno pojistné na sociální zabezpečení,
- žadatel musí být nemocensky pojištěn minimálně kalendářních 270 dnů v posledních dvou letech před nástupem na PPM.³⁸

U OSVČ je vznik nároku na dávku PPM složitější. U těchto osob platí, že mají nárok na PPM pouze v případě:

- dobrovolné platby nemocenského pojištění alespoň po dobu 180 dnů v období jednoho roku před nástupem na PPM,
- současně musí jejich účast na nemocenském pojištění trvat alespoň 270 kalendářních dnů v posledních dvou letech před nástupem na dávku. V tomto případě se počítá doba zaměstnání i podnikání dohromady.

³⁶ Česká správa sociálního zabezpečení – *Dlouhodobé ošetřovné*. [online]. [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/dlouhodobě-osetrovne>

³⁷ Česká správa sociálního zabezpečení – *Peněžítá pomoc v mateřství*. [online]. [cit. 2023-10-07]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/penezita-pomoc-v-materstvi>

³⁸ ŽENÍŠKOVÁ, Marta, PŘIB, Jan a SCHMIED, Zdeněk. *Zákon o nemocenském pojištění včetně problematiky náhrady mzdy s komentářem a příklady k 1.1.2023*. 2023. ISBN 978-80-7554-377-6. S. 111.

Na PPM může těhotná žena nastoupit dle vlastního rozhodnutí v období 6-8 týdnů před očekávaným termínem porodu. Ošetřující gynekolog vystaví těhotné ženě *Žádost o peněžitou pomoc v mateřství*³⁹, kterou, pokud je zaměstnankyní, odevzdá svému zaměstnavateli. Pokud je OSVČ, odevzdá žádost přímo příslušné OSSZ.

Výše PPM činí 70 % denního vyměřovacího základu za každý kalendářní den po dobu 28 týdnů. Při porodu dvou a více dětí pak po dobu 37 týdnů. Denní vyměřovací základ se zjišťuje z příjmů za 12 kalendářních měsíců před nástupem na dávku. „PPM se vypočítává z vyššího denního vyměřovacího základu než nemocenské, protože DVZ do první redukční hranice se u PPM neredukuje na 90 %, a platí pro ni vyšší sazba.“⁴⁰

3.2.5 Otcovská

Otcovská náleží v souvislosti s péčí o novorozené dítě otci dítěte (musí být zapsán v rodném listě dítěte) nebo pojištěnci (ženě či muži), který převzal dítě mladší 7 let do náhradní péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu, po dobu 14 kalendářních dní. Od 1.12.2022 náleží dávka otcovské také otci, jehož dítě se narodilo mrtvé či zemřelo v období 6 týdnů ode dne narození.⁴¹

Pro výplatu dávky je nutné splnit podmínku účasti žádající osoby na nemocenském pojištění v době nástupu na otcovskou. Osoby samostatně výdělečně činné musí pro přiznání nároku na dávku splnit podmínku dobrovolné účasti na nemocenském pojištění alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni nástupu na otcovskou.⁴²

³⁹ ŠUBRT, Bořivoj, LEIBLOVÁ, Zdeňka, PŘÍHODOVÁ, Věra, SKOUMALOVÁ, Alena a kol. *Abeceda mzdové účetní*. 2016. ISBN 978-80-7263-990-8. S. 469.

⁴⁰ ŽENÍŠKOVÁ, Marta, PŘIB, Jan a SCHMIED, Zdeněk. *Zákon o nemocenském pojištění včetně problematiky náhrady mzdy s komentářem a příklady k 1.1.2023*. 2023. ISBN 978-80-7554-377-6. S. 127.

⁴¹ Česká správa sociálního zabezpečení – *Otcovská*. [online]. [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/otcovska>

⁴² ŽENÍŠKOVÁ, Marta, PŘIB, Jan a SCHMIED, Zdeněk. *Zákon o nemocenském pojištění včetně problematiky náhrady mzdy s komentářem a příklady k 1.1.2023*. 2023. ISBN 978-80-7554-377-6. S. 129.

„*Otcovská náleží, pokud nástup na otcovskou nastal v období 6 týdnů ode dne narození dítěte nebo ode dne převzetí dítěte do péče.*“⁴³ V případě hospitalizace dítěte se lhůta pro nástup na otcovskou o dobu hospitalizace prodlužuje. Den nástupu na otcovskou si určí občan splňující podmínky pro výplatu dávky sám podle své vlastní potřeby.

Žádost o dávku podává zaměstnanec před nástupem na čerpání dávky u svého zaměstnavatele, který ji předá dále OSSZ. Osoba samostatně výdělečně činná podává žádost o dávku u své místně příslušné OSSZ až po skončení čerpání dávky, tj. po uplynutí 14 kalendářních dní.

Základem pro výpočet otcovské je denní vyměřovací základ, který se zjišťuje za 12 kalendářních měsíců před nástupem na otcovskou. U OSVČ se vychází z úhrnu měsíčních základů pojistného v rozhodném období před nástupem na otcovskou. Průměrný denní příjem se dále redukuje prostřednictvím tří redukčních hranic, čímž se získá redukováný denní vyměřovací základ (RDVZ).

Výše otcovské činí 70 % DVZ za kalendářní den. „Příjem do výše první redukční hranice se započítává v plné výši jako při výpočtu PPM.“⁴⁴ Doba, po kterou lze otcovskou čerpat, je maximálně 14 kalendářních dní ode dne nástupu na ni. Peněžitá dávka otcovské náleží pouze jednou a nelze ji přerušovat. To platí i v případě narození vícero dětí.

Peněžitou dávku otcovské vyplácí místně příslušná OSSZ zpětně a způsob výplaty dávky je stejný jako například u poskytovaných dávek ošetřovného.⁴⁵

⁴³ Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, § 38a

⁴⁴ ŽENÍŠKOVÁ, Marta, PŘIB, Jan a SCHMIED, Zdeněk. *Zákon o nemocenském pojištění včetně problematiky náhrady mzdy s komentářem a příklady k 1.1.2023*. 2023. ISBN 978-80-7554-377-6. S. 135.

⁴⁵ Česká správa sociálního zabezpečení – *Otcovská*. [online]. [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/otcovska>

3.2.6 Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství (VPTM) je poskytován ženám, které byly kvůli těhotenství či mateřství převedeny na jinou práci a v souvislosti s tím u nich došlo k poklesu jejich započitatelného příjmu. O tom, že není dosud vykonávaná práce pro těhotnou ženu vhodná, rozhoduje ošetřující lékař. V případě poklesu příjmů z vlastní vůle (např. při dobrovolném snížení pracovního úvazku) nelze dávku VPTM přiznat. Zároveň musí žadatelka splňovat podmínku účasti na nemocenském pojištění. „*Nárok na VPTM má jen zaměstnankyně, nikoliv OSVČ.*“⁴⁶

Ošetřující lékař vystaví *Žádost o vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství*, který žena dále předá svému zaměstnavateli. Zaměstnavatel poté každý měsíc, po který trvá převedení jeho zaměstnankyně na jinou práci, zasílá příslušné OSSZ *Potvrzení pro účely výplaty vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství*.

VPTM se poskytuje za kalendářní dny, v nichž trvalo převedení na jinou práci, nejdéle však do začátku 6. týdne před očekávaným termínem porodu. Po porodu je příspěvek poskytován nejdéle do konce 9. měsíce.

Výše VPTM je rozdílem mezi redukováným denním vyměřovacím základem zjištěným ke dni převedení na jinou práci a průměrem započitatelných příjmů připadajících na jeden kalendářní den po převedení.⁴⁷

⁴⁶ ŽENÍŠKOVÁ, Marta, PŘIB, Jan a SCHMIED, Zdeněk. *Zákon o nemocenském pojištění včetně problematiky náhrady mzdy s komentářem a příklady k 1.1.2023*. 2023. ISBN 978-80-7554-377-6. S. 157.

⁴⁷ Česká správa sociálního zabezpečení – *Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství*. [online]. [cit. 2023-10-07]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/vyrovnavaci-prispevek-v-tehotenstvi-a-materstvi>

3.3 Důchodové pojištění

Důchodové pojištění v České republice je upraveno těmito právními předpisy:

- zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění,
- zákonem č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení,
- zákonem č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení,
- vyhláškou č. 284/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění,
- vyhláškou č. 149/1988 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení.⁴⁸

„Důchodové pojištění je velmi důležitým subsystémem sociálního zabezpečení, neboť se určitým způsobem dotýká každého občana. Jednotlivé dávky důchodového pojištění pobírá zhruba 2,8 milionu občanů, což je 25,7 % celé populace. Placením pojistného na DP jsou zatíženi všichni ekonomicky aktivní občané a podle jeho výše se odvíjí i výše dávek, což má vliv na příjmy a životní úroveň rodin i jednotlivců.“⁴⁹

System důchodového pojištění v České republice je složen ze dvou částí. Primární pilíř důchodového pojištění funguje na tzv. plně průběžném důchodovém systému, což v praxi znamená, že všichni zaměstnavatelé a pracující lidé (zaměstnanci i OSVČ) odvádí příspěvky do důchodového systému státu, čímž přispívají na financování důchodů svých spoluobčanů.

Dávky poskytované z důchodového pojištění jsou určeny pro občany, kteří se ocitnou v tíživé životní situaci v důsledku nějaké sociální události, což má za následek buď celkovou ztrátu příjmů, nebo snížení schopnosti si příjem obstarat. *„O dávkách důchodového pojištění rozhoduje Česká správa sociálního zabezpečení a zařizuje výplaty těchto dávek.“⁵⁰*

⁴⁸ Česká správa sociálního zabezpečení – *Legislativa důchodového pojištění*. [online]. [cit. 2023-10-07]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/legislativa-duchodove-pojisteni>

⁴⁹ ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I*. 2012. ISBN 978-80-247-3724-9. S. 81.

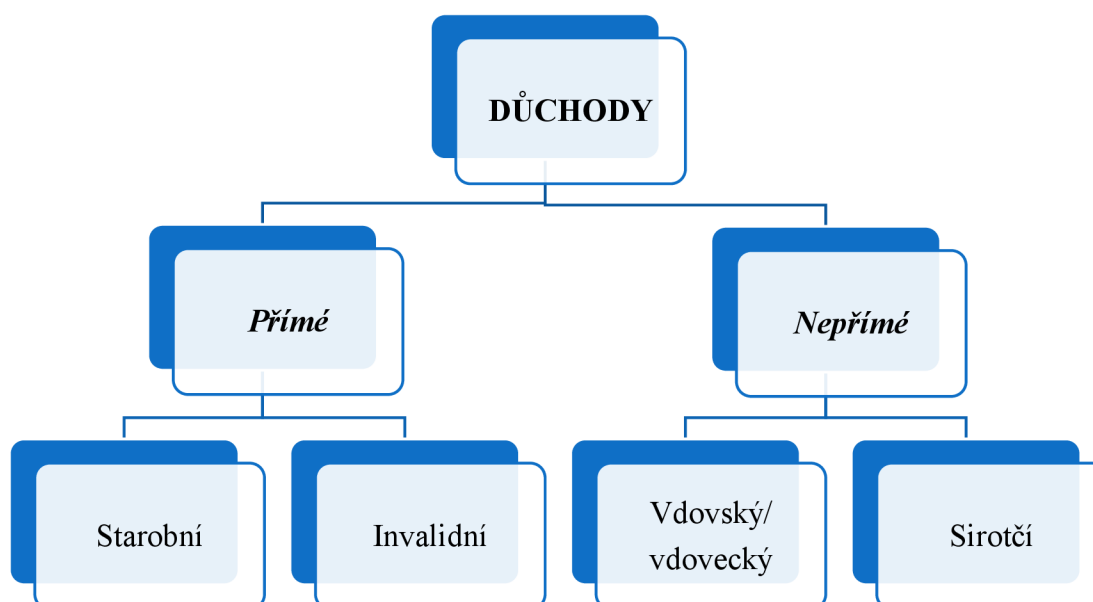
⁵⁰ ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I*. 2012. ISBN 978-80-247-3724-9. S. 47.

3.3.1 Typy dávek důchodového pojištění

V praxi se rozlišuje několik sociálních situací, které vedou k omezení výše příjmů. Jsou to sociální situace související s věkem občanů, invaliditou, ovdověním či osiřením.

Poskytované dávky důchodového pojištění jsou rozlišeny do dvou skupin na důchody přímé a důchody nepřímé, a do čtyř kategorií na důchod starobní, invalidní (částečně invalidní), vdovský/vdovecký a sirotčí.⁵¹

Obrázek 4 Rozlišení dávek důchodového pojištění

Zdroj: vlastní zpracování

Důchody přímé (starobní a invalidní) jsou přesně stanoveny dle doby, po kterou pojištění trvalo, a dle výše výdělku osoby žádající o důchod. Proti tomu důchody nepřímé se vypočítávají z přímého důchodu, který zemřelá osoba pobírala či na který by měla nárok.

⁵¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky – *Důchodové pojištění*. [online]. [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/duchodove-pojisteni#dd>

Důchod se skládá ze dvou složek – ze základní výměry a procentní výměry. Základní výměra je stanovena pevnou částkou a je stejná pro všechny důchody. Pro rok 2023 činí základní výměra 4 040 Kč měsíčně. Procentní výměra se stanoví individuálně procentní sazbou z tzv. výpočtového základu dle trvání doby pojištění.⁵²

Tabulka 5 Vývoj základních výměr důchodů v České republice za poslední desetiletí

Základní výměra důchodu		Hodnota v Kč
od data	do data	
01.01.2014	31.12.2014	2 340
01.01.2015	31.12.2015	2 400
01.01.2016	31.12.2016	2 440
01.01.2017	31.12.2017	2 550
01.01.2018	31.12.2018	2 700
01.01.2019	31.12.2019	3 270
01.01.2020	31.12.2020	3 490
01.01.2021	31.12.2021	3 550
01.01.2022	31.12.2022	3 900
01.01.2023	31.12.2023	4 040
01.01.2024	-	4 400

Zdroj: ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ; vlastní zpracování

⁵² Česká správa sociálního zabezpečení – *Výpočet a výplata důchodu*. [online]. [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/vypocet-a-vyplata-duchodu>

3.3.2 Starobní důchod

Občané České republiky mohou využít práva odejít do starobního důchodu, není to však povinností. Starobní důchod je jedním ze čtyř druhů důchodů vyplácených z českého důchodového systému a je nejčastěji vyplácenou dávkou důchodového pojištění. Pro nárok na starobní důchod musí žadatel splnit dvě podmínky – dosáhnout důchodového věku a získat potřebnou dobu důchodového pojištění (35 let).⁵³

„Důkazními prostředky, kterými se prokazuje doba pojištění a doba náhradní, jsou především evidenční listy důchodového pojištění, které vede zaměstnavatel, který plní vůči žadateli o důchod povinnosti v důchodovém pojištění.“⁵⁴

Důchodový věk je stanoven jednotně pro všechny občany, jejichž rok narození je vyšší než 1971, na 65 let.⁵⁵ V tomto případě se nerozlišuje ani pohlaví občana ani počet vychovaných dětí. U občanů narozených před rokem 1971 je důchodový věk určen rozdílně jednak dle roku narození, dále dle pohlaví (muž či žena) a u žen má vliv na důchodový věk také počet vychovaných dětí. Přesný věk pro získání nároku na starobní důchod uvádí zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, § 32.

„Výše důchodu je ovlivněna především dvěma skutečnostmi – délkou doby důchodového pojištění a výši výdělků dosažených v rozhodném období. Za každý celý rok (365 dní) důchodového pojištění náleží 1,5 % výpočtového základu. Pokud již nárok na důchod vznikl, ale výdělečná činnost stále pokračuje a občan zatím nepodal žádost o důchod, navyšuje se důchod o 1,5 % za každých 90 kalendářních dnů, kdy je výdělečná činnost konána.“⁵⁶

⁵³ Česká správa sociálního zabezpečení – *Starobní důchod*. [online]. [cit. 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/starobni- Duchod>

⁵⁴ ŠUBRT, Bořivoj, LEIBLOVÁ, Zdeňka, PŘÍHODOVÁ, Věra, SKOUMALOVÁ, Alena a kol. *Abeceda mzdové účetní*. 2016. ISBN 978-80-7263-990-8. S. 505.

⁵⁵ Česká správa sociálního zabezpečení – *Starobní důchod podrobně*. [online]. [cit. 2023-12-01]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/starobni- Duchod- podrobne>

⁵⁶ Česká správa sociálního zabezpečení – *Starobní důchod*. [online]. [cit. 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/starobni- Duchod>

Pokud občan ještě nedosáhl stanoveného důchodového věku, může požádat o tzv. předčasný důchod (předčasný starobní důchod). Musí však splnit podmínku potřebné doby důchodového pojištění, která je stanovena pro řádný odchod do starobního důchodu. V případě přiznání předčasného starobního důchodu se jeho výše snižuje (krátí) o počet let, o které je odchod do předčasného starobního důchodu dřívější než by byl odchod do „řádného“ starobního důchodu.

Základní výměra u předčasného starobního důchodu je stejná jako u řádného starobního důchodu, tj. pro rok 2023 ve výši 4 040 Kč.⁵⁷ U procentní výměry však dojde ke krácení. Výše procentní výměry se sníží za každých i započatých 90 kalendářních dnů z doby ode dne, od kterého je přiznán předčasný starobní důchod, až do dne dosažení stanoveného důchodového věku.

Výše krácení procentní výměry u předčasného starobního důchodu:

- o 0,9 % výpočtového základu za období prvních 360 kalendářních dní,
- o 1,2 % výpočtového základu za období od 361. kalendářního dne do 720. kalendářního dne,
- o 1,5 % výpočtového základu za období od 721. kalendářního dne.⁵⁸

Příjemci starobních důchodů mohou libovolně vykonávat výdělečnou činnost, čemuž nebrání ani přiznání předčasného starobního důchodu. V případě přiznání předčasného starobního důchodu je však rozsah činnosti limitován, tzn., že výplata předčasného starobního důchodu náleží do dosažení důchodového věku pouze v případě, pokud by byla vykonávána výdělečná činnost, která nezakládá účast na důchodovém pojištění, tzn., že z ní není odváděno pojistné na sociální zabezpečení. Výplata předčasného starobního důchodu nenáleží do dosažení důchodového věku, pokud je pobírána podpora v nezaměstnanosti či podpora při rekvalifikaci.⁵⁹

⁵⁷ Česká správa sociálního zabezpečení – *Důchodová kalkulačka*. [online]. [cit. 2023-12-01]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/duchodova-kalkulacka>

⁵⁸ Naše důchody – *Předčasný starobní důchod*. [online]. [cit. 2023-12-01]. Dostupné z: <https://www.naseduchody.cz/predcasny-starobni-duchod.html>

⁵⁹ Česká správa sociálního zabezpečení – *Starobní důchod*. [online]. [cit. 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/starobni-duchod>

3.3.3 Invalidní důchod

„Invalidní důchod je jedním ze čtyř druhů důchodového českého důchodového systému. V závislosti na zjištěném stupni invalidity se invalidní důchod rozlišuje na invalidní důchod prvního, druhého a třetího stupně. Rozdíl mezi jednotlivými stupni invalidity spočívá v míře poklesu pracovní schopnosti občana.“⁶⁰

Za invaliditu se považuje ztráta či snížení schopnosti vykonávat výdělečnou činnost, která vznikla v důsledku onemocnění či úrazu a může být dlouhodobého či trvalého charakteru.

„Pojištěnec je invalidní, jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nastal pokles jeho pracovní schopnosti nejméně o 35 %.“⁶¹

V závislosti na zjištěném stupni invalidity se invalidní důchod rozlišuje na:

- invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně, kdy je míra poklesu pracovní schopnosti občana o 35 % až 49 %,
- invalidní důchod pro invaliditu druhého stupně, kdy je míra poklesu pracovní schopnosti občana o 50 % až 69 %,
- invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, kdy je míra poklesu pracovní schopnosti občana o 70 % a více.⁶²

Pro nárok na invalidní důchod je třeba splnit stanovené podmínky. Jednou z nich je tzv. zjištění invalidity, jemuž předchází proces posuzování zdravotního stavu. Další nezbytnou podmínkou je potřebná doba pojištění, která se zjišťuje z období před vznikem invalidity. Doba pojištění se nevyžaduje pouze v případě, kdy invalidita vznikla následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání. Délka potřebné doby pojištění pro vznik nároku na invalidní důchod je závislá na věku občana.

⁶⁰ Česká správa sociálního zabezpečení – *Invalidní důchod*. [online]. [cit. 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/invalidni-duchod>

⁶¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky - *Invalidní důchody*. [online]. [cit. 2023-10-24]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/invalidni-duchody>

⁶² Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky - *Invalidní důchody*. [online]. [cit. 2023-10-24]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/invalidni-duchody>

„Stejně jako u žádosti o starobní důchody neseписuje zaměstnavatel ani žádost o invalidní důchod pro své zaměstnance, ale plní povinnost, že na základě výzvy OSSZ, která žádost sepisuje, jí sděluje do 8 dnů požadované informace.“⁶³

Tabulka 6 Délka potřebné doby pojištění pro vznik nároku na invalidní důchod

Věk občana (v letech)	Potřebná doba pojištění včetně náhradních dob
do 20	méně než 1 rok
od 20 do 22	alespoň 1 rok
od 22 do 24	alespoň 2 roky
od 24 do 26	alespoň 3 roky
od 26 do 28	alespoň 4 roky
nad 28	5 let (zjišťuje se z posledních 10 let před vznikem invalidity)
nad 38	5 let (zjišťuje se z posledních 10 let před vznikem invalidity; pokud tato podmínka není splněna, považuje se za splněnou i tehdy, pokud v posledních 20 letech před vznikem invalidity trvala doba pojištění alespoň 10 let)

Zdroj: PORTÁL VEŘEJNÉ SPRÁVY⁶⁴; vlastní zpracování

Přiznání invalidního důchodu (jakéhokoliv stupně) nemusí být trvalé. Vždy závisí na vývoji zdravotního stavu občana. Lékař na základě lékařské prohlídky může konstatovat, že pokles pracovních schopností občana již neodpovídá invaliditě. V takovém případě nárok na invalidní důchod zanikne.⁶⁵

⁶³ ŠUBRT, Bořivoj, LEIBLOVÁ, Zdeňka, PŘÍHODOVÁ, Věra, SKOUMALOVÁ, Alena a kol. *Abeceda mzdové účetní*. 2016. ISBN 978-80-7263-990-8. S. 509.

⁶⁴ PORTÁL VEŘEJNÉ SPRÁVY - *Invalidní důchod*. [online]. [cit. 2023-10-24]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/invalidni-duchod-zadost-vyrizuje-ceska-sprava-socialniho-zabezpeceni-S83>;

⁶⁵ Česká správa sociálního zabezpečení – *Invalidní důchod*. [online]. [cit. 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/invalidni-duchod>

Výše invalidního důchodu se skládá ze dvou složek – základní a procentní výměry. Základní výměra činí pro rok 2023 4 040 Kč. Procentní výměra závisí na délce doby pojištění, příjmech dosahovaných před vznikem invalidity a na přiděleném stupni invalidity. K době pojištění získané do vzniku invalidity se navíc přičítá i tzv. dopočtená doba (doba od vzniku nároku na invalidní důchod do dosažení důchodového věku, kterou by teoreticky mohl občan odpracovat, pokud by se nestal invalidním).

Výše procentní výměry invalidního důchodu se stanoví procentní sazbou za každý celý rok doby pojištění v závislosti na stupni invalidity:

- u invalidního důchodu pro invaliditu prvního stupně činí 0,5 % z výpočtového základu,
- u invalidního důchodu pro invaliditu druhého stupně činí 0,75 % z výpočtového základu,
- u invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně činí 1,5 % z výpočtového základu.⁶⁶

3.3.4 Vdovský/vdovecký důchod

Vdovské a vdovecké důchody patří mezi tzv. pozůstalostní důchody⁶⁷ a jsou vypláceny ovdovělým osobám z českého důchodového systému v případě, kdy jeden z manželů zemře. Vdova/vdovec má nárok na vdovský/vdovecký důchod po zemřelé osobě (po manželovi nebo manželce), která pobírala starobní nebo invalidní důchod nebo pokud ještě nebyla příjemcem důchodu, splnila ke dni úmrtí podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na důchod (invalidní nebo starobní). Získání potřebné doby pojištění se nevyžaduje pouze tehdy, když manžel či manželka zemřel/a následkem pracovního úrazu. Další podmínkou je, že manželství existovalo k datu úmrtí manžela či manželky. Dnem uzavření nového manželství nárok na vdovský/vdovecký důchod zanikne. Pokud bylo manželství rozvedeno, pozůstalostní důchod po bývalém manželovi/bývalé manželce nenáleží. Stejně tak nenáleží důchod po druhovi/družce ani po registrovaném

⁶⁶ Česká správa sociálního zabezpečení – *Invalidní důchod*. [online]. [cit. 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/invalidni-duchod>

⁶⁷ Česká správa sociálního zabezpečení – *Vdovský/vdovecký důchod*. [online]. [cit. 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/vdovsky-vdovecky-duchod>

partnerovi/partnerce. Ani pokud spolu partneři dlouhodobě žili ve společné domácnosti nebo pokud společně vychovávali děti.

Vdovský (vdovecký) důchod náleží po dobu 1 roku od smrti manžela (manželky).

Výše důchodu se skládá ze dvou složek – základní a procentní výměry a je stanovena na základě dvou skutečností, a to na délce doby důchodového pojištění po zemřelé osobě a na výši jejích výdělků dosažených v rozhodném období. Základní výměra je pro rok 2023 4 040 Kč. Pokud pozůstalá osoba nepobírá starobní ani invalidní důchod, činí výše procentní výměry 50 % procentní výměry důchodu, který zemřelá osoba pobírala (nebo by pobírala) ke dni úmrtí. Pokud pozůstalá osoba pobírá starobní či invalidní důchod, dochází k tzv. souběhu důchodů a v takovém případě zákon stanovuje, že se porovná výše procentní výměry důchodu, který vdova/vdovec pobírá a již vyměřený vdovský/vdovecký důchod, který činí 50 % procentní výměry důchodu zemřelého. Nižší z procentních výměr důchodů pak náleží z jedné poloviny, vyšší zůstává beze změny. Základní výměra náleží ovdovělému pouze jednou.⁶⁸

3.3.5 Sirotčí důchod

„Sirotčí důchody patří mezi takzvané pozůstalostní důchody a poskytují se osiřelým dětem z českého důchodového systému.“⁶⁹

Nezaopatřené dítě (dítě do skončení povinné školní docházky a poté nejdéle do 26 let, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání) má nárok na sirotčí důchod po zemřelém rodiči (či osvojiteli), který pobíral starobní nebo invalidní důchod anebo zemřel následkem pracovního úrazu.

⁶⁸ Česká správa sociálního zabezpečení – *Vdovský/vdovecký důchod*. [online]. [cit. 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/vdovsky-vdovecky-duchod>

⁶⁹ Česká správa sociálního zabezpečení – *Sirotčí důchod*. [online]. [cit. 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/sirotci-duchod>

Aby nárok na sirotčí důchod vznikl i v ostatních případech, musí zesnulá osoba získat stanovenou dobu důchodového pojištění, která je závislá na věku rodiče:

- jde-li o osobu starší 28 let, činí doba důchodového pojištění alespoň jeden rok v období posledních deseti let přede dnem úmrtí;
- jde-li o osobu starší 38 let, činí doba důchodového pojištění dva roky v posledních dvaceti letech přede dnem úmrtí.

Do doby důchodového pojištění zemřelého rodiče se však nezahrnují náhradní doby pojištění, to znamená, že musí jít o tzv. dobu placeného pojištění, tedy dobu výdělečné činnosti, za kterou je vyplácen příjem podléhající odvodu pojistného na sociální zabezpečení (důchodové pojištění). Nárok na sirotčí důchod nevzniká po pěstounovi.

Výše důchodu se skládá ze dvou složek – základní a procentní výměry a je stanovena na základě dvou skutečností, a to na délce doby důchodového pojištění po zemřelé osobě a na výši jejích výdělků dosažených v rozhodném období. Základní výměra je pro rok 2023 stanovena ve výši 4 040 Kč. Výše procentní výměry činí 40 % procentní výměry důchodu, který zemřelá osoba pobírala (nebo by pobírala) ke dni úmrtí.⁷⁰

3.4 Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti

Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti je určen občanům ke zmírnění krátkodobého výpadku příjmů při ztrátě zaměstnání (příspěvek je určen k úhradě podpory v nezaměstnanosti) a při rekvalifikaci (včetně úhrady rekvalifikačních kurzů).

⁷⁰ Česká správa sociálního zabezpečení – *Sirotčí důchod*. [online]. [cit. 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/sirotci-duchod>

3.5 Zdravotní pojištění

„Ministerstvo zdravotnictví má v českém zdravotním systému regulační a strategickou funkci. Od počátku 90. let 20. století má Česko systém veřejného zdravotního pojištění, který je do značné míry regulován vládou.“⁷¹

Zdravotní pojištění v České republice tvoří společně se státní sociální podporou a sociální pomocí pilíře sociálního zabezpečení v České republice. Je zákonným pojištěním, díky němuž je pojištěnci plně nebo částečně hrazena potřebná zdravotní péče, jejíž rozsah je dán zákonem č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění.⁷²

3.5.1 Účast na zdravotním pojištění

Zdravotní pojištění je v ČR ze zákona povinné pro osoby s trvalým pobytem na území ČR bez ohledu na státní občanství.

Osoba nemající trvalý pobyt na území ČR je zdravotně pojištěna, pokud:

- je zaměstnancem zaměstnavatele, který má sídlo nebo trvalý pobyt na území ČR,
- jí bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu na území ČR za účelem vědeckého výzkumu,
- jí byl udělen azyl na území ČR,
- jí byla udělena doplňková ochrana na území ČR,
- jí bylo uděleno oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany,
- jde o nezletilé dítě, které bylo na území ČR umístěno na základě předběžného opatření soudu do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebo do ústavu pro péči o děti nebo na základě předběžného opatření nebo usnesení soudu do péče fyzické osoby.⁷³

⁷¹ OECD/European Observatory on Health Systems and Policies, *Czechia: Country Health Profile 2021*, [online]. [cit. 2023-10-18] State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris/European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels. ISSN 2522-7041. S. 8. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/8b341a5e-en>

⁷² ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. 2022. ISBN 978-80-7554-360-8. S. 16.

⁷³ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. 2022. ISBN 978-80-7554-360-8. S. 16.

Zdravotní pojištění v ČR vzniká:

- osobě s trvalým pobytem na území ČR dnem narození,
- osobě, která získala trvalý pobyt na území České republiky povolením trvalého pobytu, dnem nabytí právní moci rozhodnutí o povolení trvalého pobytu,
- osobě, které vzniklo oprávnění trvale pobývat na území České republiky rozhodnutím příslušného orgánu o svěřeni do náhradní výchovy, je-li alespoň jedna fyzická osoba, již je tato osoba svěřena, přihlášena k trvalému pobytu na území České republiky nebo se na území České republiky nachází ústav, ve kterém je tato osoba umístěna, dnem nabytí právní moci rozhodnutí o svěřeni do náhradní výchovy,
- osobě bez trvalého pobytu na území České republiky dnem nástupu do zaměstnání, nabytím právní moci rozhodnutí o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem vědeckého výzkumu, nabytím právní moci rozhodnutí o udělení azylu, nabytím právní moci rozhodnutí o udělení doplňkové ochrany, nabytím právní moci rozhodnutí o udělení oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území České republiky nebo dnem, od něhož je považována za osobu s udělenou dočasnou ochranou podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky, dnem vykonatelnosti předběžného opatření nebo usnesením soudu o umístění nebo svěřeni nezletilého dítěte do péče, atd.⁷⁴

Ze zdravotního pojištění jsou vyňaty:

- osoby, které na území ČR vykonávají nelegální práci,
- osoby, které nemají na území ČR trvalý pobyt a jsou činné v ČR pro zaměstnavatele, kteří požívají diplomatických výhod a imunit nebo kteří nemají sídlo na území ČR,
- osoby, které pobývají dlouhodobě a nepřetržitě v cizině (nejméně 6 měsíců) a jsou v cizině zdravotně pojištěny.⁷⁵

⁷⁴ Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, § 3 odst. 1

⁷⁵ Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR – Účast/neúčast na zdravotním pojištění. [online]. [cit. 2023-09-23]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/povinnosti-platcu-metodika/1-2-ucel-zdravotniho-pojisteni>

Zdravotní pojištění zaniká:

- smrtí pojištěnce,
- skončením trvalého pobytu na území ČR,
- osobě bez trvalého pobytu na území ČR dnem ukončení zaměstnání, dnem skončení platnosti povolení k dlouhodobému pobytu za účelem vědeckého výzkumu, dnem nabytí právní moci rozhodnutí o odnětí azylu, doplňkové ochrany nebo oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území ČR, atd.⁷⁶

3.5.2 Zdravotní pojišťovny v ČR

V České republice působilo od roku 1993 postupně 29 zdravotních pojišťoven, avšak jejich počet se časem zredukoval pouze na 7. „*Sedm veřejných zdravotních pojišťoven v současné době působí jako plátcí a kupující zdravotní péče.*“⁷⁷

Tabulka 7 Seznam zdravotních pojišťoven spravujících zdravotní pojištění v České republice

Název zdravotní pojišťovny	Kód	Zkratka
Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky	111	VZP ČR
Vojenská zdravotní pojišťovna České republiky	201	VoZP ČR
Česká průmyslová zdravotní pojišťovna	205	ČPZP
Oborová zdravotní pojišťovna zaměstnanců bank, pojišťoven a stavebnictví	207	OZP
Zaměstnanecká pojišťovna Škoda	209	ZPŠ
Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra České republiky	211	ZP MV ČR
Revírní bratrská pokladna, zdravotní pojišťovna	213	RBP

Zdroj: VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA ČESKÉ REPUBLIKY; <https://www.vzp.cz/poskytovatele/ciselniky/zdravotni-pojistovny>; vlastní zpracování

⁷⁶ Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, § 3 odst. 2

⁷⁷ OECD/European Observatory on Health Systems and Policies, *Czechia: Country Health Profile 2021*, [online]. [cit. 2023-10-18] State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris/European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels. ISSN 2522-7041. S. 8. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/8b341a5e-en>

Největší zdravotní pojišťovnou je Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky, která spravuje zdravotní pojištění 56 % obyvatel. V tabulce výše jsou uvedeny všechny aktuálně působící zdravotní pojišťovny v ČR od největší po nejmenší dle počtu pojištěnců.

Zdravotní pojišťovny jsou samostatné právní subjekty fungující na základě správy veřejného zdravotního pojištění. Jejich hlavní činností je výběr pojistného od plátců pojistného a úhrada zdravotních služeb poskytovatelům zdravotních služeb. Jejich činnost a hospodaření podléhá kontrole ze strany Ministerstva zdravotnictví v součinnosti s Ministerstvem financí a také kontrole ze strany Nejvyššího kontrolního úřadu.⁷⁸

3.5.3 Volba zdravotní pojišťovny

V ČR má každý pojištěnec právo zvolit si zdravotní pojišťovnu a tuto volbu může změnit maximálně jednou za 12 měsíců. Změna zdravotní pojišťovny se uskutečňuje vždy pouze k prvnímu dni kalendářního pololetí, tzn. buď k 1. lednu nebo k 1. červenci. Přihlášku musí pojištěnec nebo jeho zákonný zástupce, opatrovník nebo poručník podat zvolené zdravotní pojišťovně v průběhu kalendářního pololetí bezprostředně předcházející tomu, ve kterém má ke změně zdravotní pojišťovny dojít, nejpozději však 3 měsíce před požadovaným dnem změny, tedy v období od 1. ledna do 31. března lze podat přihlášku k 1. červenci téhož roku nebo v období od 1. července do 30. září lze podat přihlášku k 1. lednu následujícího roku.⁷⁹

Při narození dítěte se právo na výběr zdravotní pojišťovny nepoužije. Dnem narození se dítě stává pojištěncem té zdravotní pojišťovny, u které je pojištěna matka dítěte v den jeho narození. Není-li matka narozeného dítěte zdravotně pojištěna, stává se dnem narození dítěte pojištěncem té zdravotní pojišťovny, u které je zdravotně pojištěn otec dítěte v den jeho narození. Změnu zdravotní pojišťovny dítěte může jeho zákonný zástupce, opatrovník nebo poručník provést až po přidělení rodného čísla dítěti.⁸⁰

Platí zásada, že jedna osoba může být vždy pojištěna jen u jedné zdravotní pojišťovny.

⁷⁸ Ministerstvo zdravotnictví ČR – *Zdravotní pojišťovny*. [online]. [cit. 2023-09-23]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/zdravotni-pojistovny-2/>

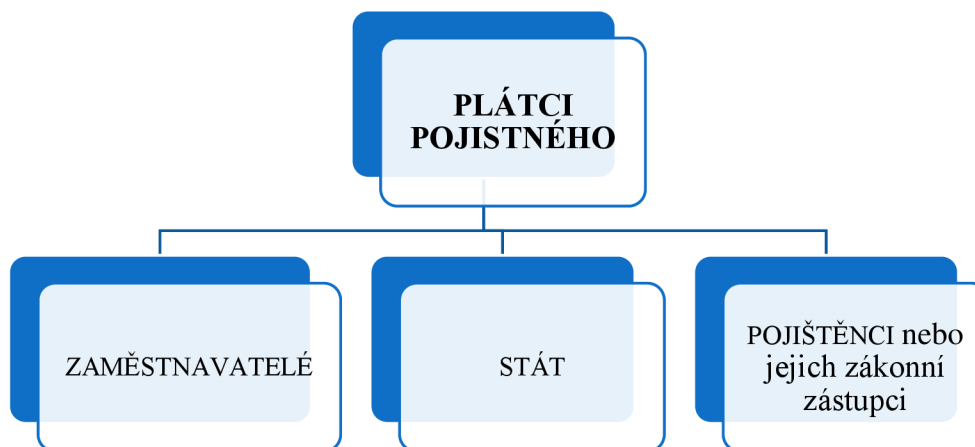
⁷⁹ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. 2022. ISBN 978-80-7554-360-8. S. 22.

⁸⁰ Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, § 11a odst. 4 a odst. 5

3.5.4 Plátcí pojistného

V České republice hradí zdravotní pojištění zaměstnavatelé, zaměstnanci nebo stát.⁸¹

Obrázek 5 Plátcí pojistného na zdravotní pojištění

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnavatelé jsou plátcí pojistného za své zaměstnance.

Stát je plátcem pojistného například za tyto osoby:

- nezaopatřené dítě,
- poživatel důchodu z důchodového pojištění,
- příjemce rodičovského příspěvku dle zákona o státní sociální podpoře,
- žena na mateřské nebo rodičovské dovolené,
- uchazeč o zaměstnání,
- osoba pobírající dávku pomoci v hmotné nouzi a osoba s ní společně posuzovaná,
- osoba závislá na péči jiné osoby a osoba pečující,
- osoba ve výkonu trestu odnětí svobody,
- mladistvý umístěný ve školském zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy.⁸²

⁸¹ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. 2022. ISBN 978-80-7554-360-8. S. 31.

⁸² Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky – *Za koho platí pojistné stát* [online]. [cit. 2023-10-11]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/stat/za-koho-plati-pojistne-stat>

3.5.5 Vyměřovací základ a sazby pojistného

Vyměřovacím základem pro výpočet zdravotního pojištění je u zaměstnanců jejich hrubá mzda. Výše odváděného zdravotního pojištění je celkem 13,5 % z hrubé mzdy zaměstnance, z čehož 4,5 % je mu automaticky sráženo jeho zaměstnavatelem a zbylých 9 % odvádí za zaměstnance zaměstnavatel ze svých prostředků, pro něhož je tak zdravotní pojištění nákladem.

*Sazba pojistného se nezměnila po celou dobu samostatného zdravotního pojištění (od roku 1993).*⁸³

Vyměřovacím základem pro výpočet zdravotního pojištění u OSVČ je polovina jejího daňového základu (rozdílu mezi jejími příjmy a výdaji). Výše odváděného zdravotního pojištění je pak stanovena ve výši 13,5 % z vyměřovacího základu.⁸⁴

Pro rok 2023 je stanoven minimální vyměřovací základ ve výši 20 162 Kč, což odpovídá jedné polovině průměrné mzdy pro rok 2023 (40 324 Kč).⁸⁵ Maximální vyměřovací základ pro zdravotní pojištění neexistuje.

Tabulka 8 Sazby pojistného na zdravotní pojištění v roce 2023

Poplatník	Sazba (v %)
Zaměstnanec	4,5
Zaměstnavatel	9,0
OSVČ	13,5

Zdroj: MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY; vlastní zpracování

⁸³ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. 2022. ISBN 978-80-7554-360-8. S. 31.

⁸⁴ Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky – *Vyměřovací základ a výpočet pojistného u OSVČ* [online]. [cit. 2023-10-11]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/osvc/vymerovaci-zaklad-a-vypocet-pojistneho>

⁸⁵ Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky – *Vyměřovací základ a výpočet pojistného u OSVČ* [online]. [cit. 2023-10-11]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/osvc/vymerovaci-zaklad-a-vypocet-pojistneho>

3.5.6 Hrazené služby

„Český systém zdravotní péče je založen na povinném zákonném zdravotním pojištění, které poskytuje prakticky univerzální krytí a širokou škálu dávek.“⁸⁶

„Většina výdajů na zdravotnictví je financována z veřejných zdrojů, převážně prostřednictvím systému povinného pojištění.“⁸⁷

Služby, které jsou hrazeny ze zdravotního pojištění, jsou určeny zákonem č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění. Je hrazena péče preventivní, dispenzární, diagnostická, léčebná, lékárenská, klinickofarmaceutická, léčebně rehabilitační, lázeňská léčebně rehabilitační, posudková, ošetrovatelská, paliativní, zdravotní péče o dárce krve, tkání a buněk nebo orgánů. Dále jsou ze systému zdravotního pojištění hrazeny léčivé přípravky a potraviny pro zvláštní lékařské účely, zdravotnické prostředky a stomatologické výrobky, přeprava pojištěnců včetně náhrad cestovních nákladů a další služby stanovené zákonem.⁸⁸

„Zdravotní pojištění je povinné a přístup ke zdravotní péči je prakticky univerzální. Všichni obyvatelé Česka mají k dispozici široký rozsah hrazených zdravotních služeb, ale zdravotní pojišťovny se mohou mezi sebou odlišovat v doplňkových službách nabízených svým pojištěncům.“⁸⁹

V České republice pojištěnec za poskytované služby přímo zdravotnickým zařízením nic nehradí. Vše probíhá formou zpětného vykazování poskytovatelů služeb hrazených ze zdravotního pojištění přímo zdravotním pojišťovnám.

⁸⁶ Alexa J., Recka L., Votapková J., Van Ginneken E., Spranger A., Wittenbecher F. *Czech Republic: health system review. Health Syst Transit.* [online]. [cit. 2023-12-01]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26106825/>

⁸⁷ OECD/European Observatory on Health Systems and Policies, *Czechia: Country Health Profile 2021*, [online]. [cit. 2023-10-18] State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris/European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels. ISSN 2522-7041. S. 3. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/8b341a5e-en>

⁸⁸ Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky – *Jak funguje systém zdravotního pojištění* [online]. [cit. 2023-10-11]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/o-nas/kdo-jsme/jak-funguje-system-zdravotniho-pojisteni>

⁸⁹ OECD/European Observatory on Health Systems and Policies, *Czechia: Country Health Profile 2021*, [online]. [cit. 2023-10-18] State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris/European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels. ISSN 2522-7041. S. 8. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/8b341a5e-en>

Některé zdravotní pojišťovny (např. VZP ČR) umožňují svým pojištěncům zpětnou kontrolu služeb hrazených z jeho zdravotního pojištění prostřednictvím mobilní aplikace. Pojištěnec tak získá přehled o všech zdravotních službách, které byly jeho registrující zdravotní pojišťovně vykázány poskytovateli zdravotních služeb na jeho rodné číslo.

3.6 Paušální daň

Paušální daň byla zavedena od 1. ledna 2021 a týká se pouze OSVČ. Zaměstnanců v pracovním či služebním poměru se tzv. paušální režim netýká. Registrace do paušálního režimu je zcela dobrovolná a jejím smyslem je snížení administrativního zatížení OSVČ v souvislosti s její výdělečnou činností, jelikož poplatník paušální daně po skončení zdaňovacího období již nepodává daňové přiznání ani pojistné přehledy.⁹⁰

Paušální režim je jakési sjednocení daně z příjmů, pojistného na zdravotní pojištění a pojistného na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti do jedné platby, jejímž správcem jsou orgány Finanční správy České republiky.

3.6.1 Poplatník v paušálním režimu

Poplatníkem v paušálním režimu je poplatník daně z příjmů fyzických osob, který:

- je OSVČ,
- není plátcem DPH (výjimkou jsou identifikované osoby),
- není společníkem v.o.s. ani komplementářem k.s.,
- není dlužníkem v insolvenčním řízení,
- ve zdaňovacím období bezprostředně předcházejícím rozhodnému zdaňovacímu období nepřesáhl hranici rozhodných příjmů pro zvolené pásmo paušálního režimu,
- k prvnímu dni rozhodného zdaňovacího období nevykonává činnost, ze které mu plynou příjmy ze závislé činnosti,

⁹⁰ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. 2022. ISBN 978-80-7554-360-8. S. 13.

- podá správci daně oznámení paušálního režimu, ve kterém si zvolí pásmo paušálního režimu a nejpozději v poslední den lhůty pro podání oznámení o vstupu do paušálního režimu učiní oznámení o zahájení samostatné výdělečné činnosti.⁹¹

3.6.2 Vstup do paušálního režimu

Podmínkou pro vstup do paušálního režimu je podání *Oznámení o vstupu do paušálního režimu*. Poplatník se stává poplatníkem v paušálním režimu k 1. dni rozhodného zdaňovacího období, tj. k 1. lednu daného roku. V případě zahájení samostatné výdělečné činnosti v průběhu roku se stává poplatníkem v paušálním režimu k počátku kalendářního měsíce, ve kterém činnost zahajuje.

Lhůta pro podání Oznámení o vstupu do paušálního režimu je do 10. dne rozhodného zdaňovacího období.⁹²

3.6.3 Pásma paušálního režimu

Paušální režim je vymezen do 3 pásem, do kterých mohou poplatníci vstoupit na základě rozhodných příjmů ze samostatné činnosti dosažených za předcházející zdaňovací období.

Poplatníci splňující např. podmínky stanovené pro první pásmo paušálního režimu však mají možnost dobrovolně vstoupit i do pásma vyššího, pokud splňují podmínky pro dané pásmo. Poplatník může mezi jednotlivými pásmy přecházet, avšak pouze vždy od začátku zdaňovacího období. V průběhu zdaňovacího období již nelze zvolené pásmo paušálního režimu měnit.

⁹¹ Finanční správa České republiky republiky – *Obecné informace o paušální dani* [online]. [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/obecne-informace>

⁹² Finanční správa ČR – *Paušální daň*. [online]. [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/obecne-informace>

Tabulka 9 Pásma paušálního režimu pro rok 2023

Pásma	Maximální příjmy v předcházejícím zdaňovacím období (v Kč)	Další podmínky
I.	1 000 000	bez ohledu na typ samostatné výdělečné činnosti
	1 500 000	alespoň 75 % tvoří příjmy, k nimž lze uplatnit výdaje ve výši 80 % nebo 60 % dle zákona o daních z příjmů
	2 000 000	alespoň 75 % tvoří příjmy, k nimž lze uplatnit výdaje ve výši 80 % dle zákona o daních z příjmů
II.	1 500 000	bez ohledu na typ samostatné výdělečné činnosti
	2 000 000	alespoň 75 % tvoří příjmy, k nimž lze uplatnit výdaje ve výši 80 % nebo 60 % dle zákona o daních z příjmů
III.	2 000 000	bez ohledu na typ samostatné výdělečné činnosti

Zdroj: FINANČNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY; vlastní zpracování

3.6.4 Výše paušální daně

Poplatník místo záloh na daň z příjmů placených správci daně, záloh na pojistné na důchodové pojištění placených OSSZ a záloh na zdravotní pojištění placených zdravotní pojišťovně platí jednu paušální zálohu správci daně. Paušální záloha je splatná do 20. dne kalendářního měsíce, na který se záloha platí, vždy ve stejné výši po celou dobu trvání zdaňovacího období.

Po skončení zdaňovacího období již poplatník paušální daně nemusí hradit případné nedoplatky ani mu však nejsou vráceny případné přeplatky.⁹³

⁹³ Finanční správa ČR – *Paušální daň*. [online]. [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/obecne-informace>

Tabulka 10 Výše měsíčních paušálních záloh v roce 2023

Pásmo	Celková paušální záloha (v Kč)	Určení paušální zálohy (v Kč)		
		Daň z příjmů	Pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	Pojistné na zdravotní pojištění
I.	6 208	100	3 386	2 722
II.	16 000	4 963	7 446	3 591
III.	26 000	9 320	11 388	5 292

Zdroj: FINANČNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY; vlastní zpracování

4 Analytická část

Analytická část práce zhodnocuje teoretická východiska a porovnává jednotlivé výše odvodů na sociální a zdravotní pojištění pomocí příkladů s modelovými skupinami pojištěnců – modelovým zaměstnancem a modelovou osobou samostatně výdělečně činnou. Je také porovnána výše dávek vyplácených těmto modelových osobám z nemocenského a důchodového pojištění.

Pro zjednodušení a přehlednost výpočtů jsou zvoleny tři hladiny vyměřovacího základu, které jsou pro obě modelové skupiny pojištěnců shodné. Jedná se o stanovení vyměřovacího základu ve výši minimální mzdy pro rok 2023 (17 300 Kč), průměrné mzdy pro rok 2023 (40 324 Kč) a nadprůměrné mzdy (200 000 Kč), která byla zvolena zcela náhodně v této výši, aby byly výpočty přehledné.

4.1 Sociální pojištění

Do oblasti sociálního pojištění spadá také nemocenské pojištění a důchodové pojištění. Zaměstnavatel odvádí za své zaměstnance částku určenou na nemocenské pojištění, důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Zaměstnancům je však z jejich hrubých mezd srážena částka, která je určena pouze na důchodové pojištění. Osoby samostatně výdělečně činné se mohou účastnit na nemocenském pojištění zcela dobrovolně. Z jejich vyměřovacího základu pak odvádí částku na všechny tři oblasti sociálního pojištění, tj. na nemocenské pojištění, na důchodové pojištění a na státní politiku zaměstnanosti.

4.1.1 Odvody na sociální pojištění – zaměstnanec

Vyměřovacím základem pro výpočet sociálního pojištění je u zaměstnanců jejich hrubá mzda. Výše odváděného sociálního pojištění je celkem 31,3 % z hrubé mzdy, z čehož 6,5 % je automaticky sráženo zaměstnanci jeho zaměstnavatelem a zbylých 24,8 % odvádí zaměstnavatel ze svých prostředků, pro něhož je zdravotní pojištění nákladem.

Tabulka 11 Výše odvodů na sociální pojištění u modelového zaměstnance s minimální měsíční mzdou

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ (hrubá mzda)		17 300 Kč
Odvod SP zaměstnanec	$17\,300 * 6,5 \%$	1 125 Kč
Odvod SP zaměstnavatel	$17\,300 * 24,8 \%$	4 291 Kč
Celkový odvod SP	$1\,125 + 4\,291$	5 416 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnavatel zaměstnanci s minimální mzdou, která je pro rok 2023 ve výši 17 300 Kč, strhne z jeho hrubé mzdy povinný odvod na sociální pojištění ve výši 1 125 Kč. Zaměstnavatel za tohoto zaměstnance odvede ze svých prostředků sociální pojištění ve výši 4 291 Kč. Celkový odvod České správě sociálního zabezpečení je tedy 5 416 Kč.

Tabulka 12 Výše odvodů na sociální pojištění u modelového zaměstnance s průměrnou měsíční mzdou

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ (hrubá mzda)		40 324 Kč
Odvod SP zaměstnanec	$40\,324 * 6,5 \%$	2 622 Kč
Odvod SP zaměstnavatel	$40\,324 * 24,8 \%$	10 001 Kč
Celkový odvod SP	$2\,622 + 10\,001$	12 623 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnavatel zaměstnanci s průměrnou mzdou, která je pro rok 2023 ve výši 40 324 Kč, strhne z jeho hrubé mzdy povinný odvod na sociální pojištění ve výši 2 622 Kč. Zaměstnavatel za tohoto zaměstnance odvede ze svých prostředků sociální pojištění ve výši 10 001 Kč. Celkový odvod České správě sociálního zabezpečení je tedy 12 623 Kč.

Tabulka 13 Výše odvodů na sociální pojištění u modelového zaměstnance s nadprůměrnou měsíční mzdou

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ (hrubá mzda)		200 000 Kč
Odvod SP zaměstnanec	$200\,000 * 6,5\%$	13 000 Kč
Odvod SP zaměstnavatel	$200\,000 * 24,8\%$	49 600 Kč
Celkový odvod SP	$13\,000 + 49\,600$	62 600 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnavatel zaměstnanci s nadprůměrnou mzdou ve výši 200 000 Kč strhne z jeho hrubé mzdy povinný odvod na sociální pojištění ve výši 13 000 Kč. Zaměstnavatel za tohoto zaměstnance odvede sociální pojištění ve výši 49 600 Kč. Celkový odvod České správě sociálního zabezpečení je tedy 62 600 Kč.

4.1.2 Odvody na sociální pojištění – OSVČ

Vyměřovacím základem pro výpočet sociálního pojištění je u OSVČ polovina jejího daňového základu (rozdílu mezi jejími příjmy a výdaji). Výše odváděného sociálního pojištění je u OSVČ s hlavní činností 29,2 % z vyměřovacího základu.

V případě účasti modelové OSVČ na nemocenském pojištění, které je pro OSVČ zcela dobrovolné, se zvyšuje odváděné pojistné ještě o 2,1 % z vyměřovacího základu – celkový odvod na SP bude ve výši 31,3 % z vyměřovacího základu.

Tabulka 14 Výše měsíčního odvodu na SP u modelové OSVČ s DZ ve výši minimální mzdy

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ	$17\,300 * 0,5$	8 650 Kč
Odvod OSVČ na SP bez NP	$8\,650 * 29,2\%$	2 526 Kč
Odvod OSVČ na SP včetně NP	$8\,650 * 31,3\%$	2 708 Kč
Minimální vyměřovací základ		10 081 Kč
Minimální odvod OSVČ na SP	$10\,081 * 29,2\%$	2 944 Kč
Minimální odvod OSVČ na NP		168 Kč
Minimální odvod OSVČ na SP a NP	$2\,944 + 168$	3 112 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Vyměřovací základ u OSVČ s daňovým základem ve výši 17 300 Kč vychází na částku 8 650 Kč, což však nesplňuje stanovenou výši minimálního vyměřovacího základu pro rok 2023 (10 081 Kč). Odvod na sociální pojištění u OSVČ s daňovým základem ve výši minimální mzdy pro rok 2023, tedy 17 300 Kč, musí být vypočítán ze stanoveného vyměřovacího minima a výše odváděné zálohy na sociální pojištění tak bude ve výši 2 944 Kč. Tato částka bude odvedena v případě, že modelová OSVČ nebude chtít být účastna nemocenského pojištění.

Pokud však modelová OSVČ bude chtít být účastna nemocenského pojištění, odvede ještě minimální výši odvodu na nemocenské pojištění, která je pro rok 2023 stanovena ve výši 168 Kč. Celkem tak modelová OSVČ účastna nemocenského pojištění odvede částku 3 112 Kč, která odpovídá součtu výši minimálních záloh na sociální pojištění a nemocenské pojištění stanovených pro OSVČ v roce 2023.

Tabulka 15 Výše měsíčního odvodu na sociální pojištění u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné mzdy

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ	$40\,324 * 0,5$	20 162 Kč
Odvod OSVČ na SP bez NP	$20\,162 * 29,2 \%$	5 888 Kč
Odvod OSVČ na SP včetně NP	$20\,162 * 31,3 \%$	6 311 Kč
Minimální vyměřovací základ		10 081 Kč
Minimální odvod OSVČ na SP	$10\,081 * 29,2 \%$	2 944 Kč
Minimální odvod OSVČ na NP		168 Kč
Minimální odvod OSVČ na SP a NP	$2\,944 + 168$	3 112 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Odvod na sociální pojištění u OSVČ s daňovým základem ve výši 40 324 Kč vychází na částku 5 888 Kč.

Odvod na sociální pojištění včetně nemocenského pojištění u OSVČ s daňovým základem ve výši 40 324 Kč vychází na částku 6 311 Kč.

Jelikož je vyměřovací základ i vypočítaný odvod na SP i NP vyšší než stanovená minima pro rok 2023, odvede modelová OSVČ České správě sociálního zabezpečení částku 5 888 Kč, pokud nebude chtít být účastna nemocenského pojištění. V případě, že bude účastníkem nemocenského pojištění, odvede celkem částku 6 311 Kč.

Tabulka 16 Výše měsíčního odvodu na sociální pojištění u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši nadprůměrné mzdy

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ	$200\ 000 * 0,5$	100 000 Kč
Odvod OSVČ na SP bez NP	$100\ 000 * 29,2\ %$	29 200 Kč
Odvod OSVČ na SP včetně NP	$100\ 000 * 31,3\ %$	31 300 Kč
Minimální vyměřovací základ		10 081 Kč
Minimální odvod OSVČ na SP	$10\ 081 * 29,2\ %$	2 944 Kč
Minimální odvod OSVČ na NP		168 Kč
Minimální odvod OSVČ na SP a NP	$2\ 944 + 168$	3 112 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Odvod na sociální pojištění u OSVČ s daňovým základem ve výši 200 000 Kč vychází na částku 29 200 Kč. Odvod na sociální pojištění včetně nemocenského pojištění u OSVČ s daňovým základem ve výši 200 000 Kč vychází na částku 31 300 Kč.

Jelikož je vyměřovací základ i vypočítaný odvod na SP i NP vyšší než jsou stanovená minima pro rok 2023, odvede modelová OSVČ České správě sociálního zabezpečení měsíčně částku 29 200 Kč, pokud nebude chtít být účastna nemocenského pojištění. V případě, že se bude účastnit nemocenského pojištění, odvede celkem částku 31 300 Kč.

4.2 Nemocenské pojištění

Nejčastěji vyplácenou dávkou z nemocenského pojištění je dávka nemocenského. Výše vyplácené dávky nemocenského bude vypočtena pro modelového zaměstnance s minimální mzdou, která je pro rok 2023 stanovena ve výši 17 300 Kč, pro modelového zaměstnance s průměrnou mzdou, která je v roce 2023 ve výši 40 324 Kč, a pro modelového zaměstnance s nadprůměrnou výší mzdy, a to ve výši 200 000 Kč.

Dále bude vypočítána dávka nemocenského u modelové osoby samostatně výdělečně činné s vyměřovacím základem vypočítaným z jejího daňového základu ve výši 17 300 Kč, což odpovídá výši minimální mzdy stanovené pro rok 2023, u modelové osoby samostatně výdělečně činné s vyměřovacím základem vypočítaným z jejího daňového základu ve výši 40 324 Kč, což odpovídá výši průměrné mzdy v roce 2023, a u modelové osoby

samostatně výdělečně činné s vyměřovacím základem vypočítaným z jejího daňového základu ve výši 200 000 Kč. Porovnána bude dávka nemocenského v případě trvání nemoci v délce 14 kalendářních dnů a při trvání nemoci v délce 30 kalendářních dnů.

4.2.1 Dávky nemocenského u zaměstnance – DPN 14 kalendářních dnů

V případě, že modelový zaměstnanec onemocní (či je mu nařízena karanténa) a je účastníkem nemocenského pojištění, vzniká mu v případě trvání nemoci déle než 14 kalendářních dnů nárok na dávku nemocenského, které mu bude vypláceno až od 15. dne trvání nemoci a to za každý kalendářní den.

Po dobu prvních 14 kalendářních dnů nemoci je zaměstnanci jeho zaměstnavatelem vyplácena náhrada mzdy, která je však vyplácena pouze za dny pracovní.

Obrázek 6 Výpočet dávky nemocenského u modelového zaměstnance s průměrnou mzdou při DPN trvajícím 14 kalendářních dnů

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti ¹⁾	14
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	40 324,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný ³⁾	1 325,72 Kč
orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca	40 324 Kč
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy	14
NEMOCENSKÉ celkem	0 Kč

Podrobný výpočet nemocenského⁴⁾			
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN			0
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne dne DPN			0
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN			0
Redukce DVZ			
	do	1 345 Kč	redukce na 90% tj. na 1 193,15 Kč
nad 1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na 60% tj. na 0,00 Kč
nad 2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na 30% tj. na 0,00 Kč
nad 4 033 Kč	nezhledňuje se		
		Redukovaný DVZ	1 194 Kč
nemocenské od 15. do 30. dne	60% z 1 194	tj. 717 x 0 dnů =	0 Kč
nemocenské od 31. do 60. dne	66% z 1 194	tj. 789 x 0 dnů =	0 Kč
nemocenské od 61. dne	72% z 1 194	tj. 860 x 0 dnů =	0 Kč
NEMOCENSKÉ celkem			0 Kč

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek nemocenského v roce 2023; vlastní zpracování

Modelovému zaměstnanci s měsíční hrubou mzdou ve výši průměrné mzdy 40 324 Kč nevznikne v případě trvání nemoci 14 kalendářních dnů nárok na výplatu dávky nemocenského. Stejně tak nárok na dávku nemocenského nevznikne ani jinému zaměstnanci bez ohledu na výši jeho vyměřovacího základu, neboť dávka nemocenského náleží vždy až od 15. kalendářního dne trvání nemoci. Po dobu prvních 14 kalendářních dnů však bude zaměstnanci vyplácena zaměstnavatelem náhrada mzdy za pracovní dny.

4.2.2 Dávky nemocenského u zaměstnance – DPN 30 kalendářních dnů

V případě, že modelový zaměstnanec onemocní (či je mu nařízena karanténa) a je účastníkem nemocenského pojištění, vzniká mu v případě trvání nemoci déle než 14 kalendářních dnů nárok na dávku nemocenského, které mu bude vypláceno za každý kalendářní den od 15. dne nemoci. Po dobu prvních 14 dnů trvání nemoci je zaměstnavatelem vyplácena náhrada mzdy, avšak pouze za dny pracovní.

Obrázek 7 Výpočet dávky nemocenského u modelového zaměstnance s minimální mzdou při DPN trvajících 30 kalendářních dnů

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti ¹⁾					30
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M	M				17 300,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný ³⁾					568,77 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>					17 300 Kč
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy					14
NEMOCENSKÉ celkem					4 928 Kč

Podrobný výpočet nemocenského⁴⁾						
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN						16
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne DPN						0
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN						0
Redukce DVZ						
	do	1 345 Kč	redukce na	90%	tj. na	511,89 Kč
nad 1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na	0,00 Kč
nad 2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na	0,00 Kč
nad 4 033 Kč	nezohledňuje se					
					Redukovaný DVZ	512 Kč
nemocenské od 15. do 30. dne	60% z 512	tj. 308 x 16 dnů =				4 928 Kč
nemocenské od 31. do 60. dne	66% z 512	tj. 338 x 0 dnů =				0 Kč
nemocenské od 61. dne	72% z 512	tj. 369 x 0 dnů =				0 Kč
NEMOCENSKÉ celkem						4 928 Kč

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek nemocenského v roce 2023; vlastní zpracování

Modelovému zaměstnanci s měsíční hrubou mzdou ve výši minimální mzdy 17 300 Kč bude v případě trvání nemoci 30 kalendářních dnů vyplácena po dobu prvních 14 kalendářních dnů jeho zaměstnavatelem náhrada mzdy za pracovní dny a od 15. do 30. kalendářního dne trvání nemoci vznikne zaměstnanci nárok na výplatu dávky nemocenského ve výši 4 928 Kč, kterou mu vyplatí ČSSZ.

Obrázek 8 Výpočet dávky nemocenského u modelového zaměstnance s průměrnou mzdou při DPN trvající 30 kalendářních dnů

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti ¹⁾	30
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	40 324,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný ³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	1 325,72 Kč 40 324 Kč
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy	14
NEMOCENSKÉ celkem	11 472 Kč

Podrobný výpočet nemocenského⁴⁾			
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN			16
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne. dne DPN			0
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN			0
Redukce DVZ			
	do	1 345 Kč	redukce na 90% tj. na 1 193,15 Kč
nad 1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na 60% tj. na 0,00 Kč
nad 2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na 30% tj. na 0,00 Kč
nad 4 033 Kč	nezohledňuje se		
			Redukovaný DVZ 1 194 Kč
nemocenské od 15. do 30. dne	60% z 1 194	tj. 717 x 16 dnů =	11 472 Kč
nemocenské od 31. do 60. dne	66% z 1 194	tj. 789 x 0 dnů =	0 Kč
nemocenské od 61. dne	72% z 1 194	tj. 860 x 0 dnů =	0 Kč
NEMOCENSKÉ celkem			11 472 Kč

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek nemocenského v roce 2023; vlastní zpracování

Modelovému zaměstnanci s měsíční hrubou mzdou ve výši 40 324 Kč bude v případě trvání nemoci 30 kalendářních dnů vyplácena po dobu prvních 14 kalendářních dnů zaměstnavatelem náhrada mzdy za pracovní dny. Od 15. do 30. kalendářního dne trvání nemoci vznikne zaměstnanci nárok na výplatu dávky nemocenského ve výši 11 472 Kč.

Obrázek 9 Výpočet dávky nemocenského u modelového zaměstnance s nadprůměrnou mzdou při DPN trvající 30 kalendářních dnů

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti ¹⁾	30
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	200 000,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný ³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	6 575,34 Kč 200 000 Kč
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy	14
NEMOCENSKÉ celkem	21 312 Kč

Podrobný výpočet nemocenského⁴⁾			
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN			16
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne. dne DPN			0
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN			0
Redukce DVZ			
	do	1 345 Kč	redukce na 90% tj. na 1 210,50 Kč
nad 1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na 60% tj. na 403,20 Kč
nad 2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na 30% tj. na 604,80 Kč
nad 4 033 Kč	nezohledňuje se		
			Redukovaný DVZ 2 219 Kč
nemocenské od 15. do 30. dne	60% z 2 219	tj. 1332 x 16 dnů =	21 312 Kč
nemocenské od 31. do 60. dne	66% z 2 219	tj. 1465 x 0 dnů =	0 Kč
nemocenské od 61. dne	72% z 2 219	tj. 1598 x 0 dnů =	0 Kč
NEMOCENSKÉ celkem			21 312 Kč

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek nemocenského v roce 2023; vlastní zpracování

Modelovému zaměstnanci s měsíční hrubou mzdou ve výši 200 000 Kč bude v případě trvání nemoci 30 kalendářních dnů vyplácena prvních 14 kalendářních dnů jeho zaměstnavatelem náhrada mzdy za pracovní dny a od 15. do 30. kalendářního dne trvání nemoci vznikne zaměstnanci nárok na výplatu dávky nemocenského ve výši 21 312 Kč, kterou mu vyplatí ČSSZ.

4.2.3 Dávky nemocenského u OSVČ – DPN 14 kalendářních dnů

V případě, že modelová OSVČ onemocní, nemá po dobu prvních 14 kalendářních dnů trvání nemoci nárok na výplatu dávky nemocenského, a to ani za předpokladu, že je dobrovolně účastna nemocenského pojištění.

4.2.4 Dávky nemocenského u OSVČ – DPN 30 kalendářních dnů

V případě, že modelová OSVČ onemocní a je dobrovolně účastna nemocenského pojištění, vzniká jí v případě trvání nemoci déle než 14 kalendářních dnů nárok na dávku nemocenského, které jí bude vypláceno ČSSZ za každý kalendářní den od 15. dne trvání nemoci. Po dobu prvních 14 kalendářních dnů nemoci modelové OSVČ nenáleží žádná náhrada příjmů.

Obrázek 10 Výpočet dávky nemocenského u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši minimální mzdy při DPN trvajícím 30 kalendářních dnů

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti ¹⁾	30
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	8 650,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný ³⁾	284,38 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	8 650 Kč
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy	14
NEMOCENSKÉ celkem	2 464 Kč

Podrobný výpočet nemocenského⁴⁾						
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN					16	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne. dne DPN					0	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN					0	
Redukce DVZ						
	do	1 345 Kč	redukce na	90%	tj. na 255,94 Kč	
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na 0,00 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na 0,00 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se				
Redukovaný DVZ					256 Kč	
nemocenské od 15. do 30. dne	60% z 256	tj. 154 x 16 dnů =	2 464 Kč			
nemocenské od 31. do 60. dne	66% z 256	tj. 169 x 0 dnů =	0 Kč			
nemocenské od 61. dne	72% z 256	tj. 185 x 0 dnů =	0 Kč			
NEMOCENSKÉ celkem					2 464 Kč	

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek nemocenského v roce 2023; vlastní zpracování

Vyměřovací základ pro výpočet dávky nemocenského u modelové OSVČ je ve výši jedné poloviny jejího daňového základu (pro zjednodušení výpočtu prostého rozdílu mezi příjmy a výdaji). V tomto případě je daňový základ ve výši minimální mzdy, která je pro rok 2023 ve výši 17 300 Kč. V případě trvání nemoci po dobu 30 kalendářních dnů bude modelové OSVČ vyplácena dávka nemocenského od 15. do 30. kalendářního dne nemoci a její výše bude celkem 2 464 Kč. Za prvních 14 kalendářních dnů trvání nemoci modelové OSVČ nenáleží žádná náhrada příjmů.

Obrázek 11 Výpočet dávky nemocenského u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné mzdy při DPN trvajících 30 kalendářních dnů

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti ¹⁾				30
Vyměřovací základ ²⁾	denní = D	nebo měsíční = M	M	20 162,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný ³⁾				662,86 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>				
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy				14
NEMOCENSKÉ celkem				5 744 Kč

Podrobný výpočet nemocenského⁴⁾							
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN			16				
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne. dne DPN			0				
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN			0				
Redukce DVZ							
	do	1 345 Kč	redukce na	90%	tj. na	596,57 Kč	
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na	0,00 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na	0,00 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se					
			Redukovaný DVZ		597 Kč		
nemocenské od 15. do 30. dne		60% z 597	tj. 359 x 16 dnů =		5 744 Kč		
nemocenské od 31. do 60. dne		66% z 597	tj. 395 x 0 dnů =		0 Kč		
nemocenské od 61. dne		72% z 597	tj. 430 x 0 dnů =		0 Kč		
NEMOCENSKÉ celkem				5 744 Kč			

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek nemocenského v roce 2023; vlastní zpracování

Vyměřovací základ pro výpočet dávky nemocenského u modelové OSVČ je ve výši jedné poloviny jejího daňového základu, který je v tomto modelovém příkladu ve výši průměrné mzdy pro rok 2023, tedy 40 324 Kč. V případě trvání nemoci po dobu 30 kalendářních dnů bude modelové OSVČ vyplácena dávka nemocenského za dobu od 15. do 30. kalendářního dne trvání nemoci v celkové výši 5 744 Kč. Za prvních 14 kalendářních dnů nemoci modelové OSVČ nenáleží žádná náhrada příjmů.

Obrázek 12 Výpočet dávky nemocenského u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši 200 000 Kč při DPN trvající 30 kalendářních dnů

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti ¹⁾	30
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	100 000,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný ³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	3 287,67 Kč 100 000 Kč
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy	14
NEMOCENSKÉ celkem	19 152 Kč

Podrobný výpočet nemocenského⁴⁾						
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN					16	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne. dne DPN					0	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN					0	
Redukce DVZ						
	do	1 345 Kč	redukce na	90%	tj. na 1 210,50 Kč	
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na 403,20 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na 381,20 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se				
				Redukovaný DVZ	1 995 Kč	
nemocenské od 15. do 30. dne		60% z 1 995	tj. 1197 x 16 dnů =		19 152 Kč	
nemocenské od 31. do 60. dne		66% z 1 995	tj. 1317 x 0 dnů =		0 Kč	
nemocenské od 61. dne		72% z 1 995	tj. 1437 x 0 dnů =		0 Kč	
NEMOCENSKÉ celkem					19 152 Kč	

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek nemocenského v roce 2023; vlastní zpracování

Vyměřovací základ pro výpočet dávky nemocenského u modelové OSVČ je ve výši jedné poloviny jejího daňového základu. V tomto případě je daňový základ ve výši 200 000 Kč. Při trvání nemoci po dobu 30 kalendářních dnů bude modelové OSVČ vyplácena dávka nemocenského od 15. do 30. kalendářního dne trvání nemoci a její celková výše bude 19 152 Kč. Za prvních 14 kalendářních dnů nemoci modelové OSVČ nenáleží žádná náhrada příjmů.

4.2.5 Dávky ošetřovného vyplácené zaměstnanci

V případě, že modelovému zaměstnanci onemocní dítě či jiná blízká osoba, o kterou se musí celodenně starat, náleží mu po dobu 9 kalendářních dnů dávka ošetřovného.

Obrázek 13 Výpočet dávky ošetřovného u modelového zaměstnance s minimální měsíční mzdou

Počet kalendářních dnů ošetřování člena rodiny ¹⁾	9
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	17 300,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro ošetřovné (DVZ) neredukovaný ³⁾	568,77 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	<i>17 300 Kč</i>
OŠETŘOVNÉ	2 772 Kč

Podrobný výpočet ošetřovného						
Redukce DVZ						
		do 1 345 Kč	redukce na 90%	tj. na		511,89 Kč
nad 1 345 Kč	do 2 017 Kč		redukce na 60%	tj. na		0,00 Kč
nad 2 017 Kč	do 4 033 Kč		redukce na 30%	tj. na		0,00 Kč
nad 4 033 Kč	nezohledňuje se					
				Redukovaný DVZ		512 Kč
	od 1. kal. dne	60% z 512		tj. 308 x 9 dnů =		2 772 Kč
OŠETŘOVNÉ						2 772 Kč

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek ošetřovného v roce 2023; vlastní zpracování

Modelovému zaměstnanci s měsíční hrubou mzdou ve výši minimální mzdy 17 300 Kč bude v případě čerpání dávky ošetřovného po dobu 9 kalendářních dnů vyplaceno ČSSZ celkem 2 772 Kč.

Obrázek 14 Výpočet dávky ošetřovného u modelového zaměstnance s průměrnou měsíční mzdou

Počet kalendářních dnů ošetřování člena rodiny ¹⁾	9
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	40 324,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro ošetřovné (DVZ) neredukovaný ³⁾	1 325,72 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	<i>40 324 Kč</i>
OŠETŘOVNÉ	6 453 Kč

Podrobný výpočet ošetřovného						
Redukce DVZ						
		do 1 345 Kč	redukce na 90%	tj. na		1 193,15 Kč
nad 1 345 Kč	do 2 017 Kč		redukce na 60%	tj. na		0,00 Kč
nad 2 017 Kč	do 4 033 Kč		redukce na 30%	tj. na		0,00 Kč
nad 4 033 Kč	nezohledňuje se					
				Redukovaný DVZ		1 194 Kč
	od 1. kal. dne	60% z 1 194		tj. 717 x 9 dnů =		6 453 Kč
OŠETŘOVNÉ						6 453 Kč

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek ošetřovného v roce 2023; vlastní zpracování

Modelovému zaměstnanci s měsíční hrubou mzdou ve výši průměrné mzdy 40 324 Kč bude v případě čerpání dávky ošetřovného po dobu 9 kalendářních dnů vyplaceno 6 453 Kč.

Obrázek 15 Výpočet dávky ošetřovného u modelového zaměstnance s nadprůměrnou měsíční mzdou

Počet kalendářních dnů ošetřování člena rodiny ¹⁾	9
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	200 000,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro ošetřovné (DVZ) neredukovaný ³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	6 575,34 Kč 200 000 Kč
OŠETŘOVNÉ	11 988 Kč

Podrobný výpočet ošetřovného							
Redukce DVZ							
	do	1 345 Kč	redukce na	90%	tj. na	1 210,50 Kč	
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na	403,20 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na	604,80 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se					
Redukovaný DVZ						2 219 Kč	
od 1. kal. dne		60% z 2 219	tj. 1332 x 9 dnů =			11 988 Kč	
OŠETŘOVNÉ						11 988 Kč	

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek ošetřovného v roce 2023; vlastní zpracování

Modelovému zaměstnanci pobírajícímu nadprůměrně vysokou měsíční hrubou mzdou ve výši 200 000 Kč bude v případě čerpání dávky ošetřovného po dobu 9 kalendářních dnů vyplaceno Českou správou sociálního zabezpečení celkem 11 988 Kč.

4.2.6 Dávky ošetřovného vyplácené OSVČ

V České republice nemá OSVČ nárok na výplatu dávek ošetřovného, a to ani v případě, že si dobrovolně hradí nemocenské pojištění.

4.2.7 Dávky dlouhodobého ošetřovného vyplácené zaměstnanci

V případě, že modelovému zaměstnanci osoba blízká vyžaduje po propuštění z nemocnice celodenní domácí lůžkovou péči, kterou jí nařídí ošetřující lékař, náleží tomuto zaměstnanci po dobu maximálně 90 kalendářních dnů dávka dlouhodobého ošetřovného.

Obrázek 16 Výpočet dávky dlouhodobého ošetřovného u modelového zaměstnance s minimální měsíční mzdou

Počet kalendářních dnů poskytování dlouhodobé péče ¹⁾	90
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	17 300,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro dlouhodobé ošetřovné (DVZ) neredukovaný ³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	568,77 Kč 17 300 Kč
DLOUHODOBÉ OŠETŘOVNÉ	27 720 Kč

Podrobný výpočet dlouhodobého ošetřovného							
Redukce DVZ							
	do	1 345 Kč	redukce na	90%	tj. na	511,89 Kč	
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na	0,00 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na	0,00 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se					
					Redukovaný DVZ	512 Kč	
Výpočet výše dávky		60% z 512	tj. 308 x 90 dnů =				27 720 Kč
DLOUHODOBÉ OŠETŘOVNÉ						27 720 Kč	

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek dl. ošetřovného v roce 2023; vlastní zpracování

Modelovému zaměstnanci s měsíční hrubou mzdou ve výši minimální mzdy 17 300 Kč bude v případě čerpání dávky dlouhodobého ošetřovného po dobu 90 kalendářních dnů vyplaceno ze sociálního systému celkem 27 720 Kč.

Obrázek 17 Výpočet dávky dlouhodobého ošetřovného u modelového zaměstnance s průměrnou měsíční mzdou

Počet kalendářních dnů poskytování dlouhodobé péče ¹⁾	90
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	40 324,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro dlouhodobé ošetřovné (DVZ) neredukovaný ³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	1 325,72 Kč 40 324 Kč
DLOUHODOBÉ OŠETŘOVNÉ	64 530 Kč

Podrobný výpočet dlouhodobého ošetřovného							
Redukce DVZ							
	do	1 345 Kč	redukce na	90%	tj. na	1 193,15 Kč	
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na	0,00 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na	0,00 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se					
					Redukovaný DVZ	1 194 Kč	
Výpočet výše dávky		60% z 1 194	tj. 717 x 90 dnů =				64 530 Kč
DLOUHODOBÉ OŠETŘOVNÉ						64 530 Kč	

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek dl. ošetřovného v roce 2023; vlastní zpracování

Modelovému zaměstnanci s měsíční hrubou mzdou ve výši průměrné mzdy 40 324 Kč bude v případě čerpání dávky dlouhodobého ošetřovného po dobu 90 kalendářních dnů vyplaceno celkem 64 530 Kč.

Obrázek 18 Výpočet dávky dlouhodobého ošetřovného u modelového zaměstnance s nadprůměrnou měsíční mzdou

Počet kalendářních dnů poskytování dlouhodobé péče ¹⁾	90
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	200 000,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro dlouhodobé ošetřovné (DVZ) neredukovaný ³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	6 575,34 Kč 200 000 Kč
DLOUHODOBÉ OŠETŘOVNÉ	119 880 Kč

Podrobný výpočet dlouhodobého ošetřovného							
Redukce DVZ							
	do	1 345 Kč	redukce na	90%	tj. na	1 210,50 Kč	
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na	403,20 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na	604,80 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se					
						Redukovaný DVZ	2 219 Kč
Výpočet výše dávky		60% z 2 219	tj. 1332 x 90 dnů =				119 880 Kč
DLOUHODOBÉ OŠETŘOVNÉ							119 880 Kč

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek dl. ošetřovného v roce 2023; vlastní zpracování

Modelovému zaměstnanci pobírajícímu měsíčně nadprůměrně vysokou hrubou mzdou ve výši 200 000 Kč bude v případě čerpání dávky dlouhodobého ošetřovného po dobu 90 kalendářních dnů vyplaceno celkem 119 880 Kč.

4.2.8 Dávky dlouhodobého ošetřovného vyplácené OSVČ

V případě, že modelové OSVČ osoba blízká vyžaduje po propuštění z nemocnice celodenní domácí lůžkovou péči, kterou jí nařídí její ošetřující lékař, náleží této OSVČ (stejně jako zaměstnanci) po dobu maximálně 90 kalendářních dnů dávka dlouhodobého ošetřovného.

Obrázek 19 Výpočet dávky dlouhodobého ošetřovného u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši minimální měsíční mzdy

Počet kalendářních dnů poskytování dlouhodobé péče ¹⁾	90
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	8 650,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro dlouhodobé ošetřovné (DVZ) neredukovaný ³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	284,38 Kč 8 650 Kč
DLOUHODOBÉ OŠETŘOVNÉ	13 860 Kč

Podrobný výpočet dlouhodobého ošetřovného							
Redukce DVZ							
	do	1 345 Kč	redukce na	90%	tj. na	255,94 Kč	
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na	0,00 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na	0,00 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se					
						Redukovaný DVZ	256 Kč
Výpočet výše dávky		60% z 256	tj. 154 x 90 dnů =				13 860 Kč
DLOUHODOBÉ OŠETŘOVNÉ							13 860 Kč

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek dl. ošetřovného v roce 2023; vlastní zpracování

Modelové OSVČ s daňovým základem ve výši 17 300 Kč, což odpovídá výši minimální mzdy pro rok 2023, bude v případě čerpání dávky dlouhodobého ošetřovného po dobu 90 kalendářních dnů vyplaceno celkem 13 860 Kč.

Obrázek 20 Výpočet dávky dlouhodobého ošetřovného u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné měsíční mzdy

Počet kalendářních dnů poskytování dlouhodobé péče ¹⁾	90
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	20 162,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro dlouhodobé ošetřovné (DVZ) neredukovaný ³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	662,86 Kč 20 162 Kč
DLOUHODOBÉ OŠETŘOVNÉ	32 310 Kč

Podrobný výpočet dlouhodobého ošetřovného							
Redukce DVZ							
		do	1 345 Kč	redukce na	90%	tj. na 596,57 Kč	
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na 0,00 Kč	
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na 0,00 Kč	
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se					
						Redukovaný DVZ 597 Kč	
Výpočet výše dávky		60% z 597		tj. 359 x 90 dnů =		32 310 Kč	
DLOUHODOBÉ OŠETŘOVNÉ						32 310 Kč	

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek dl. ošetřovného v roce 2023; vlastní zpracování

Modelové OSVČ s daňovým základem ve výši 40 324 Kč, což odpovídá výši průměrné mzdy pro rok 2023, bude v případě čerpání dávky dlouhodobého ošetřovného po dobu 90 kalendářních dnů vyplaceno celkem 32 310 Kč.

Obrázek 21 Výpočet dávky dlouhodobého ošetřovného u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši nadprůměrné měsíční mzdy

Počet kalendářních dnů poskytování dlouhodobé péče ¹⁾	90
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	100 000,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro dlouhodobé ošetřovné (DVZ) neredukovaný ³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	3 287,67 Kč 100 000 Kč
DLOUHODOBÉ OŠETŘOVNÉ	107 730 Kč

Podrobný výpočet dlouhodobého ošetřovného							
Redukce DVZ							
		do	1 345 Kč	redukce na	90%	tj. na 1 210,50 Kč	
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na 403,20 Kč	
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na 381,20 Kč	
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se					
						Redukovaný DVZ 1 995 Kč	
Výpočet výše dávky		60% z 1 995		tj. 1 197 x 90 dnů =		107 730 Kč	
DLOUHODOBÉ OŠETŘOVNÉ						107 730 Kč	

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek dl. ošetřovného v roce 2023; vlastní zpracování

Modelové OSVČ s daňovým základem ve výši 200 000 Kč bude v případě čerpání dávky dlouhodobého ošetrového po dobu 90 kalendářních dnů vyplacena dávka 107 730 Kč.

4.2.9 Peněžitá pomoc v mateřství vyplácená zaměstnankyni

Modelová zaměstnankyně je těhotná a splnila podmínku účasti na nemocenském pojištění po dobu minimálně 270 dní v posledních dvou letech před nástupem na PPM.

Obrázek 22 Výpočet PPM u modelové zaměstnankyně s minimální měsíční mzdou

Počet kalendářních dnů peněžitě pomoci v mateřství ¹⁾						196
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M	M					17 300,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro peněžitou pomoc v mateřství (DVZ) neredukovaný ³⁾						568,77 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca.</i>						17 300 Kč
PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ						78 204 Kč
Podrobný výpočet peněžitě pomoci v mateřství						
Redukce DVZ						
	do	1 345 Kč	redukce na	100%	tj. na	568,77 Kč
nad	1 345 Kč	do 2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na	0,00 Kč
nad	2 017 Kč	do 4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na	0,00 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se				
					Redukovaný DVZ	569 Kč
Peněžitá pomoc v mateřství	70% z 569	tj. 399 x 196 dnů =				78 204 Kč
PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ						78 204 Kč

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek PPM v roce 2023; vlastní zpracování

Modelové zaměstnankyni s měsíční hrubou mzdou ve výši minimální mzdy 17 300 Kč bude v případě čerpání dávky PPM za dobu 196 kalendářních dnů vyplaceno 78 204 Kč.

Obrázek 23 Výpočet PPM u modelové zaměstnankyně s průměrnou měsíční mzdou

Počet kalendářních dnů peněžitě pomoci v mateřství ¹⁾						196
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M	M					40 324,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro peněžitou pomoc v mateřství (DVZ) neredukovaný ³⁾						1 325,72 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca.</i>						40 324 Kč
PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ						182 084 Kč
Podrobný výpočet peněžitě pomoci v mateřství						
Redukce DVZ						
	do	1 345 Kč	redukce na	100%	tj. na	1 325,72 Kč
nad	1 345 Kč	do 2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na	0,00 Kč
nad	2 017 Kč	do 4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na	0,00 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se				
					Redukovaný DVZ	1 326 Kč
Peněžitá pomoc v mateřství	70% z 1 326	tj. 929 x 196 dnů =				182 084 Kč
PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ						182 084 Kč

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek PPM v roce 2023; vlastní zpracování

Modelové zaměstnankyni s měsíční hrubou mzdou ve výši průměrné mzdy 40 324 Kč bude při čerpání dávky PPM po dobu 196 kalendářních dnů vyplaceno celkem 182 084 Kč.

Obrázek 24 Výpočet PPM u modelové zaměstnankyně s nadprůměrnou měsíční mzdou

Počet kalendářních dnů peněžité pomoci v mateřství ¹⁾						196
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M						200 000,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro peněžitou pomoc v mateřství (DVZ) neredukovaný ³⁾						6 575,34 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca.</i>						200 008 Kč
PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ						323 008 Kč
Podrobný výpočet peněžité pomoci v mateřství						
Redukce DVZ						
		do	1 345 Kč	redukce na	100%	tj. na 1 345,00 Kč
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na 403,20 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na 604,80 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se				
						Redukovaný DVZ 2 353 Kč
Peněžitá pomoc v mateřství 70% z 2 353						tj. 1648 x 196 dnů = 323 008 Kč
PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ						323 008 Kč

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek PPM v roce 2023; vlastní zpracování

Modelové zaměstnankyni pobírající měsíčně hrubou mzdou v nadprůměrné výši 200 000 Kč bude při čerpání dávky PPM za 196 kalendářních dnů vyplaceno celkem 323 008 Kč.

4.2.10 Peněžitá pomoc v mateřství vyplácená OSVČ

Modelová OSVČ je těhotná a je dobrovolně účastna nemocenského pojištění po dobu 180 dnů v období jednoho roku před nástupem na PPM. Zároveň její účast na NP trvá alespoň 270 kalendářních dnů v posledních dvou letech před nástupem na PPM.

Obrázek 25 Výpočet PPM u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši minimální mzdy

Počet kalendářních dnů peněžité pomoci v mateřství ¹⁾						196
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M						8 650,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro peněžitou pomoc v mateřství (DVZ) neredukovaný ³⁾						284,38 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca.</i>						8 650 Kč
PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ						39 200 Kč
Podrobný výpočet peněžité pomoci v mateřství						
Redukce DVZ						
		do	1 345 Kč	redukce na	100%	tj. na 284,38 Kč
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na 0,00 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na 0,00 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se				
						Redukovaný DVZ 285 Kč
Peněžitá pomoc v mateřství 70% z 285						tj. 200 x 196 dnů = 39 200 Kč
PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ						39 200 Kč

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek PPM v roce 2023; vlastní zpracování

Modelová OSVČ s daňovým základem ve výši minimální mzdy, která je pro rok 2023 17 300 Kč, bude v případě čerpání dávky PPM po dobu 196 kalendářních dnů vyplaceno celkem 39 200 Kč.

Obrázek 26 Výpočet PPM u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné mzdy

Počet kalendářních dnů peněžitě pomoci v mateřství ¹⁾	196
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	20 162,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro peněžitou pomoc v mateřství (DVZ) neredukovaný ³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca.</i>	662,86 Kč 20 162 Kč
PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ	91 140 Kč

Podrobný výpočet peněžitě pomoci v mateřství							
Redukce DVZ							
	do	1 345 Kč	redukce na	100%	tj. na	662,86 Kč	
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na	0,00 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na	0,00 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se					
						Redukovaný DVZ	663 Kč
Peněžitá pomoc v mateřství	70% z 663	tj. 465 x 196 dnů =					91 140 Kč
PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ						91 140 Kč	

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek PPM v roce 2023; vlastní zpracování

Modelová OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné mzdy, která je pro rok 2023 40 324 Kč, bude v případě čerpání dávky PPM za dobu 196 kalendářních dnů vyplaceno ze systému sociálního pojištění celkem 91 140 Kč.

Obrázek 27 Výpočet PPM u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši nadprůměrné mzdy

Počet kalendářních dnů peněžitě pomoci v mateřství ¹⁾	196
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	100 000,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro peněžitou pomoc v mateřství (DVZ) neredukovaný ³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca.</i>	3 287,67 Kč 100 000 Kč
PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ	292 236 Kč

Podrobný výpočet peněžitě pomoci v mateřství							
Redukce DVZ							
	do	1 345 Kč	redukce na	100%	tj. na	1 345,00 Kč	
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na	403,20 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na	381,20 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se					
						Redukovaný DVZ	2 130 Kč
Peněžitá pomoc v mateřství	70% z 2 130	tj. 1491 x 196 dnů =					292 236 Kč
PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ						292 236 Kč	

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek PPM v roce 2023; vlastní zpracování

Modelové OSVČ s daňovým základem ve výši 200 000 Kč bude v případě čerpání dávky PPM po dobu 196 kalendářních dnů vyplacena ČSSZ celková dávka 292 236 Kč.

4.2.11 Dávky otcovské vyplácené zaměstnanci

Modelovému zaměstnanci vzniká při narození dítěte nárok na dávky otcovské po dobu 14 kalendářních dnů.

Obrázek 28 Výpočet dávky otcovské u modelového zaměstnance s minimální měsíční mzdou

Počet kalendářních dnů otcovské ¹⁾						14
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M						M
Denní vyměřovací základ pro otcovskou (DVZ) neredukovaný ³⁾						568,77 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>						17 300 Kč
OTCOVSKÁ						5 586 Kč

Podrobný výpočet otcovské							
Redukce DVZ							
		do	1 345 Kč	redukce na	100%	tj. na	568,77 Kč
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na	0,00 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na	0,00 Kč
nad	4 033 Kč	nezhledňuje se					
						Redukovaný DVZ	569 Kč
Otcovská			70% z 569	tj. 399 x 14 dnů =			5 586 Kč
OTCOVSKÁ						5 586 Kč	

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek otcovské v roce 2023; vlastní zpracování

Modelovému zaměstnanci s měsíční hrubou mzdou ve výši minimální mzdy 17 300 Kč bude v případě čerpání dávky otcovské po dobu 14 kalendářních dnů vyplaceno 5 586 Kč.

Obrázek 29 Výpočet dávky otcovské u modelového zaměstnance s průměrnou měsíční mzdou

Počet kalendářních dnů otcovské ¹⁾						14
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M						M
Denní vyměřovací základ pro otcovskou (DVZ) neredukovaný ³⁾						1 325,72 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>						40 324 Kč
OTCOVSKÁ						13 006 Kč

Podrobný výpočet otcovské							
Redukce DVZ							
		do	1 345 Kč	redukce na	100%	tj. na	1 325,72 Kč
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na	0,00 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na	0,00 Kč
nad	4 033 Kč	nezhledňuje se					
						Redukovaný DVZ	1 326 Kč
Otcovská			70% z 1 326	tj. 929 x 14 dnů =			13 006 Kč
OTCOVSKÁ						13 006 Kč	

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek otcovské v roce 2023; vlastní zpracování

Modelovému zaměstnanci pobírajícímu měsíční hrubou mzdu ve výši průměrné mzdy pro rok 2023 40 324 Kč bude v případě čerpání dávky otcovské za dobu 14 kalendářních dnů vyplacena ze sociálního systému celková dávka ve výši 13 006 Kč.

Obrázek 30 Výpočet dávky otcovské u modelového zaměstnance s nadprůměrnou měsíční mzdou

Počet kalendářních dnů otcovské ¹⁾	14
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	200 000,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro otcovskou (DVZ) neredukovaný ³⁾	6 575,34 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	200 000 Kč
OTCOVSKÁ	23 072 Kč

Podrobný výpočet otcovské							
Redukce DVZ							
	do	1 345 Kč	redukce na	100%	tj. na	1 345,00 Kč	
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na	403,20 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na	604,80 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se					
						Redukovaný DVZ	2 353 Kč
Otcovská	70% z 2 353		tj. 1648 x 14 dnů =		23 072 Kč		
OTCOVSKÁ						23 072 Kč	

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek otcovské v roce 2023; vlastní zpracování

Modelovému zaměstnanci s nadprůměrnou měsíční hrubou mzdou ve výši 200 000 Kč bude při čerpání dávky otcovské po dobu 14 kalendářních dnů vyplaceno ČSSZ celkem 23 072 Kč.

4.2.12 Dávky otcovské vyplácené OSVČ

OSVČ vzniká v případě narození dítěte nárok na dávky otcovské, která je vyplácena po dobu 14 kalendářních dnů. Modelová OSVČ splňuje podmínku dobrovolné účasti na nemocenském pojištění po dobu alespoň 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni nástupu na otcovskou.

Obrázek 31 Výpočet dávky otcovské u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši minimální měsíční mzdy

Počet kalendářních dnů otcovské ¹⁾	14
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	8 650,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro otcovskou (DVZ) neredukovaný ³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	284,38 Kč 8 650 Kč
OTCOVSKÁ	2 800 Kč

Podrobný výpočet otcovské						
Redukce DVZ						
		do	1 345 Kč	redukce na	100%	tj. na 284,38 Kč
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na 0,00 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na 0,00 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se				
						Redukovaný DVZ 285 Kč
Otcovská	70% z 285		tj. 200 x 14 dnů =		2 800 Kč	
OTCOVSKÁ						2 800 Kč

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek otcovské v roce 2023; vlastní zpracování

Modelové OSVČ s vyměřovacím základem ve výši jedné poloviny jejího daňového základu, který je 17 300 Kč měsíčně, což odpovídá výši minimální mzdy pro rok 2023, bude v případě čerpání dávky otcovské za dobu 14 kalendářních dnů vyplacena ze sociálního systému celková dávka ve výši 2 800 Kč.

Obrázek 32 Výpočet dávky otcovské u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné měsíční mzdy

Počet kalendářních dnů otcovské ¹⁾	14
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	20 162,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro otcovskou (DVZ) neredukovaný ³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	662,86 Kč 20 162 Kč
OTCOVSKÁ	6 510 Kč

Podrobný výpočet otcovské						
Redukce DVZ						
		do	1 345 Kč	redukce na	100%	tj. na 662,86 Kč
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na 0,00 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na 0,00 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se				
						Redukovaný DVZ 663 Kč
Otcovská	70% z 663		tj. 465 x 14 dnů =		6 510 Kč	
OTCOVSKÁ						6 510 Kč

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek otcovské v roce 2023; vlastní zpracování

Modelové OSVČ s daňovým základem ve výši 40 324 Kč měsíčně, což odpovídá výši průměrné měsíční mzdy pro rok 2023, bude v případě čerpání dávky otcovské po dobu 14 kalendářních dnů vyplaceno celkem 6 510 Kč.

Obrázek 33 Výpočet dávky otcovské u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši nadprůměrné měsíční mzdy

Počet kalendářních dnů otcovské ¹⁾	14
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	100 000,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro otcovskou (DVZ) neredukovaný ³⁾	3 287,67 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	<i>100 000 Kč</i>
OTCOVSKÁ	20 874 Kč

Podrobný výpočet otcovské							
Redukce DVZ							
		do	1 345 Kč	redukce na	100%	tj. na	1 345,00 Kč
nad	1 345 Kč	do	2 017 Kč	redukce na	60%	tj. na	403,20 Kč
nad	2 017 Kč	do	4 033 Kč	redukce na	30%	tj. na	381,20 Kč
nad	4 033 Kč	nezohledňuje se					
						Redukovaný DVZ	2 130 Kč
Otcovská	70% z 2 130		tj. 1491 x 14 dnů =				20 874 Kč
OTCOVSKÁ							20 874 Kč

Zdroj: MPSV, kalkulačka pro výpočet dávek otcovské v roce 2023; vlastní zpracování

Modelové OSVČ s měsíčním daňovým základem ve výši 200 000 Kč bude při čerpání dávky otcovské po dobu 14 kalendářních dnů vyplacena ze sociálního systému celková výše dávky 20 874 Kč.

4.3 Důchodové pojištění

Výše měsíčních odvodů na důchodové pojištění bude vypočtena opět pro modelového zaměstnance s minimální mzdou, která je pro rok 2023 stanovena ve výši 17 300 Kč, pro modelového zaměstnance s průměrnou mzdou, která je v roce 2023 ve výši 40 324 Kč, a pro modelového zaměstnance pobírajícího nadprůměrnou měsíční mzdu ve výši 200 000 Kč. Budou uvedeny výpočty jak povinných odvodů stržených zaměstnanci z jeho hrubé mzdy, tak povinných odvodů zaměstnavatele za jeho zaměstnance.

Dále bude vypočítán měsíční odvod na důchodové pojištění u modelové osoby samostatně výdělečně činné s daňovým základem ve výši 17 300 Kč, což odpovídá výši minimální mzdy stanovené pro rok 2023, odvod na sociální pojištění u modelové osoby samostatně výdělečně činné s daňovým základem ve výši průměrné mzdy v roce 2023, tedy 40 324 Kč, a odvod na sociální pojištění u modelové osoby samostatně výdělečně činné s daňovým základem ve výši 200 000 Kč. Všechny modelové OSVČ vykonávají hlavní výdělečnou činnost.

4.3.1 Odvody na důchodové pojištění – zaměstnanec

Vyměřovacím základem pro výpočet důchodového pojištění je u zaměstnanců jejich hrubá mzda. Výše odváděného důchodového pojištění je celkem 6,5 % z hrubé mzdy a je automaticky sráženo zaměstnavatelem při zpracování mezd. Zaměstnavatel za své zaměstnance odvádí důchodové pojištění ve výši 21,5 % z jejich hrubých mezd.

Tabulka 17 Výše odvodu na důchodové pojištění u modelového zaměstnance s minimální mzdou

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ (hrubá mzda)		17 300 Kč
Odvod SP zaměstnanec	$17\,300 * 6,5\%$	1 125 Kč
Odvod SP zaměstnavatel	$17\,300 * 21,5\%$	3 720 Kč
Celkový odvod SP	$1\,125 + 3\,720$	4 845 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnavatel zaměstnanci s měsíční minimální mzdou ve výši 17 300 Kč strhne z jeho hrubé mzdy povinný odvod na důchodové pojištění ve výši 1 125 Kč. Zaměstnavatel zároveň za tohoto zaměstnance odvede do sociálního systému důchodové pojištění 3 720 Kč. Celkový odvod České správě sociálního zabezpečení bude tedy 4 845 Kč.

Tabulka 18 Výše odvodu na důchodové pojištění u modelového zaměstnance s průměrnou mzdou

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ (hrubá mzda)		40 324 Kč
Odvod ZP zaměstnanec	$40\,324 * 6,5 \%$	2 622 Kč
Odvod ZP zaměstnavatel	$40\,324 * 21,5 \%$	8 670 Kč
Celkový odvod ZP	$2\,622 + 8\,670$	11 292 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnavatel zaměstnanci s průměrnou měsíční mzdou, která je pro rok 2023 ve výši 40 324 Kč, srazí z jeho hrubé mzdy povinný odvod na důchodové pojištění ve výši 2 622 Kč. Zaměstnavatel za tohoto zaměstnance odvede důchodové pojištění ve výši 8 670 Kč. Celkový odvod České správě sociálního zabezpečení bude 11 292 Kč.

Tabulka 19 Výše odvodu na důchodové pojištění u modelového zaměstnance s nadprůměrnou mzdou

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ (hrubá mzda)		200 000 Kč
Odvod ZP zaměstnanec	$200\,000 * 6,5 \%$	13 000 Kč
Odvod ZP zaměstnavatel	$200\,000 * 21,5 \%$	43 000 Kč
Celkový odvod ZP	$13\,000 + 43\,000$	56 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnavatel zaměstnanci s nadprůměrnou měsíční výší mzdy 200 000 Kč strhne z jeho hrubé mzdy povinný odvod na důchodové pojištění ve výši 13 000 Kč. Zaměstnavatel za tohoto zaměstnance odvede ze svých finančních prostředků důchodové pojištění ve výši 43 000 Kč. Celkový odvod České správě sociálního zabezpečení bude tedy 56 000 Kč.

4.3.2 Odvody na důchodové pojištění – OSVČ

Vyměřovacím základem pro výpočet sociálního pojištění je u OSVČ polovina jejího daňového základu (rozdílu mezi jejími příjmy a výdaji). Výše odváděného důchodového pojištění je u OSVČ s hlavní činností 28 % z jejího vyměřovacího základu.

Tabulka 20 Výše měsíčního odvodu na důchodové pojištění u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši minimální mzdy

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ	$17\,300 * 0,5$	8 650 Kč
Odvod OSVČ na DP	$8\,650 * 28 \%$	2 422 Kč
Minimální vyměřovací základ		10 081 Kč
Minimální odvod OSVČ na DP	$10\,081 * 28 \%$	2 823 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Odvod na důchodové pojištění u OSVČ s daňovým základem ve výši 17 300 Kč vychází na částku 2 422 Kč. Pro rok 2023 je však stanovena pro OSVČ minimální výše měsíčního pojistného na důchodové pojištění ve výši 2 823 Kč, což také odpovídá částce, kterou bude muset modelová OSVČ na důchodové pojištění odvést.

Tabulka 21 Výše měsíčního odvodu na důchodové pojištění u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné mzdy

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ	$40\,324 * 0,5$	20 162 Kč
Odvod OSVČ na DP	$20\,162 * 28 \%$	5 646 Kč
Minimální vyměřovací základ		10 081 Kč
Minimální odvod OSVČ na DP	$10\,081 * 28 \%$	2 823 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Odvod na důchodové pojištění u OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné měsíční mzdy 40 324 Kč odpovídá částce 5 646 Kč. Jelikož je tato částka odvodu vyšší než stanovená minimální výše odvodu na důchodové pojištění v roce 2023 (2 823 Kč), odvede modelová OSVČ přesně částku vypočítanou z jejího vyměřovacího základu, tedy 5 646 Kč.

Tabulka 22 Výše měsíčního odvodu na důchodové pojištění u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši nadprůměrné mzdy

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ	$200\,000 * 0,5$	100 000 Kč
Odvod OSVČ na DP	$100\,000 * 28\%$	28 000 Kč
Minimální vyměřovací základ		10 081 Kč
Minimální odvod OSVČ na DP	$10\,081 * 28\%$	2 823 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Modelová OSVČ s nadprůměrně vysokým měsíčním daňovým základem ve výši 200 000 Kč odvede na důchodové pojištění částku ve výši 28 000 Kč.

4.3.3 Starobní důchod

Na příkladech bude vypočítána výše starobního důchodu pro tři modelové zaměstnance a tři modelové osoby samostatně výdělečně činné. Všechny tyto modelové osoby dosáhly v roce 2023 důchodového věku a jejich účast na důchodovém pojištění činila celkem 42 let (podmínkou pro splnění nároku na přiznání starobního důchodu je minimální doba pojištění 35 let). Pro zjednodušení výpočtu bude počítáno s tím, že zaměstnanci i OSVČ pobírali po dobu celých 42 let stejnou výši příjmu a nevychovali žádné dítě, a tudíž jim nenáleží tzv. „výchovné“ za vychované děti.

4.3.3.1 Starobní důchod vyplácený zaměstnanci

V případě prvního modelového zaměstnance odpovídá výše jeho měsíčních příjmů minimální mzdě stanovené pro rok 2023, tedy 17 300 Kč. V případě druhého modelového zaměstnance odpovídá výše jeho příjmů průměrné mzdě pro rok 2023, tedy 40 324 Kč, a v případě třetího modelového zaměstnance jsou jeho měsíční příjmy nadprůměrně vysoké, a to ve výši 200 000 Kč.

Tabulka 23 Výše starobního důchodu pro modelového zaměstnance s minimální mzdou

	Způsob výpočtu	Částka
Osobní vyměřovací základ		17 300 Kč
Redukce výpočtového základu	do 17 743 Kč = 100 %	17 300 Kč
Doba důchodového pojištění	42 let * 1,5 %	63 %
Procentní výměra SD	17 300 * 63 %	10 899 Kč
Základní výměra SD		4 040 Kč
Výše starobního důchodu	10 899 + 4 040	14 939 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnanci pobírajícímu měsíčně příjem ve výši minimální mzdy 17 300 Kč, který odešel do řádného starobního důchodu v roce 2023, bude přiznána výše starobního důchodu v celkové výši 14 939 Kč. Tato částka je složena ze základní a procentní výměry.

Základní výměra starobního důchodu je pevně stanovena pro rok 2023 ve výši 4 040 Kč a je pro všechny osoby stejná, jelikož její výše není ovlivněna ani délkou doby pojištění ani výši dřívějších měsíčních příjmů.

Konkrétní procento pro výpočet procentní výměry je vypočítáno jako součin doby trvání důchodového pojištění a 1,5 % výpočtového základu za každý celý rok doby pojištění.⁹⁴

Částka procentní výměry je dále vypočítána jako součin osobního vyměřovacího základu a zjištěných %, což ve výše modelovém příkladu činí 10 899 Kč.

Tabulka níže uvádí výpočet starobního důchodu u zaměstnance pobírajícího měsíční příjem ve výši průměrné mzdy 40 324 Kč, který odešel do řádného starobního důchodu v roce 2023.

Základní výměra SD je opět ve stanovené neměnné výši 4 040 Kč, procentní výměra činí dle doby pojištění 14 878 Kč. Celková výše přiznaného starobního důchodu bude tedy 18 918 Kč.

⁹⁴ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, § 34 odst. 1

Tabulka 24 Výše starobního důchodu pro modelového zaměstnance s průměrnou mzdou

	Způsob výpočtu	Částka
Osobní vyměřovací základ		40 324 Kč
	do 17 743 Kč = 100 %	
	= 17 743 Kč	
Redukce výpočtového základu	do 161 296 = 26 %	23 615 Kč
	= 5 872 Kč	
Doba důchodového pojištění	42 let * 1,5 %	63 %
Procentní výměra SD	23 615 * 63 %	14 878 Kč
Základní výměra SD		4 040 Kč
Výše starobního důchodu	14 878 + 4 040	18 918 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 25 Výše starobního důchodu pro modelového zaměstnance s nadprůměrnou mzdou

	Způsob výpočtu	Částka
Osobní vyměřovací základ		200 000 Kč
	do 17 743 Kč = 100 %	
	= 17 743 Kč	
Redukce výpočtového základu	do 161 296 = 26 %	55 067 Kč
	= 37 324 Kč	
	nad 161 296 – nepřihlíží se	
Doba důchodového pojištění	42 let * 1,5 %	63 %
Procentní výměra SD	55 067 * 63 %	34 693 Kč
Základní výměra SD		4 040 Kč
Výše starobního důchodu	34 693 + 4 040	38 733 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Starobní důchod zaměstnance pobírajícího měsíční příjem v nadprůměrné výši 200 000 Kč, který odešel do řádného starobního důchodu v roce 2023, bude činit 38 733 Kč.

4.3.3.2 Starobní důchod vyplácený OSVČ

V případě první modelové OSVČ odpovídá výše jejího daňového základu minimální mzdě stanovené pro rok 2023, tj. 17 300 Kč. V případě druhé modelové OSVČ odpovídá výše jejího daňového základu průměrné mzdě pro rok 2023, tedy 40 324 Kč, a v případě třetí modelové OSVČ odpovídá výše jejího daňového základu nadprůměrné měsíční mzdě ve výši 200 000 Kč.

Tabulka 26 Výše starobního důchodu pro modelovou OSVČ s daňovým základem ve výši minimální mzdy

	Způsob výpočtu	Částka
Osobní vyměřovací základ	17 300 Kč * 0,5	8 650 Kč
Minimální vyměřovací základ		10 081 Kč
Redukce výpočtového základu	do 17 743 Kč = 100 %	10 081 Kč
Doba důchodového pojištění	42 let * 1,5 %	63 %
Procentní výměra SD	10 081 * 63 %	6 352 Kč
Základní výměra SD		4 040 Kč
Výše starobního důchodu	6 352 + 4 040	10 392 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

OSVČ s daňovým základem ve výši minimální mzdy stanovené pro rok 2023, tedy 17 300 Kč, vychází osobní vyměřovací základ (polovina jejího daňového základu) 8 650 Kč. Jelikož je však vypočtený osobní vyměřovací základ nižší než stanovený minimální VZ pro rok 2023, bude výše starobního důchodu počítána právě ze stanoveného minimálního vyměřovacího základu 10 081 Kč. Výše přiznaného starobního důchodu tak bude v celkové výši 10 392 Kč.

Tabulka níže uvádí výpočet starobního důchodu u OSVČ s měsíčním daňovým základem ve výši průměrné mzdy stanovené pro rok 2023, tedy 40 324 Kč, která odešla do řádného starobního důchodu v roce 2023. Této modelové osobě bude přiznána výše starobního důchodu 15 615 Kč.

Tabulka 27 Výše starobního důchodu pro modelovou OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné mzdy

	Způsob výpočtu	Částka
Osobní vyměřovací základ	40 324 * 50 %	20 162 Kč
	do 17 743 Kč = 100 %	
	= 17 743 Kč	
Redukce výpočtového základu	do 161 296 = 26 %	18 372 Kč
	= 629 Kč	
Doba důchodového pojištění	42 let * 1,5 %	63 %
Procentní výměra SD	18 372 * 63 %	11 575 Kč
Základní výměra SD		4 040 Kč
Výše starobního důchodu	11 575 + 4 040	15 615 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 28 Výše starobního důchodu pro modelovou OSVČ s daňovým základem ve výši nadprůměrné mzdy

	Způsob výpočtu	Částka
Osobní vyměřovací základ	200 000 * 50 %	100 000 Kč
	do 17 743 Kč = 100 %	
	= 17 743 Kč	
Redukce výpočtového základu	do 161 296 = 26 %	39 130 Kč
	= 21 387 Kč	
Doba důchodového pojištění	42 let * 1,5 %	63 %
Procentní výměra SD	39 130 * 63 %	24 652 Kč
Základní výměra SD		4 040 Kč
Výše starobního důchodu	24 652 + 4 040	28 692 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

OSVČ s daňovým základem ve výši nadprůměrné mzdy 200 000 Kč, která odešla do řádného starobního důchodu v roce 2023, bude přiznán starobní důchod v celkové výši 28 692 Kč, jež se bude skládat ze součtu základní pevně stanovené výměry 4 040 Kč a z procentní výměry vypočtené dle trvání doby důchodového pojištění 24 652 Kč.

4.4 Zdravotní pojištění

Výše odvodů na zdravotní pojištění bude vypočtena pro modelového zaměstnance s minimální mzdou, která je pro rok 2023 stanovena ve výši 17 300 Kč, pro modelového zaměstnance s průměrnou mzdou, která je v roce 2023 ve výši 40 324 Kč, a pro modelového zaměstnance s nadprůměrnou měsíční výší mzdy, a to 200 000 Kč. Budou uvedeny výpočty jak povinných odvodů stržených zaměstnanci z jeho hrubé mzdy, tak povinných odvodů zaměstnavatele za tohoto zaměstnance.

Dále bude vypočítán odvod na zdravotní pojištění u modelové osoby samostatně výdělečně činné s daňovým základem ve výši 17 300 Kč, což odpovídá výši minimální mzdy stanovené pro rok 2023, odvod na zdravotní pojištění u modelové osoby samostatně výdělečně činné s daňovým základem ve výši 40 324 Kč, což odpovídá výši průměrné mzdy v roce 2023, a odvod na zdravotní pojištění u modelové osoby samostatně výdělečně činné s měsíčním daňovým základem ve výši 200 000 Kč.

4.4.1 Odvody na zdravotní pojištění – zaměstnanec

Vyměřovacím základem pro výpočet zdravotního pojištění je u zaměstnanců jejich hrubá mzda. Výše odváděného zdravotního pojištění je celkem 13,5 % z hrubé mzdy, z čehož 4,5 % je automaticky sráženo zaměstnavatelem při zpracování mezd a zbylých 9 % odvádí za zaměstnance zaměstnavatel ze svých prostředků, pro něhož je tak zdravotní pojištění nákladem.

Tabulka 29 Výše odvodů na zdravotní pojištění u modelového zaměstnance s minimální mzdou

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ (hrubá mzda)		17 300 Kč
Odvod ZP zaměstnanec	$17\,300 * 4,5 \%$	779 Kč
Odvod ZP zaměstnavatel	$17\,300 * 9 \%$	1 557 Kč
Celkový odvod ZP	$779 + 1\,557$	2 336 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnavatel zaměstnanci pobírajícímu měsíčně minimální mzdu ve výši 17 300 Kč strhne z jeho hrubé mzdy povinný odvod na zdravotní pojištění ve výši 779 Kč. Zaměstnavatel zároveň za tohoto zaměstnance odvede zdravotní pojištění ve výši 1 557 Kč. Celkový odvod zdravotní pojišťovně bude tedy 2 336 Kč.

Tabulka 30 Výše odvodů na zdravotní pojištění u modelového zaměstnance s průměrnou mzdou

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ (hrubá mzda)		40 324 Kč
Odvod ZP zaměstnanec	$40\,324 * 4,5\%$	1 815 Kč
Odvod ZP zaměstnavatel	$40\,324 * 9\%$	3 630 Kč
Celkový odvod ZP	$1\,815 + 3\,630$	5 445 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnavatel zaměstnanci s měsíční průměrnou mzdou ve výši 40 324 Kč strhne z jeho hrubé mzdy povinný odvod na zdravotní pojištění ve výši 1 815 Kč. Zaměstnavatel za tohoto zaměstnance odvede zdravotní pojištění ve výši 3 630 Kč. Celkový odvod zdravotní pojišťovně bude 5 445 Kč.

Tabulka 31 Výše odvodů na zdravotní pojištění u modelového zaměstnance s nadprůměrnou mzdou

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ (hrubá mzda)		200 000 Kč
Odvod ZP zaměstnanec	$200\,000 * 4,5\%$	9 000 Kč
Odvod ZP zaměstnavatel	$200\,000 * 9\%$	18 000 Kč
Celkový odvod ZP	$9\,000 + 18\,000$	27 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnavatel zaměstnanci pobírajícímu měsíčně nadprůměrně vysokou mzdu ve výši 200 000 Kč sraží z jeho hrubé mzdy povinný odvod na zdravotní pojištění ve výši 9 000 Kč. Zaměstnavatel k tomu za tohoto zaměstnance odvede zdravotní pojištění ve výši 18 000 Kč. Celkový odvod zdravotní pojišťovně tak bude činit 27 000 Kč.

4.4.2 Odvody na zdravotní pojištění – OSVČ

Vyměřovacím základem pro výpočet zdravotního pojištění je u OSVČ polovina jejího daňového základu (rozdílu mezi jejími příjmy a výdaji). Výše odváděného zdravotního pojištění činí celkem 13,5 % z vyměřovacího základu.

Tabulka 32 Výše odvodu na zdravotní pojištění u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši minimální mzdy

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ	$17\,300 * 0,5$	8 650 Kč
Odvod OSVČ na ZP	$8\,650 * 13,5 \%$	1 168 Kč
Minimální vyměřovací základ		20 162 Kč
Minimální odvod OSVČ na ZP	$20\,162 * 13,5 \%$	2 722 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Odvod na zdravotní pojištění u OSVČ s měsíčním daňovým základem ve výši minimální mzdy 17 300 Kč odpovídá výši 1 168 Kč.

Pro rok 2023 je však stanoven minimální vyměřovací základ ve výši 20 162 Kč, tudíž modelová OSVČ tak bude muset odvést na zdravotní pojištění částku odpovídající minimální výši měsíčního odvodu pro rok 2023, tedy 2 722 Kč.

Tabulka 33 Výše odvodu na zdravotní pojištění u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné mzdy

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ	$40\,324 * 0,5$	20 162 Kč
Odvod OSVČ na ZP	$20\,162 * 13,5 \%$	2 722 Kč
Minimální vyměřovací základ		20 162 Kč
Minimální odvod OSVČ na ZP	$20\,162 * 13,5 \%$	2 722 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Odvod na zdravotní pojištění u OSVČ s daňovým základem ve výši měsíční průměrné mzdy 40 324 Kč bude činit 2 722 Kč, což odpovídá i stanovené minimální výši měsíčního odvodu na zdravotní pojištění u OSVČ v roce 2023.

Tabulka 34 Výše odvodu na zdravotní pojištění u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši nadprůměrné mzdy

	Způsob výpočtu	Částka
Vyměřovací základ	$200\,000 * 0,5$	100 000 Kč
Odvod OSVČ na ZP	$100\,000 * 13,5\%$	13 500 Kč
Minimální vyměřovací základ		20 162 Kč
Minimální odvod OSVČ na ZP	$20\,162 * 13,5\%$	2 722 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Odvod na zdravotní pojištění u OSVČ s daňovým základem ve výši 200 000 Kč vychází v hodnotě 13 500 Kč.

Jelikož je vyměřovací základ i vypočtený odvod na ZP vyšší než stanovená minimální výše odvodů pro rok 2023, odvede modelová OSVČ zdravotní pojišťovně skutečně vypočítanou částku dle vyměřovacího základu, tedy 13 500 Kč.

5 Výsledky a zhodnocení

V této části diplomové práce budou porovnány výsledky všech výpočtů provedených v praktické části práce. Porovnání těchto výsledků bude provedeno prostřednictvím grafického znázornění, aby zjištěné výsledky byly přehledné. Nejprve budou porovnány odvody na sociální pojištění z pohledu zaměstnance, následně z pohledu OSVČ. Dále budou porovnány různé dávky nemocenského - dávky nemocenského vyplácené při délce pracovní neschopnosti trvající 14 kalendářních dnů a při délce pracovní neschopnosti trvající 30 kalendářních dnů, dávky ošetřovného za 9 kalendářních dnů, dávky dlouhodobého ošetřovného za 90 kalendářních dnů, peněžité pomoci v mateřství za 196 kalendářních dnů, dávky otcovské za 14 kalendářních dnů a odvody na důchodové pojištění. Všechny druhy vyplácených dávek budou opět porovnány pro obě skupiny pojištěnců, tedy jak pro zaměstnance, tak pro OSVČ. Výše starobního důchodu bude také porovnána mezi těmito dvěma skupinami pojištěnců. Zhodnocení zjištěných výsledků bude zakončeno porovnáním odvodů na zdravotní pojištění jak z pohledu zaměstnance, tak opět z pohledu OSVČ.

Veškeré výpočty byly provedeny podle právních předpisů platných k 1.1.2023.

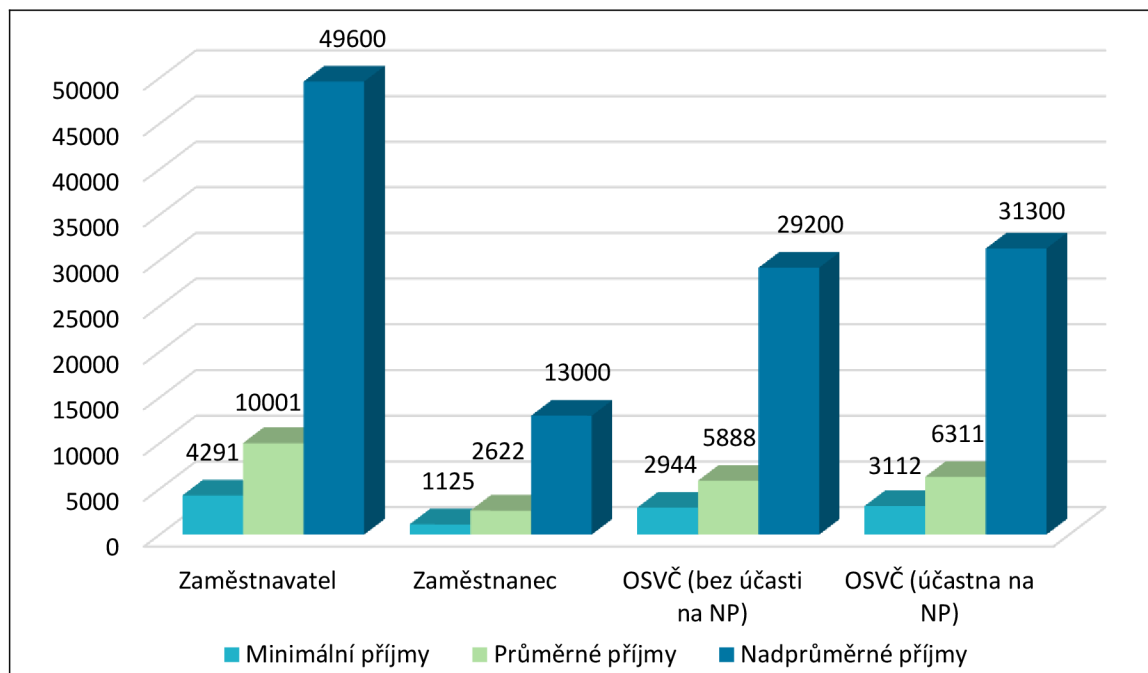
5.1 Odvody na sociální pojištění

Výše odvodů na sociální pojištění byla porovnána mezi třemi skupinami odvádějícími toto pojistné, a to mezi zaměstnavatelem, zaměstnancem a OSVČ. OSVČ si může sama zvolit, zda se bude dobrovolně účastnit nemocenského pojištění, proto jsou v grafu níže uvedeny u OSVČ dva výpočty. V prvním případě není OSVČ dobrovolně účastna nemocenského pojištění, ve druhém případě je OSVČ dobrovolně účastna nemocenského pojištění.

Odvody na sociální pojištění vyjdou u všech tří stanovených hladin příjmů nejvyšší pro zaměstnavatele, jehož náklady na sociální pojištění jsou 24,8 % z hrubých mezd jeho zaměstnanců. V případě minimální výše měsíční hrubé mzdy činí odvod na sociální pojištění zaměstnavatele 4 291 Kč, u průměrné měsíční hrubé mzdy 10 001 Kč, u nadprůměrných měsíčních příjmů 49 600 Kč.

V případě porovnání odvodů pouze mezi modelovým zaměstnancem a modelovou OSVČ odvede u všech tří stanovených hladin příjmů vyšší částky na sociální pojištění OSVČ.

Graf 2 Porovnání výše odvodů pojistného na sociální pojištění (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

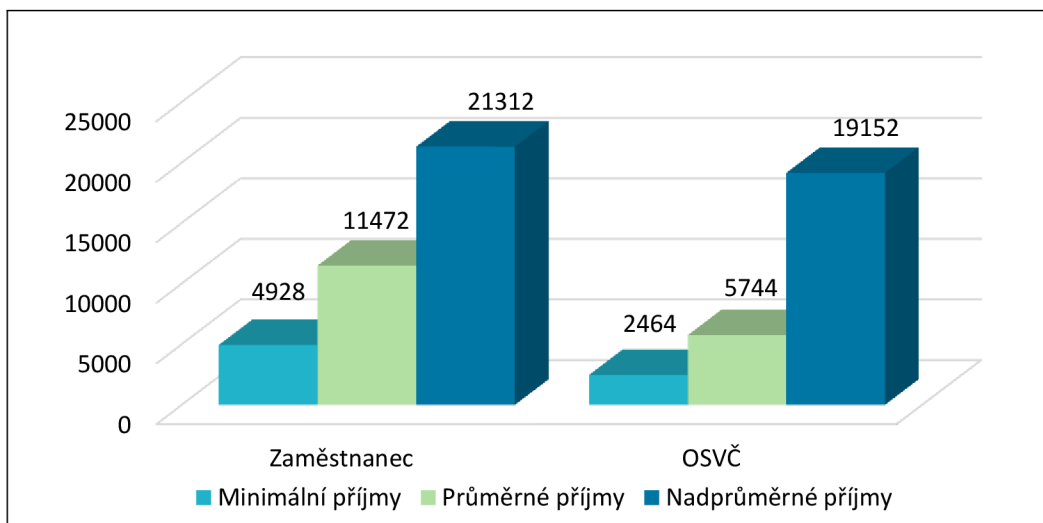
5.1.1 Dávky nemocenského při DPN 30 kalendářních dnů

Dávky nemocenského jsou ze sociálního systému ČR vypláceny až při uznání dočasné pracovní neschopnosti trvající déle než 14 kalendářních dnů. Po dobu prvních 14 kalendářních dnů trvání DPN náleží zaměstnanci v pracovním poměru náhrada mzdy, která mu je vyplácena přímo jeho zaměstnavatelem. OSVČ nemá po dobu prvních 14 kalendářních dnů trvání DPN nárok na žádné náhrady a musí se tak zabezpečit ze svých finančních rezerv.

V případě DPN delší než 14 kalendářních dnů je již od 15. dne vyplácena dávka nemocenského Českou správou sociálního zabezpečení. Na tuto dávku má nárok již i OSVČ.

U všech tří stanovených hladin příjmů bude vyšší nemocenské vypláceno zaměstnanci, kterému navíc ještě po dobu prvních 14 dnů trvání nemoci bude vyplácena za pracovní dny jeho zaměstnavatelem náhrada mzdy.

Graf 3 Porovnání dávek nemocenského při DPN 30 KD (v Kč)

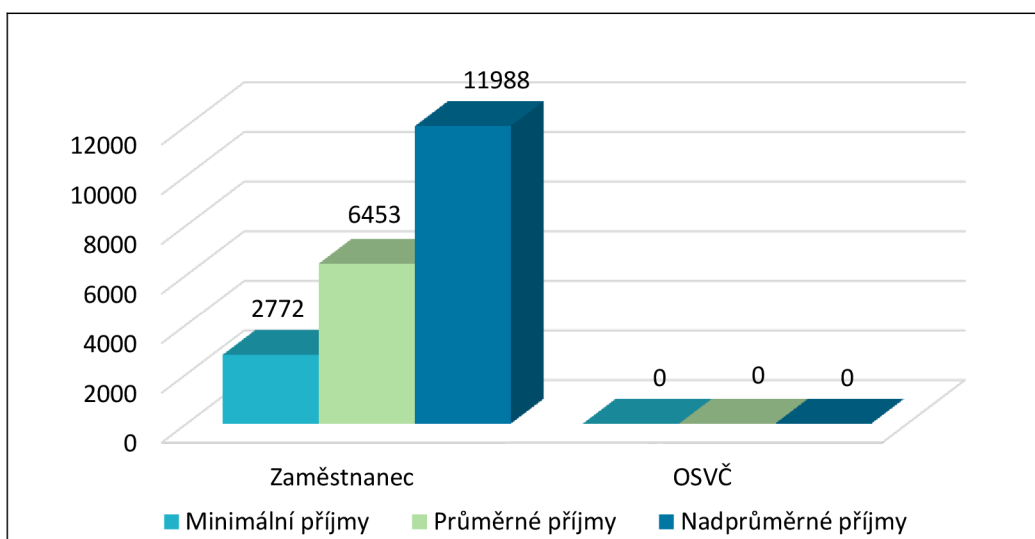
Zdroj: vlastní zpracování

5.1.2 Dávky ošetřovného

Dávky ošetřovného jsou vypláceny maximálně po dobu 9 kalendářních dnů a nárok na ně má pouze zaměstnanec. OSVČ na tyto dávky vůbec nemá nárok, tudíž v následujícím grafu jsou u všech tří hladin příjmů tyto dávky vyčísleny ve výši 0 Kč.

Zaměstnanec má nárok na dávky ošetřovného po dobu 9 KD a výše dávky za celou dobu čerpání činí v případě pobírání minimální mzdy 2 772 Kč, u průměrné mzdy 6 453 Kč a u nadprůměrných měsíčních příjmů 11 988 Kč.

Graf 4 Porovnání dávek ošetřovného trvajících 9 KD (v Kč)

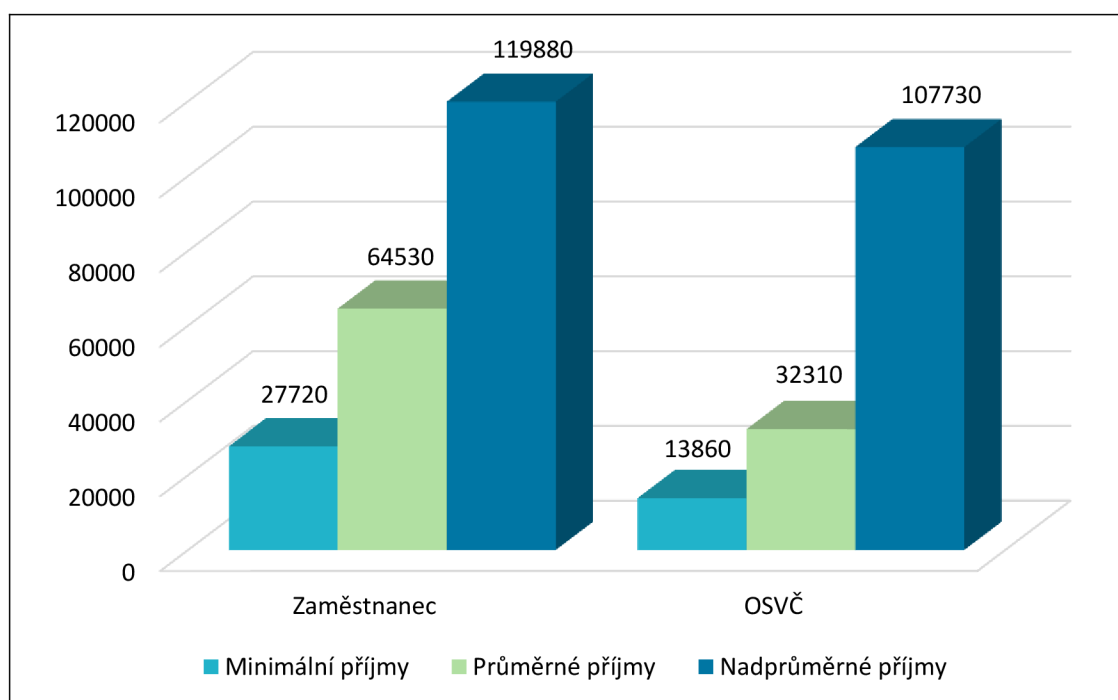
Zdroj: vlastní zpracování

5.1.3 Dávky dlouhodobého ošetřovného

Dávky dlouhodobého ošetřovného jsou vypláceny maximálně po dobu 90 kalendářních dnů a nárok na ně mají obě skupiny pojištěnců, tedy zaměstnanci i OSVČ.

U všech tří sledovaných hladin příjmů bude vyšší dávka dlouhodobého ošetřovného vyplacena zaměstnanci. Například při pobírání minimální měsíční mzdy či průměrné měsíční mzdy je výše vyplacené dávky zaměstnanci dvojnásobná oproti dávce vyplacené OSVČ se stejnou výší jejího měsíčního daňového základu.

Graf 5 Porovnání dávek dlouhodobého ošetřovného trvajících 90 KD (v Kč)

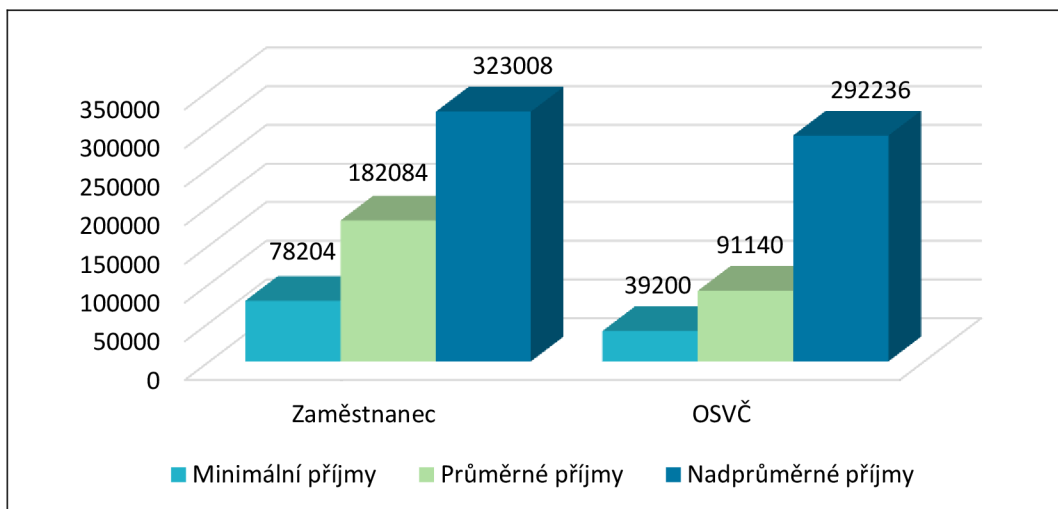
Zdroj: vlastní zpracování

5.1.4 Dávka peněžité pomoci v mateřství

Dávka PPM je vyplácena po dobu 196 kalendářních dnů (tj. 28 týdnů při jednom dítěti) a nárok na ni mají zaměstnanci i OSVČ, které jsou účastny nemocenského pojištění.

U všech tří sledovaných hladin příjmů bude vyšší dávka PPM vyplacena zaměstnankyni. Při jejím měsíčním příjmu ve výši minimální či průměrné mzdy je výše vyplacené dávky PPM téměř dvojnásobná oproti dávce PPM vyplacené OSVČ se stejnou výší měsíčního daňového základu.

Graf 6 Porovnání dávek PPM po dobu 196 KD (v Kč)

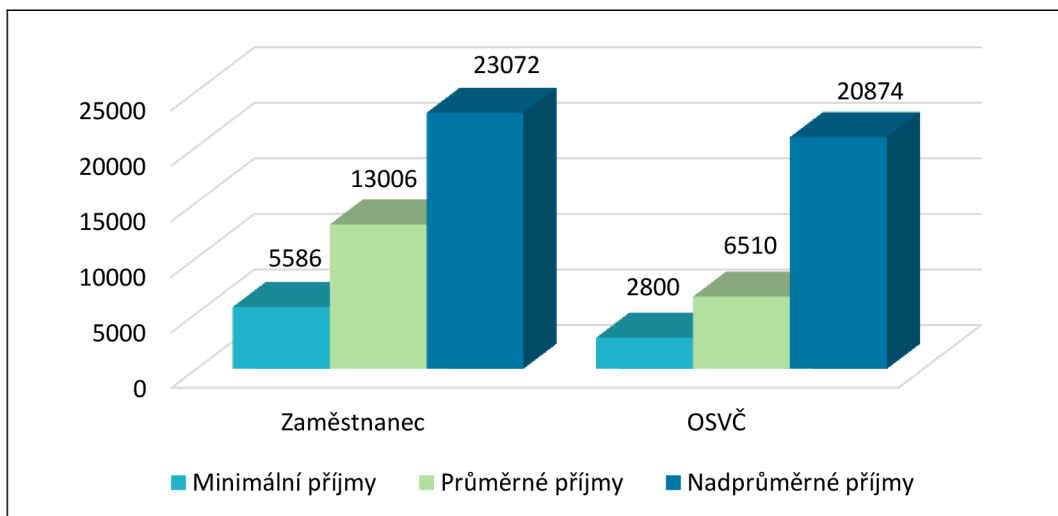

Zdroj: vlastní zpracování

5.1.5 Dávky otcovské

Dávka otcovské je vyplácena po dobu 14 kalendářních dnů a nárok na ni mají zaměstnanci i OSVČ, které jsou účastny nemocenského pojištění alespoň 3 měsíce před nástupem na otcovskou. U všech tří sledovaných hladin příjmů bude dávka otcovské vyšší u zaměstnance oproti OSVČ. Zaměstnanci pobírajícímu měsíčně minimální či průměrnou mzdu bude vyplacena téměř dvojnásobná výše dávky oproti dávce vyplacené OSVČ se stejnou výší měsíčního daňového základu.

Graf 7 Porovnání dávek otcovské po dobu 14 KD (v Kč)

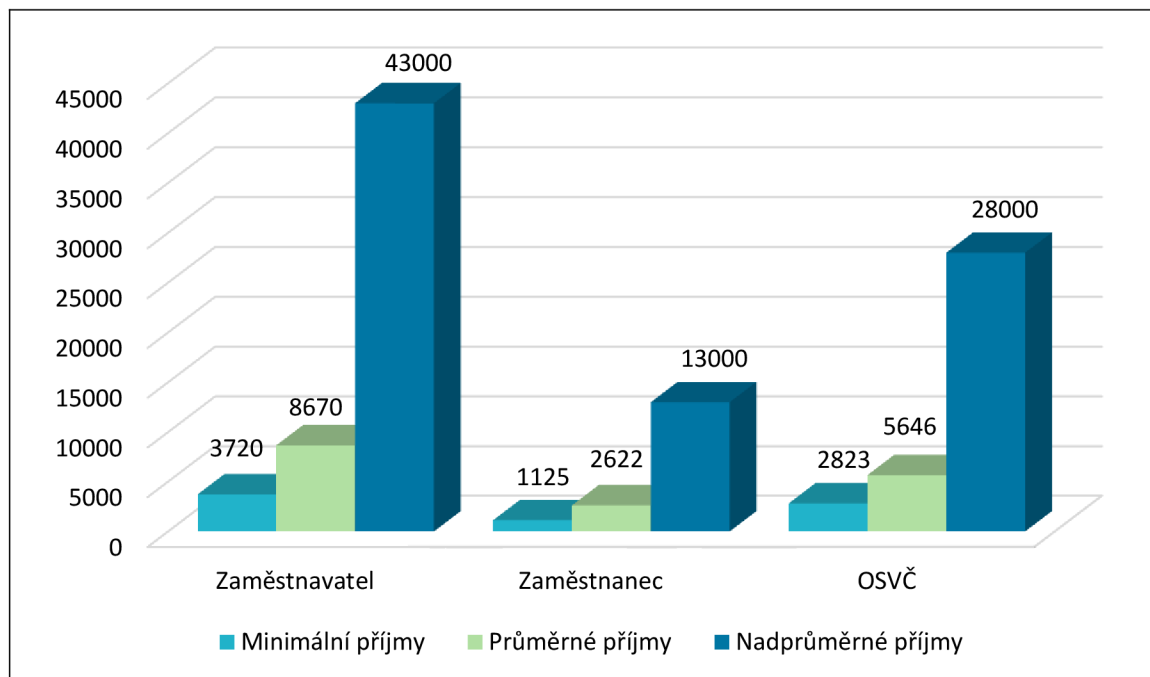
Zdroj: vlastní zpracování

5.2 Odvody na důchodové pojištění

Výše odvodů na důchodové pojištění byla opět porovnána mezi třemi skupinami, a to mezi zaměstnavatelem, zaměstnancem a OSVČ. Odvody na důchodové pojištění má u všech tří sledovaných hladin příjmů nejvyšší zaměstnavatel, který za svého zaměstnance pobírajícího měsíční minimální mzdu odvede 3 720 Kč. Za zaměstnance pobírajícího měsíční průměrnou mzdu odvede na DP 8 670 Kč a za zaměstnance s měsíční nadprůměrnou výší mzdy odvede 43 000 Kč.

OSVČ odvede u všech tří sledovaných hladin daňového základu více než dvojnásobek částky, kterou odvede při stejné výši příjmů zaměstnanec. Sazba u zaměstnance je totiž 6,5 % z jeho hrubé mzdy, avšak OSVČ má stanovenou sazbu ve výši 28 % z jejího vyměřovacího základu.

Graf 8 Porovnání odvodů na důchodové pojištění (v Kč)

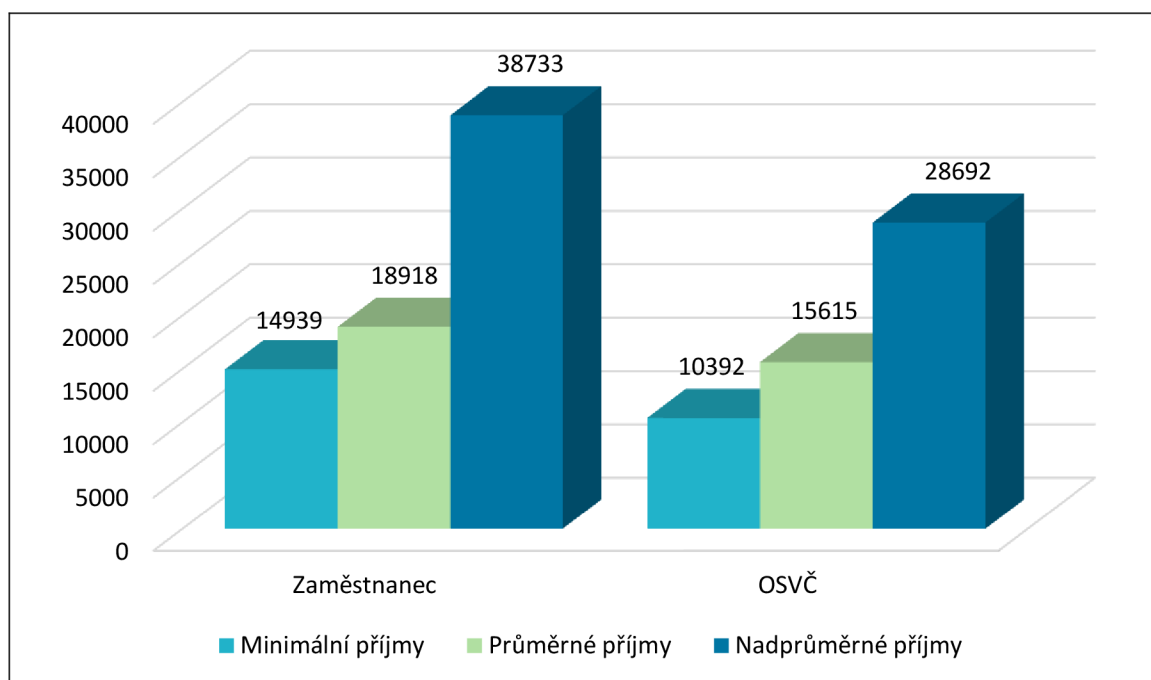
Zdroj: vlastní zpracování

5.2.1 Starobní důchod

Výše vypláčeného starobního důchodu se opět mezi modelovanými skupinami osob liší. Pro zaměstnance i OSVČ byly opět stanoveny tři hladiny výše příjmů – minimální mzda zaměstnance shodná s minimálním daňovým základem OSVČ, průměrná mzda zaměstnance shodná s průměrným daňovým základem OSVČ a nadprůměrná mzda zaměstnance shodná s nadprůměrným daňovým základem OSVČ.

Z níže uvedeného grafu je zřejmé, že u všech tří sledovaných hladin příjmů bude mít vyšší starobní důchod zaměstnanec. Při pobírání minimální měsíční mzdy mu vznikne nárok na výplatu starobního důchodu ve výši 14 939 Kč. OSVČ se stejnou výší měsíčního daňového základu však bude mít nárok na starobní důchod pouze ve výši 10 392 Kč, což je o 4 547 Kč měsíčně méně a pro starobního důchodce může mít tento finanční rozdíl velmi negativní dopad na kvalitu života v důchodovém věku. Zaměstnanci pobírajícímu průměrnou měsíční mzdu vznikne nárok na výplatu starobního důchodu ve výši 18 918 Kč a zaměstnanci pobírajícímu měsíčně mzdu v nadprůměrné výši vznikne nárok na starobní důchod ve výši 38 733 Kč. OSVČ se stejnou výší měsíčního daňového základu vznikne nárok na starobní důchod opět nižší než zaměstnanci.

Graf 9 Porovnání výše starobního důchodu (v Kč)

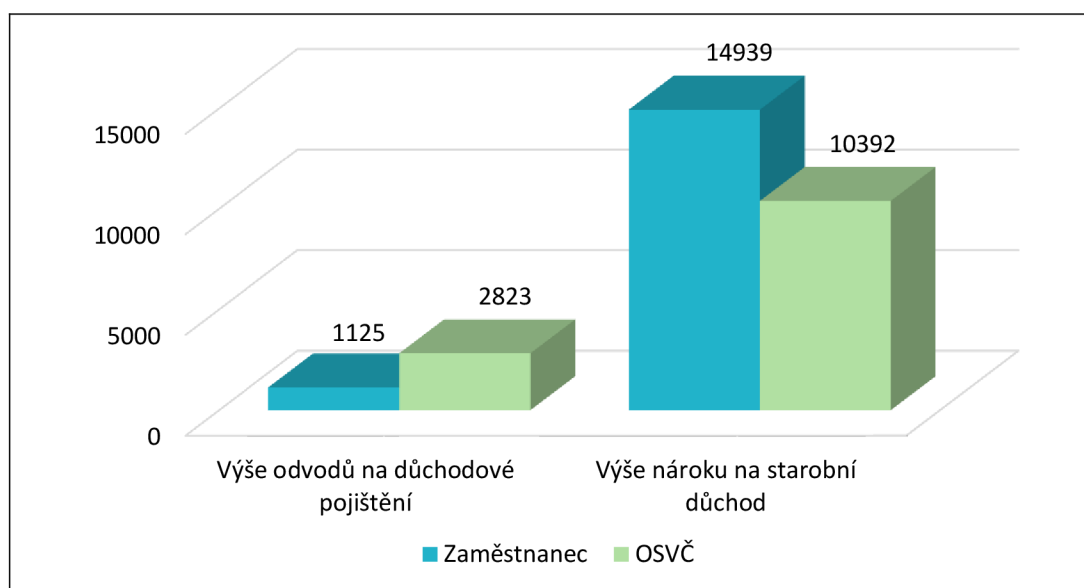

Zdroj: vlastní zpracování

5.3 Srovnání odvodů na důchodové pojištění s výší starobního důchodu

V této části práce je porovnána výše částek odváděných zaměstnanci a OSVČ na důchodové pojištění s výší vypočtených nároků na starobní důchod. Opět jsou porovnány tři hladiny měsíčních příjmů/daňového základu – minimální ve výši 17 300 Kč, průměrná ve výši 40 324 Kč a nadprůměrná ve výši 200 000 Kč.

Graf 10 Porovnání výše odvodů na DP s výší starobního důchodu u minimální mzdy/DZ (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

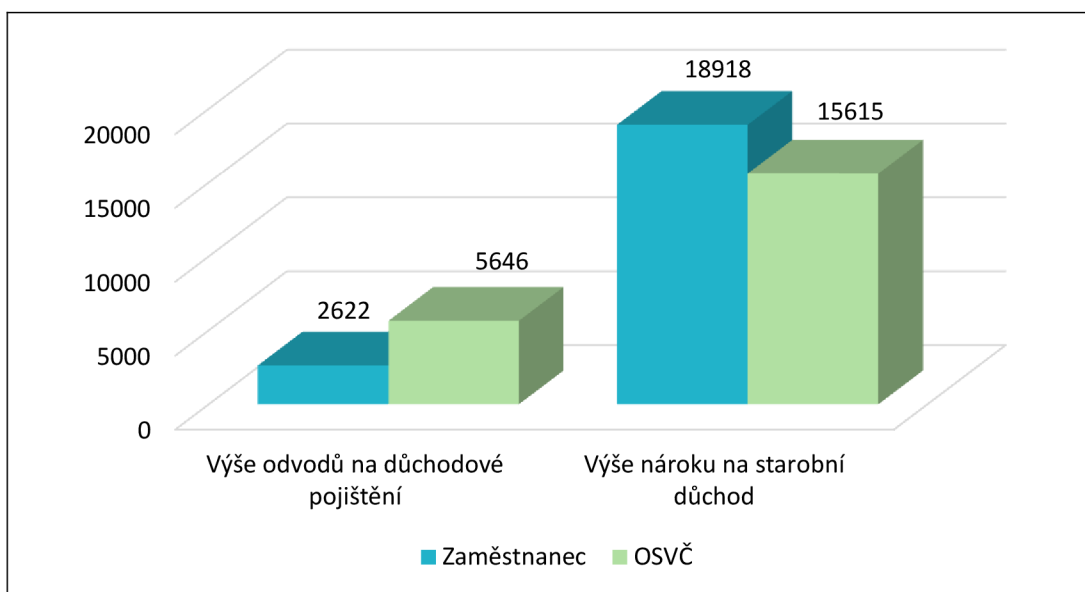
Výše uvedený graf č. 10 znázorňuje, že ačkoliv je výše odvodů na důchodové pojištění u zaměstnance nižší než u OSVČ, následná výše nároku na starobní důchod je naopak u zaměstnance vyšší než u OSVČ.

Zaměstnanec pobírající minimální měsíční hrubou mzdu 17 300 Kč odvádí měsíčně na důchodové pojištění 1 125 Kč. Jeho následný nárok na starobní důchod je 14 939 Kč měsíčně. Zaměstnancův nárok na starobní důchod tak odpovídá přibližně jeho 13 měsíčním odvodům na DP. OSVČ se stejným měsíčním daňovým základem ve výši minimální mzdy odvede na DP měsíčně 2 823 Kč. Její následný nárok na starobní důchod je však pouze 10 932 Kč, což odpovídá přibližně 3,6 měsíčním odvodům na DP.

Přestože zaměstnanec odvádí na důchodové pojištění menší částky než OSVČ, jeho následná výše nároku na starobní důchod je mnohem vyšší než vypočtený starobní důchod pro OSVČ.

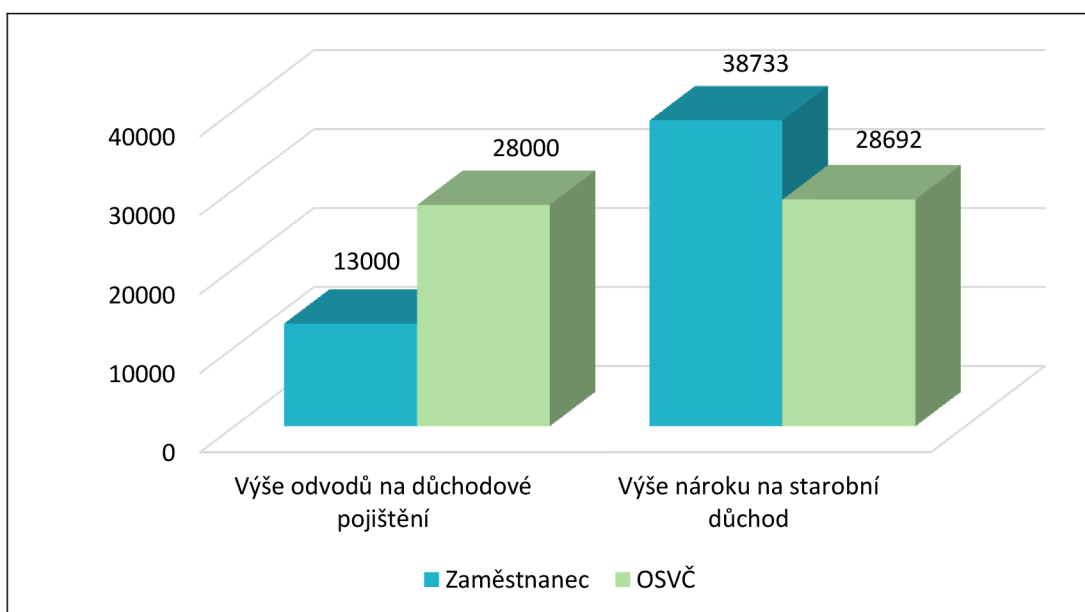
Situace je stejná i u sledovaných hladin příjmů ve výši měsíční průměrné mzdy 40 324 Kč a u měsíční nadprůměrné mzdy ve výši 200 000 Kč, o čemž vypovídají níže uvedené grafy č. 11 a č. 12.

Graf 11 Porovnání výše odvodů na DP s výší starobního důchodu u průměrné mzdy/DZ (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 12 Porovnání výše odvodů na DP s výší starobního důchodu u nadprůměrné mzdy/DZ (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

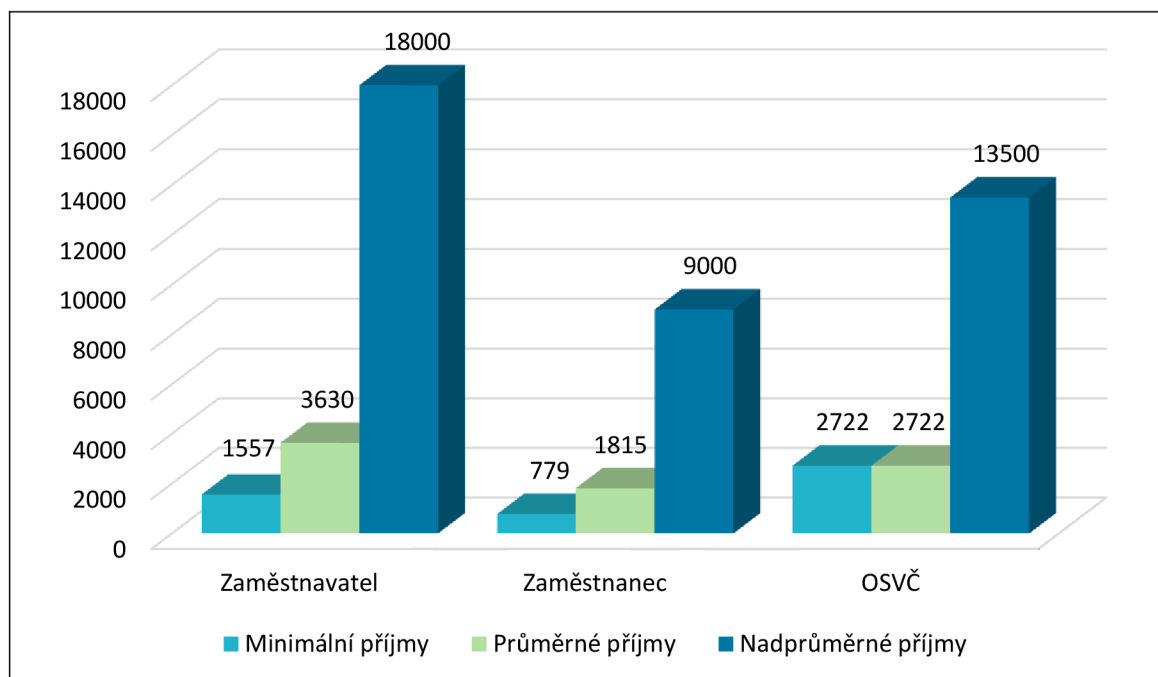
5.4 Odvody na zdravotní pojištění

Výše odvodů na zdravotní pojištění byla porovnána mezi třemi skupinami odvádějícími toto pojistné, a to mezi zaměstnavatelem, zaměstnancem a OSVČ. V případě příjmů/daňového základu ve výši minimální mzdy (17 300 Kč) odvede na pojistném na zdravotní pojištění nejvíce OSVČ. Její odvod bude činit 2 722 Kč, přestože dle výše vyměřovacího základu vyšla částka odvodu pouze 1 168 Kč. OSVČ však musí odvést minimální odvod na zdravotní pojištění stanovený pro rok 2023, a to 2 722 Kč.

U průměrných příjmů/daňového základu (40 324 Kč) i nadprůměrných příjmů/daňového základu (200 000 Kč) odvede nejvyšší částku na pojistném na zdravotní pojištění zaměstnavatel, který musí za svého zaměstnance odvést 13,5 % z jeho hrubé mzdy. V případě, že zaměstnanec pobírá měsíčně průměrnou hrubou mzdu ve výši 40 324 Kč, bude zaměstnavatelům odvod na ZP 3 630 Kč, a v případě zaměstnancových měsíčních nadprůměrných příjmů ve výši 200 000 Kč bude zaměstnavatelům náklad na ZP ve výši 18 000 Kč.

Odvody na zdravotní pojištění ze všech tří sledovaných hladin příjmů vyjdou nižší u zaměstnance než u OSVČ.

Graf 13 Porovnání výše odvodů pojistného na zdravotní pojištění (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

6 Závěr

Tato diplomová práce má za cíl provést analýzu sociálního a zdravotního pojištění v České republice a vyhodnotit specifika odvodů na jednotlivá pojištění u dvou skupin pojištěnců. U zaměstnanců a u osob samostatně výdělečně činných. Zároveň jsou analyzovány rozdíly ve výplatách dávek nemocenského a důchodového pojištění poskytovaných ze státního sociálního systému s možnými opatřeními pro optimální nastavení podmínek u těchto dvou skupin pojištěnců.

Odvody na sociální pojištění se liší u jednotlivých skupin pojištěnců výší sazby na toto pojištění. Zatímco pro zaměstnance je dána sazba ve výši 6,5 % z jeho měsíční hrubé mzdy, u OSVČ je tato sazba mnohem vyšší, konkrétně 29,2 % z jejího vyměřovacího základu. Pokud chce navíc být OSVČ účastna nemocenského pojištění, zvyšuje se výše sazby ještě o 2,1 % z vyměřovacího základu. OSVČ musí veškeré tyto odvody hradit sama ze svých finančních prostředků. Zaměstnanec se na odvodech na zdravotní pojištění podílí se svým zaměstnavatelem, který za zaměstnance odvádí zdravotní pojištění ve výši 24,8 % ze zaměstnancovy hrubé mzdy.

Při výplatě nemocenských dávek jsou OSVČ značně znevýhodněny, neboť nemají nárok na ošetřovné ani na náhradu mzdy po dobu prvních 14 kalendářních dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti, která je zaměstnancům vyplácena jejich zaměstnavatelem. Ačkoliv tedy OSVČ odvádí stejnou procentní sazbu na nemocenské pojištění jako zaměstnavatel za své zaměstnance, ve výsledku má OSVČ mnohem menší nárok na výplatu dávek ze sociálního systému České republiky. Zde je nutné zmínit, že zaměstnancům nebyla do konce roku 2023 z jejich hrubých mezd strhávána žádná výše odvodů na nemocenské pojištění, což se od 1.1.2024 změnilo a nově je zaměstnancům z jejich hrubých mezd srážena výše odvodů 0,6 %.

I u peněžité pomoci v mateřství a u otcovské jsou rozdíly mezi výší vyplácené dávky zaměstnanci a OSVČ obrovské. Zaměstnanec má u dvou výší sledovaných hladin příjmů nárok na výplatu dvojnásobné výše dávky, než která bude vyplácena OSVČ. Vliv na výši vyplácených dávek má zcela jistě výpočet vyměřovacího základu, z něhož je dávka následně počítána. Zatímco u zaměstnance je vyměřovacím základem jeho měsíční hrubá mzda, u OSVČ je dávka počítána pouze z poloviny jejího měsíčního daňového základu,

tedy z rozdílu mezi příjmy a výdaji, což má na konečný výsledek vypočtené dávky velmi negativní dopad.

Z provedených analýz vyplývá, že dávky vyplácené zaměstnancům jsou vyšší než dávky vyplácené osobám samostatně výdělečně činným, a to dokonce i při vyšších měsíčních odvodech na straně OSVČ než na straně zaměstnance. Například v oblasti důchodového pojištění mají OSVČ nárok na nižší výplatu starobního důchodu než zaměstnanci, přestože jejich měsíční odvody na důchodovém pojistném jsou více než dvojnásobné oproti měsíčním odvodům zaměstnanců. Důvodem je velký rozdíl ve výši základu, ze kterého se při výpočtech vychází, a také v sazbě pojistného. Ačkoliv je sazba důchodového pojištění 28 % stejná pro obě skupiny pojištěnců, OSVČ odvádí celou tuto sazbu zcela sama, zatímco zaměstnanec se o ni dělí se svým zaměstnavatelem, který odvádí většinový podíl na tomto pojištění (21,5 %).

U odvodů na zdravotní pojištění je sazba pojistného ve výši 13,5 % sice stejná pro obě skupiny pojištěnců, ale zatímco OSVČ musí tuto sazbu opět odvádět celou sama, se zaměstnancem se na ni podílí i jeho zaměstnavatel, který odvádí vyšší podíl ze sazby než samotný zaměstnanec. Zaměstnanec odvádí pouze třetinový podíl ze stanovené sazby, a to pouze 4,5 %.

Doporučení zahrnuje možné změny ve vyměřovacím základu osob samostatně výdělečně činných při výpočtu nároků na jednotlivé dávky poskytované ze státního sociálního systému, kde by jejich vyměřovacím základem byl jejich skutečný daňový základ, tedy rozdíl mezi příjmy a výdaji, a ne pouze jen jedna jeho polovina, jako je tomu doposud a velmi negativně to tak ovlivňuje výši vypočtených dávek. Tato změna by zvýšila nárok na výplatu jednotlivých dávek ze státního sociálního systému pro OSVČ.

Pro skupinu OSVČ s nízkými příjmy by bylo dobré upravit výši odváděných záloh pojistného tak, aby odpovídala skutečné výši vyměřovacího základu OSVČ. V současnosti funguje systém odvodu pojistného tak, že OSVČ musí odvést minimální stanovenou zálohu na pojistné, ačkoliv dle jejího vyměřovacího základu je často vypočtená částka odvodu nižší.

Dále by mohlo být zavedeno vyplácení dávky ošetrového ze státního sociálního systému pro OSVČ, které se dobrovolně účastní nemocenského pojištění, aby v případě potřeby ošetrování osoby blízké nezůstala tato skupina pojištěnců ve zmíněné nepředvídatelné životní situaci zcela bez příjmů.

Poslední navrhovanou změnou je snížení hranice počtu kalendářních dnů trvání DPN pro získání nároku na výplatu dávky nemocenského. Pokud by byla zavedena výplata dávek nemocenského například již od 8. kalendářního dne trvání nemoci, vedlo by to ke spravedlivější výplatě této dávky mezi zaměstnanci a OSVČ a zároveň pro zaměstnavatele by se tak snížily náklady na výplatu náhrady mzdy při pracovní neschopnosti jeho zaměstnance.

7 Seznam použitých zdrojů

Monografické publikace:

ARNOLDOVÁ, Anna. Sociální zabezpečení I. Grada Publishing a.s., 2012. ISBN 978-80-247-3724-9

ČELEDOVÁ, Libuše, ČEVELA, Rostislav. Laskavý průvodce po sociálních dávkách. Česko: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4553-7

ČERVINKA, Tomáš. Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady. Nakladatelství ANAG, 2022. ISBN 978-80-7554-360-8

KOLDINSKÁ, Kristina a LANG, Roman. Social Security Law in the Czech Republic. Kluwer Law International, 2019. ISBN 978-94-035-1901-2

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY – Zpráva o plnění státního rozpočtu České republiky za 1. pololetí 2022

MZDOVÁ ÚČETNÍ. Nakladatelství ANAG, 2021. Č. 12. ISSN 1211-1430

MZDOVÁ ÚČETNÍ. Nakladatelství ANAG, 2022. Č. 12. ISSN 1211-1430

NĚMEC, Jiří. Principy zdravotního pojištění. Grada Publishing a.s., 2008. ISBN 978-80-247-2628-1

PÍPALOVÁ, Dagmar, PRÁTOVÁ, Michaela, HUBÁČKOVÁ, Romana a ČMELÍKOVÁ, Ludmila. Mzdové účetnictví. Orange Academy.

ŠUBRT, Bořivoj, SVĚRČINOVÁ, Eva, LEIBLOVÁ, Zdeňka, PŘÍHODOVÁ, Věra, SKOUMALOVÁ, Alena a kol. *Abeceda mzdové účetní*. Nakladatelství ANAG, 2023. ISBN 978-80-7554-380-6

ŠUBRT, Bořivoj, LEIBLOVÁ, Zdeňka, PŘÍHODOVÁ, Věra, SKOUMALOVÁ, Alena a kol. *Abeceda mzdové účetní*. Nakladatelství ANAG, 2016. ISBN 978-80-7263-990-8

VYBÍHAL, Václav. *Mzdové účetnictví 2023 praktický průvodce*. Grada Publishing a.s., 2023. ISBN 978-80-271-3982-8

ŽENÍŠKOVÁ, Marta. Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady. Nakladatelství ANAG, 2023. ISBN 978-80-7554-385-1

ŽENÍŠKOVÁ, Marta, PŘIB, Jan a SCHMIED, Zdeněk. Zákon o nemocenském pojištění včetně problematiky náhrady mzdy s komentářem a příklady k 1.1.2023. Nakladatelství ANAG, 2023. ISBN 978-80-7554-377-6

Právní předpisy:

ČESKO. Zákon č. 48 ze dne 7. března 1997 o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 28.03.1997, částka 16.

ČESKO. Zákon č. 155 ze dne 30. června 1995 o důchodovém pojištění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 04.08.1995, částka 41.

ČESKO. Zákon č. 187 ze dne 14. března 2006 o nemocenském pojištění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 12.05.2006, částka 64.

ČESKO. Zákon č. 592 ze dne 20. listopadu 1992 o pojistném na veřejné zdravotní pojištění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 21.12.1992, částka 119.

ČESKO. Zákon č. 589 ze dne 20. listopadu 1992 o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 17.12.1992, částka 118.

Internetové zdroje:

ALEXA J., RECKA L., VOTAPKOVÁ J., VAN GINNEKEN E., SPRANGER A., WITTENBECHER F. Czech Republic: health system review. *Health Syst Transit*. [online]. [citace 2023-12-01]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26106825/>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ – Dlouhodobé ošetřovné [online]. [citace 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/dlouhodobе-osetrovne>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ – Důchodová kalkulačka [online]. [citace 2023-12-01]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/duchodova-kalkulacka>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ – Invalidní důchod [online]. [citace 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/invalidni-duchod>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ – Legislativa důchodového pojištění [online]. [citace 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/legislativa-duchodove-pojisteni>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ – Nemocenské pojištění [online]. [citace 2023-10-07]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/nemocenske>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ – Ošetřovné [online]. [citace 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/osetrovne>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ – Otcovská [online]. [citace 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz//otcovska>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ – Peněžitá pomoc v mateřství [online]. [citace 2023-10-07]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/penezita-pomoc-v-materstvi>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ – Sirotčí důchod [online]. [citace 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/sirotci-duchod>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ – Stanovení výše pojistného [online]. [citace 2023-12-30]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/osvc-duchodove-pojisteni-stanoveni-vyse-pojistneho>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ – Starobní důchod [online]. [citace 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/starobni-duchod>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ – Starobní důchod podrobně [online]. [citace 2023-12-01]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/starobni-duchod-podrobne>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ – Vdovský/vdovecký důchod [online]. [citace 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/vdovsky-vdovecky-duchod>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ – Výpočet a výplata důchodu. [online]. [citace 2023-10-15]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/vypocet-a-vyplata-duchodu>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ – Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství [online]. [citace 2023-10-07]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/vyrovnavaci-prispevek-v-tehotenstvi-a-materstvi>

FINANČNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY – Paušální daň [online]. [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/obecne-informace>

FINANČNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY – Obecné informace o paušální dani [online]. [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/obecne-informace>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY – Státní rozpočet – Hospodaření systému důchodového pojištění. [online]. [cit. 2023-12-30]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/hospodareni-systemu-duchodoveho-pojisten>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY – Důchodové pojištění. [online]. [citace 2023-10-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/duchodove-pojisteni#dd>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY – Invalidní důchody. [online]. [citace 2023-10-24]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/invalidni-duchody>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY – Nemocenské pojištění v roce 2023. [online]. [citace 2023-10-24]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/nemocenske-pojisteni>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY – Sociální pojištění v roce 2023 [online]. [citace 2023-10-24]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/socialni-pojisteni>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY – Tisková zpráva – Konec trestání za nemoc. Karenční doba je zrušena! Z 1.7.2019. [online]. [citace 2024-01-10]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/511219/TZ_-_Konec_marodeni_zdarma._Karennci_doba_je_zrusena.pdf/a44c8910-febf-102c-3898-8b980928226f

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY – Zdravotní pojišťovny. [online]. [citace 2023-09-23]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/zdravotni-pojistovny-2/>

NAŠE DŮCHODY – Předčasný starobní důchod. [online]. [cit. 2023-12-01]. Dostupné z: <https://www.naseduchody.cz/predcasny-starobni-duchod.html>

OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2021), Czechia: Country Health Profile 2021, State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris/European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels. ISSN 2522-7041 [online]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/8b341a5e-en>

VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA ČESKÉ REPUBLIKY – Jak funguje systém zdravotního pojištění. [online]. [citace 2023-10-11]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/o-nas/kdo-jsme/jak-funguje-system-zdravotniho-pojisteni>

VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA ČESKÉ REPUBLIKY – Účast/neúčast na zdravotním pojištění. [online]. [citace 2023-09-23]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/povinnosti-platcu-metodika/1-2-ucel-zdravotniho-pojisteni>

VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA ČESKÉ REPUBLIKY – Vyměřovací základ a výpočet pojistného u OSVČ. [online]. [citace 2023-10-11]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/osvc/vymerovaci-zaklad-a-vypocet-pojistneho>

VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA ČESKÉ REPUBLIKY – Za koho platí pojistné stát. [online]. [citace 2023-10-11]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/stat/za-koho-plati-pojistne-stat>

8 Seznam rovnic; Seznam obrázků; Seznam tabulek; Seznam grafů; Seznam použitých zkratk

Seznam rovnic

Rovnice 1 Výpočet vyměřovacího základu OSVČ	10
Rovnice 2 Pojistné na sociální pojištění u zaměstnance	11
Rovnice 3 Pojistné na sociální pojištění u zaměstnavatele	11
Rovnice 4 Pojistné na sociální pojištění u OSVČ	11
Rovnice 5 Pojistné na sociální pojištění u OSVČ účastné na nemocenském pojištění	11
Rovnice 6 Pojistné na zdravotní pojištění u zaměstnance	12
Rovnice 7 Pojistné na zdravotní pojištění u zaměstnavatele	12
Rovnice 8 Pojistné na zdravotní pojištění u OSVČ	12

Seznam obrázků

Obrázek 1 Rozdělení pojistného na sociální zabezpečení	14
Obrázek 2 Poplatníci pojistného na sociální pojištění	15
Obrázek 3 Rozlišení dávek nemocenského pojištění	21
Obrázek 4 Rozlišení dávek důchodového pojištění	32
Obrázek 5 Plátcí pojistného na zdravotní pojištění	45
Obrázek 6 Výpočet dávky nemocenského u modelového zaměstnance s průměrnou mzdou při DPN trvající 14 kalendářních dnů	57
Obrázek 7 Výpočet dávky nemocenského u modelového zaměstnance s minimální mzdou při DPN trvající 30 kalendářních dnů	58
Obrázek 8 Výpočet dávky nemocenského u modelového zaměstnance s průměrnou mzdou při DPN trvající 30 kalendářních dnů	59
Obrázek 9 Výpočet dávky nemocenského u modelového zaměstnance s nadprůměrnou mzdou při DPN trvající 30 kalendářních dnů	59
Obrázek 10 Výpočet dávky nemocenského u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši minimální mzdy při DPN trvající 30 kalendářních dnů	60
Obrázek 11 Výpočet dávky nemocenského u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné mzdy při DPN trvající 30 kalendářních dnů	61
Obrázek 12 Výpočet dávky nemocenského u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši 200 000 Kč při DPN trvající 30 kalendářních dnů	62
Obrázek 13 Výpočet dávky ošetřovného u modelového zaměstnance s minimální měsíční mzdou	63
Obrázek 14 Výpočet dávky ošetřovného u modelového zaměstnance s průměrnou měsíční mzdou	63
Obrázek 15 Výpočet dávky ošetřovného u modelového zaměstnance s nadprůměrnou měsíční mzdou	64
Obrázek 16 Výpočet dávky dlouhodobého ošetřovného u modelového zaměstnance s minimální měsíční mzdou	65
Obrázek 17 Výpočet dávky dlouhodobého ošetřovného u modelového zaměstnance s průměrnou měsíční mzdou	65
Obrázek 18 Výpočet dávky dlouhodobého ošetřovného u modelového zaměstnance s nadprůměrnou měsíční mzdou	66

Obrázek 19 Výpočet dávky dlouhodobého ošetřovného u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši minimální měsíční mzdy	66
Obrázek 20 Výpočet dávky dlouhodobého ošetřovného u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné měsíční mzdy	67
Obrázek 21 Výpočet dávky dlouhodobého ošetřovného u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši nadprůměrné měsíční mzdy	67
Obrázek 22 Výpočet PPM u modelové zaměstnankyně s minimální měsíční mzdou.....	68
Obrázek 23 Výpočet PPM u modelové zaměstnankyně s průměrnou měsíční mzdou	68
Obrázek 24 Výpočet PPM u modelové zaměstnankyně s nadprůměrnou měsíční mzdou..	69
Obrázek 25 Výpočet PPM u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši minimální mzdy.....	69
Obrázek 26 Výpočet PPM u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné mzdy.....	70
Obrázek 27 Výpočet PPM u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši nadprůměrné mzdy.....	70
Obrázek 28 Výpočet dávky otcovské u modelového zaměstnance s minimální měsíční mzdou.....	71
Obrázek 29 Výpočet dávky otcovské u modelového zaměstnance s průměrnou měsíční mzdou.....	71
Obrázek 30 Výpočet dávky otcovské u modelového zaměstnance s nadprůměrnou měsíční mzdou.....	72
Obrázek 31 Výpočet dávky otcovské u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši minimální měsíční mzdy.....	73
Obrázek 32 Výpočet dávky otcovské u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné měsíční mzdy.....	73
Obrázek 33 Výpočet dávky otcovské u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši nadprůměrné měsíční mzdy	74

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vývoj minimálního vyměřovacího základu na SP pro OSVČ s hlavní činností	17
Tabulka 2 Vývoj minimálního vyměřovacího základu na sociální pojištění pro OSVČ s vedlejší činností	18
Tabulka 3 Sazby pojistného v roce 2023	19
Tabulka 4 Redukční hranice pro dávky nemocenského v roce 2023	23
Tabulka 5 Vývoj základních výměr důchodů v České republice za poslední desetiletí.....	33
Tabulka 6 Délka potřebné doby pojištění pro vznik nároku na invalidní důchod.....	37
Tabulka 7 Seznam zdravotních pojišťoven spravujících zdravotní pojištění v České republice.....	43
Tabulka 8 Sazby pojistného na zdravotní pojištění v roce 2023	46
Tabulka 9 Pásma paušálního režimu pro rok 2023	50
Tabulka 10 Výše měsíčních paušálních záloh v roce 2023	51
Tabulka 11 Výše odvodů na sociální pojištění u modelového zaměstnance s minimální měsíční mzdou	53
Tabulka 12 Výše odvodů na sociální pojištění u modelového zaměstnance s průměrnou měsíční mzdou	53
Tabulka 13 Výše odvodů na sociální pojištění u modelového zaměstnance s nadprůměrnou měsíční mzdou	54

Tabulka 14 Výše měsíčního odvodu na SP u modelové OSVČ s DZ ve výši minimální mzdy.....	54
Tabulka 15 Výše měsíčního odvodu na sociální pojištění u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné mzdy.....	55
Tabulka 16 Výše měsíčního odvodu na sociální pojištění u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši nadprůměrné mzdy.....	56
Tabulka 17 Výše odvodu na důchodové pojištění u modelového zaměstnance s minimální mzdou.....	75
Tabulka 18 Výše odvodu na důchodové pojištění u modelového zaměstnance s průměrnou mzdou.....	76
Tabulka 19 Výše odvodu na důchodové pojištění u modelového zaměstnance s nadprůměrnou mzdou.....	76
Tabulka 20 Výše měsíčního odvodu na důchodové pojištění u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši minimální mzdy.....	77
Tabulka 21 Výše měsíčního odvodu na důchodové pojištění u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné mzdy.....	77
Tabulka 22 Výše měsíčního odvodu na důchodové pojištění u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši nadprůměrné mzdy.....	78
Tabulka 23 Výše starobního důchodu pro modelového zaměstnance s minimální mzdou.....	79
Tabulka 24 Výše starobního důchodu pro modelového zaměstnance s průměrnou mzdou.....	80
Tabulka 25 Výše starobního důchodu pro modelového zaměstnance s nadprůměrnou mzdou.....	80
Tabulka 26 Výše starobního důchodu pro modelovou OSVČ s daňovým základem ve výši minimální mzdy.....	81
Tabulka 27 Výše starobního důchodu pro modelovou OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné mzdy.....	82
Tabulka 28 Výše starobního důchodu pro modelovou OSVČ s daňovým základem ve výši nadprůměrné mzdy.....	82
Tabulka 29 Výše odvodů na zdravotní pojištění u modelového zaměstnance s minimální mzdou.....	83
Tabulka 30 Výše odvodů na zdravotní pojištění u modelového zaměstnance s průměrnou mzdou.....	84
Tabulka 31 Výše odvodů na zdravotní pojištění u modelového zaměstnance s nadprůměrnou mzdou.....	84
Tabulka 32 Výše odvodu na zdravotní pojištění u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši minimální mzdy.....	85
Tabulka 33 Výše odvodu na zdravotní pojištění u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši průměrné mzdy.....	85
Tabulka 34 Výše odvodu na zdravotní pojištění u modelové OSVČ s daňovým základem ve výši nadprůměrné mzdy.....	86

Seznam grafů

Graf 1 Struktura skutečných příjmů státního rozpočtu k 30.06.2022.....	15
Graf 2 Porovnání výše odvodů pojistného na sociální pojištění (v Kč).....	88
Graf 3 Porovnání dávek nemocenského při DPN 30 KD (v Kč).....	89
Graf 4 Porovnání dávek ošetřovného trvajících 9 KD (v Kč).....	89
Graf 5 Porovnání dávek dlouhodobého ošetřovného trvajících 90 KD (v Kč).....	90

Graf 6 Porovnání dávek PPM po dobu 196 KD (v Kč).....	91
Graf 7 Porovnání dávek otcovské po dobu 14 KD (v Kč).....	91
Graf 8 Porovnání odvodů na důchodové pojištění (v Kč)	92
Graf 9 Porovnání výše starobního důchodu (v Kč)	93
Graf 10 Porovnání výše odvodů na DP s výší starobního důchodu u minimální mzdy/DZ (v Kč).....	94
Graf 11 Porovnání výše odvodů na DP s výší starobního důchodu u průměrné mzdy/DZ (v Kč).....	95
Graf 12 Porovnání výše odvodů na DP s výší starobního důchodu u nadprůměrné mzdy/DZ (v Kč).....	95
Graf 13 Porovnání výše odvodů pojistného na zdravotní pojištění (v Kč).....	96

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
DP	důchodové pojištění
DPN	dočasná pracovní neschopnost
DVZ	denní vyměřovací základ
DZ	daňový základ
KD	kalendářní den (dny)
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NP	nemocenské pojištění
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
PPM	peněžitá pomoc v mateřství
RDVZ	redukovaný denní vyměřovací základ
SD	starobní důchod
SP	sociální pojištění
VPTM	vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství
VZ	vyměřovací základ
ZP	zdravotní pojištění